

ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН УКРАЇНИ І МОН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

ДЕНЬ НАУКИ

МАТЕРІАЛИ

XXIX МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА: ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІДНОСИН
І ПІДХОДІВ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ»

XXIX РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВЧИТЕЛІВ «ШКОЛЯР І ШКОЛА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ОСНОВНІ
НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ»

Харків
Народна українська академія
16 квітня 2022 р.

УДК 378-053.81=057.4(043.2)

Д34

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського гуманітарного університету
«Народна українська академія».
Протокол № 8 від 23.05.2022 р.*

Редакційна колегія:

К. В. Астахова, д-р іст. наук, проф.; В. І. Астахова, д-р іст. наук, проф.; Н. П. Гога, канд. психол. наук, доц.; Т. В. Зверко, канд. психол. наук, доц.; І. В. Змійова, канд. філол. наук, проф.; Г. М. Зобова, спеціаліст вищої категорії, старший учитель; О. А. Іванова, канд. екон. наук, доц.; К. Г. Михайльова, д-р соціол. наук, проф.; О. В. Тарасова, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист; З. І. Шилкунова, канд. пед. наук, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист; О. Л. Яременко, д-р екон. наук, проф.

Д34 День науки: матеріали ХХІХ Міжнар. студен. наук. конф. регіон. наук.-практ. конф. вчит. 16 квітня 2022 р. / Департамент науки і освіти Харківської обл. військ. адмін. Ін-т вищ. освіти НАПН України, Харк. акад. неперерв. освіти, Нар. укр. акад. ; [Редкол.: К. В. Астахова та ін.]. – Харків: Вид-во НУА, 2022. – 114 с. – (День науки).

У збірнику представлено матеріали ХХІХ Міжнародної студентської наукової конференції «Університетська освіта: трансформація відносин і підходів першої чверті ХХІ століття» та ХХІХ Регіональної науково-практичної конференції вчителів «Школяр і школа в сучасних умовах: основні напрями трансформацій в українському контексті». Збірник підготовлений в умовах військової агресії РФ та воєнного стану, тому він має нетипову структуру, але зберігає наукові традиції проведення Дня науки ХГУ «НУА».

Увагу приділено університетській освіті в системі соціальних відносин сучасних суспільств, світу університету на межі традицій і новацій, особливостям сучасного етапу формування світогляду студентства, пріоритетам та мотивації сучасних студентів в умовах невизначеності. Матеріали містять результати досліджень, що мають теоретичне та практичне значення в складних умовах українського суспільства, охоплюють сучасні методики та інноваційні складові загальноосвітньої школи, забезпечення розвивального ефекту початкової освіти, нові тенденції у викладанні іноземних мов у школі.

УДК 378-053.81=057.4(043.2)

© Народна українська академія, 2022

ОРГКОМІТЕТ

Астахова К. В. – голова, ректор Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», д-р іст. наук, проф.;

Майборода Р. В. – голова Асоціації випускників Народної української академії;

Члени оргкомітету:

Астахова В. І. – радник ректора Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», д-р іст. наук, проф.;

Зобова Г. М. – Проректор з роботи Спеціалізованої економіко-правової школи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», спеціаліст вищої категорії, старший учитель;

Іванова О. А. – проректор з науково-дослідної роботи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. екон. наук, доц.;

Коллін С.-О. – PhD, проф. корпоративного управління Вільного університету Сканії (Швеція);

Михайльова К. Г. – проректор з навчально-методичної роботи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», д-р соціол. наук, проф.;

Гога Н. П. – голова Асоціації молодих вчених, в.о. декана факультету «Референт-перекладач» Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. психол. наук, доц.;

Тарасова О. В. – заступник директора з науково-методичної роботи Спеціалізованої економіко-правової школи Народної української академії, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист;

Шилкунова З. І. – завкафедри початкової освіти Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. пед. наук, учитель-методист, учитель вищої категорії;

Гранкіна Я. М. – голова Студентського наукового товариства Народної української академії, студентка факультету «Бізнес-управління».

**УНІВЕРСИТЕТСКА ОСВІТА:
ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІДНОСИН І ПІДХОДІВ
ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ**

**МАТЕРІАЛИ
XXIX МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

16 квітня 2022 р.

Секція І

Світ університету на межі традицій і новацій

Безрядина О.

І курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія

Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Астахова К. В.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ ПРИВАТНОГО ОБУЧЕНИЯ В УКРАИНЕ: ИСТОРИЯ ЯВЛЕНИЯ

На сегодняшний день многие студенты хотят получить не просто документ о высшем образовании, но и знания вместе с ним. И, как я считаю, государственные структуры на данный момент не могут в полной мере выполнить это пожелание.

Поскольку в нашей стране многие относятся к частным высшим учебным заведениям достаточно скептически, то в данном исследовании есть цель разобраться в сути этих самых заведений и их происхождении.

Высшее образование – это достаточно важный аспект, так как оно имеет влияние на экономику и культуру общества, а также непосредственно на самого человека.

Современные проблемы частного высшего образования стоит рассматривать и в историческом аспекте, поскольку все в нашем мире имеет свою историю.

Но необходимо прежде всего понять:

- как возникло частное образование;
- хронологическую последовательность;
- узнать про первое и второе рождение частного образования;
- цель создания частного образования раньше и какую роль оно играет сейчас.

В данном исследовании использовались источники из библиотеки Харьковского гуманитарного университета «Народная украинская академия».

В частности очень много полезной информации было взято из книги «Приватная высшая школа в объективе времени: украинский вариант», в которой рассказывается про историю вольных учебных заведений, их развитие, причины возникновения. Также использовалась книга «Приватна вища освіта»

Исходя из источников, следует выделить несколько факторов возникновения частного высшего образования в начале XX века: 1) потребность в специалистах росла быстрее, чем ее могла удовлетворить традиционная высшая школа; 2) вольные вузы зарекомендовали себя как хорошо подготавливающие структуры; 3) изменения в обществе касательно вопросов правовых норм, а именно женщин и выходцев из разночинных слоев.

Как отмечают исследователи, в начале XX в. частные высшие учебные заведения играли ведущую роль во внедрении новых специальностей и ликвидации неравенства в праве на получение высшего образования.

Февральская революция 1917 г. создала благоприятные условия для развития учебных заведений негосударственного типа. Уже в апреле 1917 г. в Киеве был создан Киевский географический институт, целью которого была подготовка специалистов в сфере географических наук.

Летом 1917 г. в Харькове было создано два новых вуза частной формы собственности.

Стоит отметить период правления П. Скоропадского, который проводил достаточно демократичную культурно-образовательную политику. Однако уже в 1919 году в Украину пришла советская власть, которая ликвидировала негосударственные структуры в принципе, в том числе и частные высшие учебные заведения.

После провозглашения независимости серьезно обострились проблемы образования. Была разрушена централизованная система финансирования. Некоторые вузы были под угрозой исчезновения. Возникла проблема «перегруза» в традиционных университетских городах подобных Киеву, Харькову, Одессе. Бюджетное обеспечение было очень сложной задачей на тот момент.

Уже в 1991 году стали возникать первые предпосылки к созданию учебных заведений негосударственного типа.

Частными стали не только университеты, наравне с этим возникают также дошкольные и общеобразовательные типы учебных заведений.

Примером может послужить Харьковский гуманитарный университет «Народная украинская академия», которая на протяжении 30 лет является частным высшим учебным заведением, идея о создании которого стала появляться ещё с середины 80-х годов, а уже 29 мая 1991 г. состоялась учредительная конференция по созданию общественной организации «Народная украинская академия».

Стоит отметить, что уже в 1992-1993 учебном году стали функционировать все основные структуры академии, развернулся процесс отработки и совершенствования концепции, формирования учебной документации, разработки и практического внедрения инновационных методик определения основных направлений научно-исследовательской работы, создания собственной материальной базы.

Бібліографічні посилання

1. Подлесный, Д. В. Частное высшее образование в Украине: трансформации периода революции и гражданской войны
2. Добрянський, І. А. (2006). Приватна вища освіта. Кіровоград, ІМЕКС-ЛТД, 305 с.
3. Астахова, В. І. и др. (2003). Частная высшая школа в объективе времени: украинский вариант. Харьков, 446 с.
4. Добрянський, І. А. (2005). Приватна вища освіта в незалежній Україні. Кіровоград ІМЕКС-ЛТД.208 с.
5. Посохов, С. І. и др. (2003). Вісник Харківського національного університету ім. Каразіна. Харьков, Основа, 226 с.

Бирюкова А.

*1 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Астахова К. В.*

СТУДЕНЧЕСКОЕ И УЧЕНИЧЕСКОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ В ХГУ «НУА»

Вопросы становления и развития демократии всегда находились в центре внимания. Самоуправление в учебных заведениях один из важных компонентов формирования навыков

жизни в условиях демократических общества, представляет собой особый интерес, ведь все, кто проходит такую «школу», учатся реальному участию в управлении.

ХГУ «НУА» одним из первых в Украине начал воссоздавать органы студенческого и ученического самоуправления, поэтому история этих процессов тоже представляет особый интерес.

Цель работы: описать историю становления и развития студенческого и ученического самоуправления НУА.

Задачи: выделить основные этапы и формы деятельности студенческого союза и школьного «Истока». Проанализировать влияния организаций на студентов и школьников.

Украинское молодежное студенческое движение начало свою деятельность достаточно давно, еще в XIX столетии и прошло сложный путь развития. Первый полулегальный студенческий кружок действовал с 1850 года в духовной ссеминарии Львова. В годы революции, гражданской войны и в начале 20-х гг. XX столетия молодёжное движение в Украине выросло, но в условиях становления тоталитарного режима все попытки молодежи создать объединение, не подчиненные большевистской партии, были обречены на неудачу. Во второй половине 20-х гг. в общественном молодежном движении советской Украины остались только комсомольская и пионерская организации. События рубежа 80-90-хх. гг. дали новые силы студенчеству. И первая система студенческого самоуправления независимой Украины была создана 9 февраля 1993 г. в Киевском государственном университете им. Т.Г. Шевченко.

Что касается студенческая организация академии, то она была первой среди студенческих организаций частных учебных заведений (создана в апреле 1996 года). Студенческий союз НУА первым предложил новую структуру студенческой организации. Исполнительным органом союза стал студенческий комитет. Он занимает действенную позицию по реализации современной образовательной политики в академии. Одной из важных задач студсоюза является решение вопросов занятости студентов в свободное от учебы время. Студенческий комитет ХГУ «НУА» стал инициатором создания в 1996 г. Всеукраинской студенческой ассоциации молодежных общественных организаций высших заведений негосударственной формы собственности. И сегодня студенческий союз НУА является лидером среди студенческих организаций вузов негосударственной формы собственности. В 2005 г. студком НУА был награжден премией Кабинета Министров Украины, а в 2006, 2007 и 2012 годах председатель студенческого союза избирался на Всеукраинском фестивале «Студенческая республика» студенческим мэром Харькова. В 2009 и 2011 гг. студком НУА был признан победителем в городском конкурсе «На лучший студенческий совет». А в мае 2011 г. по случаю 15-летия студенческого союза он был награжден Почетной грамотой Харьковского областного совета.

В 2021 году академия издала монографию «Диалоги со временем» (к 30-летию Народной украинской академии), где выпускники рассказали о своих студенческих годах. Выпускник Ю. Каверин вспоминает, что ему повезло быть у истоков студенческого самоуправления в НУА, когда зародился студенческий союз. Во главе с первым его председателем, на тот период времени – студентом факультета БУ – Валерием Сероштаном. Они создавали и тестировали направления и возможности для самореализации студентов, более полного вовлечения студентов в жизнь Академии. Тогда же начало работать

Студенческое научное общество. Многие выпускники писали в упомянутой монографии, что Академия дала им возможность стать частью огромного студенческого общества, где каждый старался становится профессионалом своего дела и быть личностью.

Студсоюз НУА – интересная, студенческая организация, впитавшая европейские и отечественные традиции самоуправления и имеющая собственное лицо, свои отличия.

Бібліографічні посилання

1. ХГУ «НУА», (2021). Диалоги со временем (к 30-летию Народной украинской академии). Харьков: Изд-во НУА, с. 468-490.
2. ХГУ «НУА», (2021). Студенческое самоуправление [online]. Available at : <https://nua.kharkov.ua/about/studencheskoe-samoupravlenye/> [Accessed 30 Dec.2021]
3. Акиншина И. Б; Исаев И. Ф, (2014). Студенческое самоуправление в вузах Германии: традиции, опыт, модели. Белгород: НИУ «БелГУ». С. 9-30.
4. Чибісова Н. Студентське самоврядування: спосіб модернізації сучасного ВНЗ / Наталія Чибісова // Освіта : всеукр. громад.-політ. тижневик. – 2016. – 10 серп. (№33). – С. 5.
5. Мухортова, Д. Д. Студенческое самоуправление / Д. Д. Мухортова. – Текст : непосредственный // Молодой ученый. – 2016. – № 2 (106). – С. 819-821.
6. ХГУ «НУА», (2008). Вчені записки Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія». Харьков:Изд-во НУА, с. 70-75.

Гребинюк А.

*1 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Астахова К. В.*

СТУДЕНЧЕСКИЕ ОРГАНИЗАЦИИ: ИСТОРИЯ ВОПРОСА

Тема, связанная с историей студенческих организаций самого разного направления, всегда привлекала интерес исследователей, ибо социальная активность студенчества, формы ее проявления позволяют понять возможные направления общества развития в будущем.

Студенческие организации и объединения сопровождали университетскую жизнь практически от самого ее зарождения. Особое внимание всегда привлекали те формы студенческой самодеятельности, которые строились на принципах полного самоуправления.

Начиная с 1991 г. с момента создания нового украинского государства, возникали и новые формы студенческой самоорганизации. Среди первых университетов, способствовавших возрождению студенческого самоуправления был и Харьковский гуманитарный университет «Народная украинская академия»:

Цель работы – систематизация и описания истории возникновения и развития студсоюза ХГУ «НУА».

В соответствии с целью сформулированы и задачи:

- систематизировать имеющиеся документы и материалы по истории студсоюза НУА;
- выделить и описать основные этапы деятельности студенческой организации;
- изложить и проанализировать ключевые формы функционирования студсоюза и студкома.

Литературы и источников для изучения заявленной темы достаточно много. Общее представление об истории отечественного студенчества, его организаций и объединений дают классические работы известных специалистов в области истории образования А.Е. Иванова [1], В.А. Змеева [2], С.И. Посохов [3].

Материалы по истории студенческой организации НУА собраны и доступны для изучения в архивах и фондах музея истории НУА, архиве многотиражной газеты «Академия», официального сайта. Цели, формы, методы деятельности, взаимосвязь с концепцией и миссией НУА изложены в статьях и монографиях ученых и преподавателей академии. Среди наиболее значимых – юбилейные издания НУА [5; 6], публикации профессора В.И. Астаховой [7], Н.Г. Чибисовой [8], др.

В общественном движении второй половины XIX в. студенчество играло, заметную роль. Самая активная часть студентов занималась борьбой за свои права и интересы. Среди первых студенческих организаций на территории Украины было Харьковско-Киевское тайное общество, возникшее в 1856 году. Тайные студенческие организации существовали и в Харьковском университете. Революция 1917 г. и последовавшие за ней изменения, наложили отпечаток, трансформировали студенческие объединения и организации.

Студенческая организация Харьковского гуманитарного университета «Народная украинская академия» – первая среди частных учебных заведений Украины, создана в апреле 1996 года. Основой для ее работы являлось положение о студенческом самоуправлении. Инициатива создания организации принадлежала студентам, они же придумали и ее названия «МОСТ». Первым руководителем был Геннадий Мартынюк (факультет «Бизнес-управление»), который вместе со студкомом и куратором организации-кандидатом социологических наук, доцентом Е.В. Бирченко, заложили основы деятельности студсоюза НУА. Студенческий союз в 2005 году стал лауреатом Премии Кабинета Министров Украины за вклад молодежи в развитие государства, в 2009-2012 гг. победителем Городского конкурса студенческих советов.

В состав студкома входят представители всех факультетов, которые обеспечивают работу секторов: учебного, организационного, спортивного, культмассового, сектора по связи с общественностью и студенческих объединений: студенческого научного общества (СНО), студенческих клубов по интересам: Евроклуб, Бизнес-клуба, Английского клуба, интеллектуального клуба «Комильфо», Спортивного клуба, Туристического клуба, Литературного клуба «ЛиК», Киноклуба, студенческих трудовых отрядов; отряда экскурсоводов музея истории НУА, отряда вожатых, шефского отряда, отряда волонтеров и аниматоров. Одной из задач студенческого комитета является организация работы в студенческих группах. Выполнение функций студенческих лидеров предполагает наличие у молодых людей определенных знаний и умений, которые студенты во время работы и приобретают. Средняя численность участников студенческого союза – 300-320 человек. Конечно, активность их разная, но организация позволяет всем приобретать важные навыки и опыт самостоятельности.

Изучение вопроса показывает, что с появлением университетов, студенчество стало заметной частью общества. Формирование студенческих организаций обусловлено заинтересованностью молодых людей в решении проблем социума, его развития. Множество

студенческих организаций существует и сегодня, студенты продолжают традицию студенческого общества.

Бібліографічні посилання

1. Иванов, А.Е. (1999). Студенчество России конца XIX- начала XX века социально-историческая судьба. – М.: РОССПЕН, 102-105 с.
2. Змеев, В. (2002). Высшие школы в России XVIII века. Высшее образование в России,3, с. 132-141.
3. Посохов, С. І. (2006). Образи університетів Російської імперії другої пол. XIX – поч. XX ст. в публіцистиці та історіографії. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, с. 96– 98.
4. Астахова, Е.В. (2018). Очерки истории НУА. Харьков: Изд-во НУА, 48 с.
5. Астахова, Е.В. (2021). Диалоги со временем. Харьков: Изд-во НУА, 656 с.
6. Астахова, В.И. Астахова, Е.В. Батаева Е.В. [и др.]. (2015). Дорогу осилит идущий. Харьков: Изд-во НУА, 646 с.
7. Чибисова, Н.Г. (2004). Вищий навчальний заклад як середовище формування цінностей студентської молоді в соціокультурних умовах сучасної України. Харьков: Монографія, 233 с.

Крутько Т.

*1 курс факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія
Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Астахова К. В.*

ВУЗОВСКАЯ ОТЕЧЕСТВЕННАЯ НАУКА В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Войны всегда разрушают экономики, общественные отношения, трансформируют науку, ориентируя только на военные нужды. Так же произошло во время Второй мировой, когда научно-исследовательские работы стран-участниц были полностью сконцентрированы на военных целях. Не было исключением и СССР, ставший одним из ключевых участников войны.

Представляется необходимым показать, как отечественная наука работала на нужды фронта, особенно такая ее важная составная часть как университетский образовательный сектор.

Цель исследования – проанализировать основные направления деятельности научных учреждений и ученых во время войны, показать вклад в достижениях победы.

Задачи: систематизировать информацию и имеющиеся публикации о вкладе науки, ученых, университетов в победу в войне; сконцентрировать внимание на разработках ученых Харькова, его высших учебных заведений.

Публикаций по избранной проблеме много, историография достаточно обширная. Среди наиболее известных и информативных – работы, публикации по истории харьковских вузов, материалы, описывающие вклад конкретных ученых или научные разработки [2].

Мировой и отечественной науке хорошо известны имена таких ученых как Н. Амосов, Н. Бурденко, В. Филатов, А. Вишневский, М. Вовси, А. Мясников, Т. Болдырев, М. Шостаковский, и многие другие, которые внесли уникальный вклад в развитие военно-полевой хирургии, эпидемиологии, фармации. Их разработки использовались и после войны,

были созданы новые научные направления, благодаря которым мировая и отечественная медицина продвинулись вперед.

За годы войны увеличилось число филиалов, учреждены Академия педагогических наук, Академия медицинских наук СССР и другие научные учреждения.

Лев Давидович Ландау известный физик-теоретик, академик АН СССР, основатель научной школы, лауреат Нобелевской премии по физике. Его считают легендарным ученым в истории мировой науки. Он внес огромный вклад в развитие квантовой механики, физики низких температур, физики космических лучей, теории химических реакций, физики атомного ядра, физики элементарных частиц. Ландау был основателем выдающейся школы физиков-теоретиков. Многие его разработки использовались военно-промышленным комплексом.

Несмотря на то, что в 1941-1945 гг. война требовала первоочередного внимания к научным отраслям, связанными с военным производством, в различных исследовательских и учебных учреждениях продолжались работы гуманитарного характера. Особенно серьезно ученые подходили к подготовке исторических трудов. Продолжалось изучение истории государства, деятельности известных полководцев, особенностей внешней политики и другое.

Во время войны были очень востребованы работы медиков, химиков и биологов: появилась вакцина от туляремии – заболевания, которое переносят мыши, чрезвычайно размножившиеся во время войны. Началось использование пенициллина, знаменитой мази Вишневского. Были открыты новые источники крайне важного в условиях военного времени витамина С. Ученые-химики изобрели новый материал – кирзу, позволивший переобуть армию, решили проблему авиационного флаттера. Война внесла кардинальные изменения в работу сферы науки и образования.

Эти изменения затронули науку всех стран-участниц, особенно тех, которые несли на своих плечах основное бремя войны. В их числе – СССР и Украина.

Харьковские вузы из-за угрозы оккупации города были эвакуированы на восток страны, где продолжали не только учебный процесс, но и научные исследования, связанные с самыми различными отраслями науки: ученые-аграрии решали проблемы обеспечения армии и тыла продовольствием, инженерные исследования были сосредоточены на создании и совершенствовании военной техники, фармацевты разрабатывали новые лекарственные препараты и т.д.

В нашей библиотеке собраны издания, посвященные истории многих харьковских вузов, таких как классический университет имени Василия Каразина, ХПИ, университет железнодорожного транспорта, аграрный и зооветеринарный университеты. И в каждом из таких изданий можно найти информацию о вкладе ученых в достижение победы.

Проведенная работа позволяет сделать вывод о том, что наука в целом и вузовская в частности, сделали очень много для победы.

Бібліографічні посилання

1. ЖИЗНЬ ВО ВРЕМЯ ВОЙНЫ, (2015). *Научные открытия военного времени* [online]. Available at: <https://nauka.tass.ru/nauka/1949815> [Accessed 27 Dec. 2021].

2. Мищенко, Е. (2017). *Чем нас лечат: мазь Вишневского. От Великой Отечественной до наших дней* [online]. Available at: <https://indicator.ru/medicine/maz-vishnevskogo.htm> [Accessed 27 Dec. 2021].

3. Наука в СССР: Современная зарубежная историография: Сб. обзоров и рефератов / РАН. ИНИОН. Центр социал. науч.- информ. исслед. Отд. истории; Отв. ред. Большакова О.В. – М. 2014. – 194 с. – (Сер.: История России).

4. Управление научных исследований СПбГТИ (ТУ), (2015). *Научные открытия, сделанные в Великую Отечественную войну* [online]. Available at: <http://science.spb.ru/allnews/item/3302-nauchnye-otkrytiya-sdelannye-v-velikuyu-otechestvennuyu-voynu> [Accessed 27 Dec. 2021].

5. Химия и жизнь, (1985). Знаменитый клей Назарова. *Научно-популярный журнал Академии наук СССР*, [online]. Available at: <http://vivovoco.astronet.ru/VV/MISC/2/NAZAROV.HTM> [Accessed 27 Dec. 2021].

Ляховольская Я.

*1 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Астахова К. В.*

ТВОРЧЕСКИЕ КОЛЛЕКТИВЫ НУА: ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Образование чем дальше, тем больше становится одним из важнейших факторов развития современной цивилизации. Возрастает интерес к самым разным его составляющим, в том числе к так называемым *soft skills* – гибким навыкам, без которых высокопрофессиональная деятельность сегодня просто невозможна. Особое внимание в последнее время стало уделяться творчеству, культуре, которые являются не только важнейшей частью формирования личности, но и позволяют готовить студентов к выполнению их жизненных и профессиональных функций в условиях постоянной неопределенности, нестандартности и непредсказуемости. Представляют интерес формы деятельности различных университетов, направленные на развитие творческой составляющей, гибких навыков.

В НУА существуют авторские подходы к решению таких задач. В их числе – работа самых разных творческих коллективов и объединений, позволяющих студентам не только самовыражаться, но и приобретать навыки, которые так важны в современном мире.

Целью данной работы является систематизация и описание истории создания, становления и развития творческих коллективов ХГУ «НУА».

Соответственно цели сформулированы и задачи: собрать, обобщить и проанализировать материалы по истории творческих коллективов и объединений академии; проанализировать (посредством фиксированных интервью) мнения выпускников и студентов относительно роли и влияния творческих объединений на их личностное и профессиональное становление.

Одним из главных источников сведений о создании образцовых ансамблей и тетра танца является монография «Общественные организации в учебном заведении нового типа» [1]. Чтобы узнать цели создания творческих коллективов в НУА использовалось

юбилейное издание академии «НУА: вчера, сегодня, завтра...» [2]. Были изучены фонды музея истории ХГУ «НУА», архив сайта и газеты «Академия», в которых системно описывались события и деятельность творческих групп. При подготовке работы использовались так же другие юбилейные издания: «Очерки истории НУА» [3], «Диалоги со временем» [4] и «Дорогу осилит идущий» [5] – которые дали возможность увидеть жизнь коллективов в ретроспективе, узнать о руководителях, участниках, творческих планах.

В августе 1994 года в академии была создана эстетическая служба, цель которой – объединить и координировать все этапы эстетического воспитания студентов и школьников. Под началом этой структуры создавались и функционировали творческие объединения: женский вокальный ансамбль «Аэлита», театр танца «Фабула», народный вокальный мужской коллектив «Романтик-бэнд», народный студенческий театр «На Лермонтовской, 27» [2].

«Аэлита» существует с 1993 года. Руководитель О. В. Санько – лауреат международных конкурсов, обладатель почетной грамоты Министерства культуры и искусства за вклад в развитие украинской культуры. В 2007 году коллективу присвоено звание «Образцовый» [6].

Театр танца «Веснянка» (1998 г.) позднее сменил название на «Фабула». С 2016 года им руководит О. К. Супрун. «Фабула» – амбициозная группа, которая стремится участвовать в различных мероприятиях, показывать себя и смотреть на творчество других, ведь «танец – это жизнь» [7].

В том же 1998 г. появляется студенческий театр «На Лермонтовской, 27», цель которого – популяризация театрального искусства и самореализация студенчества. Первый руководитель коллектива, заложивший его основы и во многом создавший авторитет и имидж – Л. П. Захарчук. А с 2019 года с труппой работает новый режиссер – Д. И. Брюханов. В 2004 г. театр стал лауреатом Всеукраинского фестиваля-конкурса студенческих театров «Босфорские Агоны». В 2015-2017 гг. принимал участие в фестивале украинских театров в Кракове (Польша) и становился его лауреатом. А в 2016-2017 гг. театр дважды побеждал на городском фестивале «Студенческая весна» [8].

В 2000 году создан мужской вокальный ансамбль «Романтик-бэнд» (ранее – «Перекресток»). В его составе – студенты всех факультетов. Репертуар – от эстрадного до народного жанров. Ансамбль является лауреатом городских, областных и всеукраинских конкурсов. В 2017 году «Романтик-бэнд» получил почетное звание «Народный». Первым руководителем ансамбля была С. В. Лицкевич, а с 2005 года с коллективом работает А. В. Апарин [9].

В академии много лет функционировал ансамбль скрипачей «Вдохновение». (Создан в 1998 году, в 2004 г. стал «Образцовым», а в 2009 г. получил звание «Народный художественный коллектив»). Бессменным наставником был В. М. Белоцерковский. Музыканты регулярно выступали в областной филармонии, выигрывали множество городских и областных конкурсов, участвовали в фестивалях.

Это только краткий перечень студенческих творческих коллективов, большая часть которых функционирует уже 20-25 лет, а, значит, с ними соприкоснулось большое число студентов и школьников.

Бібліографічні посилання

1. Астахова, Е.В. Астахова, В.И. Батаева, Е.В. Михайлева, Е. Г. и др. (2018). *Общественные организации в учебном заведении нового типа*. Харьков: Издательство НУА, 188 с.
2. Астахова, В.И, Астахова, Е.В. и др. (2001). *Народная украинская академия: вчера, сегодня, завтра...* Харьков: Издательство НУА, 188 с.
3. Астахова, В.И. Астахова, Е. В. Головнева, И. В. и др. (2006). *Очерки истории Народной украинской академии*. Харьков: Издательство НУА, 520 с.
4. Астахова, Е.В. [ред.] (2021). *Диалоги со временем*. Харьков: Издательство НУА, 656 с.
5. Астахова, Е.В. [ред.] (2015). *Дорогу осилит идущий*. Харьков: Издательство НУА, 646 с.
6. ХГУ «НУА», (2011). *Женский вокальный ансамбль «Аэлита»* [online]. Available at: <http://arkhiv.nua.kharkov.ua/index.php/2011-04-11-17-47-05/2011-08-09-09-39-54/2011-08-09-09-44-54/zhen-vokal-ansambl-aelita> [Accessed 29 Oct. 2021].
7. ХГУ «НУА», (2011). *Театр танца «Фабула»* [online]. Available at: <http://arkhiv.nua.kharkov.ua/index.php/2011-04-11-17-47-05/2011-08-09-09-39-54/2011-08-09-09-44-54/-qq> [Accessed 29 Oct. 2021].
8. ХГУ «НУА», (2011). *Народный художественный коллектив – студенческий театр «На Лермонтовской, 27»* [online]. Available at: <http://arkhiv.nua.kharkov.ua/index.php/2011-04-11-17-47-05/2011-08-09-09-39-54/2011-08-09-09-44-54/---q-27q> [Accessed 29 Oct. 2021].
9. ХГУ «НУА», (2011). *Народный художественный коллектив – мужской вокальный ансамбль «Романтик-бэнд»* [online]. Available at: <http://arkhiv.nua.kharkov.ua/index.php/2011-04-11-17-47-05/2011-08-09-09-39-54/2011-08-09-09-44-54/---q-q> [Accessed 29 Oct. 2021].

Осмакова А.

*1 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Астахова К. В.*

СРЕДНЕВЕКОВЫЙ УНИВЕРСИТЕТ: СТУДЕНЧЕСТВО

История студенчества неразрывно связана с историей университетского образования и являет собой интереснейшую его страницу. Естественно, что с возникновением в период раннего средневековья первых университетов (отдалённо напоминающих сегодняшние, но являющихся их безусловными прообразами), стало формироваться и студенчество.

Его история представляет особый интерес для студентов XXI века, ибо всегда важно знать истоки тех явлений, к которым имеешь непосредственное отношение.

Целью исследования является изучение истории формирования студентов как отдельной социальной группы. Особенно той части студенчества, которая со временем определила изучение иностранных языков смыслом своего университетского обучения.

К числу задачи данной работы можно отнести: выяснение причин и форм изучения иностранных языков в средневековых университетах; описание взаимоотношений и правил поведения студентов и преподавателей.

Литературы, посвящённой изучаемой проблеме, существует очень много: это не только общие исследования по истории университетского образования, в которых уделено внимание студенчеству, но и специальные статьи, монографии, сборники. Среди доступной автору литературы, особый интерес представляют публикации известного харьковского медиевиста, проф. С.Б. Сорочана, [1] который подробно описывает структуру средневекового образования и особенности преподавания. Книга Е.В. Глаголевой [2] формирует представление о повседневной жизни студента-клирика, которому требовалась огромная сила воли, чтобы выдержать розговую “терапию” преподавателя, что в свою очередь, путём жесткого отбора, определяло сильных характером учеников, которые становились известными общественными деятелями или искусными ораторами своего времени. В монографии О.Х. Мирошниковой [3] делается уклон на влияние латинского языка в пространстве средневекового университета. В статье В.Н. Ранних [4] показана система овладения языками, проходящая сквозь призму латыни.

Для обучения в средневековых университетах предполагалось 4 разных факультета: артистический, юридический, медицинский и богословский. Фундаментальным был артистический, где изучалась филология. Основным языком преподавания была латынь, которой ученик мог овладеть самостоятельно, либо с репетитором. Знание латыни давало возможность студентам свободно перемещаться по различным учебным заведениям разных городов и стран. Длительность таких скитаний позволяло сформировать своеобразную “интеллектуальную паутину” между учеными и университетами.

Странствующих студентов называли вагантами. Особенно они прославились своими песнями и стихами, в которых были воспеты их скитания и впечатления. Одной из форм обучения, и одновременно досуга, были диспуты, которые помогали ученикам развить ораторское мастерство и применять полученные знания.

Делался, правда позднее, упор на изучение французского, немецкого, греческого и древнееврейского, однако эти языки изучались путём сопоставления грамматики и лексических норм латинского.

В Российской империи, где университеты появились лишь в XVIII в. особое место занимает век Просвещения, когда было открыто множество школ, академий, гимназий. Центром мира образования стал тогда Московский университет (1755 год), в котором существовало три факультета и основным языком преподавания был русский. Хотя, конечно, на начальном этапе превалировали также латынь и немецкий. При университете издавалась собственная литература, первая неправительственная газета. В Украине одним из первых подобных университетов европейского типа стал Харьковский императорский университет, открытый в 1805 году. Здесь было образовано четыре отделения наук. Студенты отличались высокой общественной активностью, самостоятельно издавали научные труды и создавали студенческие организации. Филологические школы начали складываться уже в конце XIX – начале XX века.

Бібліографічні посилання

1. Сорочан, С.Б. (2001). Средневековый школяр: *Штрихи университетского быта*. Universitates = Университеты. Наука и просвещение. – №1, 2, 3, 4. – С. 54-61, С. 62-79, С. 68-79, С. 46-55.
2. Глаголева, Е. В. (2014). *Повседневная жизнь европейских студентов от Средневековья до эпохи Просвещения*. Москва. Изд-во: Молодая гвардия, 319 с.
3. Ранних, В. Н. (2015). *Формирование принципов обучения иностранным языкам в Средние века в западноевропейской педагогической практике*. Тула. Изд-во: Тульский государственный университет. – С. 10-15.
4. Мирошникова, О.Х. (2014). *Становление языковой инфраструктуры европейского университета*. Монография. Ростов-на-Дону. Издательство Южного Федерального Университета, 160 с.
5. Гуркина, Н.К. (2001). *История образования в России (X – XX)*. Санкт-Петербург. Уч. пособие. 64 с.

Пальваль А.

*1 курс факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія
Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Астахова К. В.*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ В ОСВІТІ: ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Актуальність теми: з часом освіта стрімко розвивалася, та й зараз прямує вперед. Наразі кожен має можливість ознайомитися з історією розвитку освіти не лише в Україні, а й багатьох країнах Європи. З одного боку здається, що від минулих часів післявоєнного періоду у сучасній освіті нічого не залишилося: новітні технології змінили похід до бібліотек, гаджети повністю пристосовані до написання текстів у будь-якому форматі тощо. Проте лише вивчивши питання розвитку освіти, можна побачити зв'язок минулого із теперішнім, спираючись на багаторічний досвід величких країн Європи.

Мета: дослідити та описати історію подій інтеграції освіти у країнах Європи (друга половина ХХ ст.) та визначити спільні вектори розвитку.

Для досягнення мети було поставлено такі *задачі:*

1. Проаналізувати, які процеси сприяли виникненню та розвитку євроінтеграції системи вищої освіти та науки.
2. Проаналізувати історію інтеграційних процесів освіти країн Європи.

Ознайомитися з проблемами розвитку освіти в Західній Європі допомагають статті: «Розвиток освіти і педагогічної думки в країнах Європи, США та СРСР у другій половині ХХ ст. (до 1991 р.)» та «Школа в Західній Європі і США після Другої світової війни» [6; 8].

Важливу роль щодо відображення розвитку Болонського процесу відіграє стаття «Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін)» (упоряд. М. Ф. Степко та інші). Розглянуто хронологію подій Болонського процесу, основні тенденції щодо створення зони вищої освіти, ключові питання та принципи [7, с. 52].

Після закінчення Другої світової війни в країнах Заходу почалося відновлення національних систем освіти, що існували в довоєнну епоху і зруйнованих під час війни.

У другій половині 40-х р. зі зруйнованої Європи науковці, освітяни, з часом і студенти почали мігрувати до США, де університетська освіта не тільки не зазнала втрат від воєнної катастрофи, а, навпаки, розквітала, забезпечуючи більш привабливі умови для інтелектуальної діяльності, ніж інші країни. Далі за втратою частини інтелектуальної еліти, Західна Європа почала втрачати, і це закономірно, робочу силу.

Переломити ситуацію було можливо лише за умов об'єднання зусиль, перш за все у боротьбі за інтелект, за освітян та науковців. Намагаючись протистояти США у цій площині, західноєвропейські держави почали процеси євроінтеграції, що підштовхнули, з часом, і відомі Болонські домовленості.

Наступним інтеграційним уподобанням стала Лісабонська конвенція щодо визнання спеціальностей у системі вищої освіти Європи 11 квітня 1997 р. яка є першоджерелом із 16 основних документів, що регламентують освітній процес країн-учасниць Болонського процесу. Лісабонська угода декларує наявність та вагомість освітніх систем і має на меті створення умов, за яких більша кількість людей, скориставшись усіма перевагами і здобутками національних систем освіти і науки, зможе бути мобільною на європейському ринку праці. "Залізна завіса", а також ідеологізація суспільного життя в країнах Східної Європи і СРСР фактично привели до виникнення двох напрямів у розвитку педагогічної науки, таких різних і невзаємопов'язаних, що в побуті "радянська педагогіка" і "буржуазна педагогіка" стали позначати принципово різні науки. Ці країни значний час були поза євроінтеграційними процесами, підключившись до них лише наприкінці ХХ ст. [6, 8].

Ще до закінчення Другої світової війни в країнах Європи відчувався вплив на школу. У Великобританії: прийняття акту Батлера (1944 р.), заснування єдиних загальноосвітніх шкіл (1960-ті), введення «єдиного національного навчального плану» (1988 р.). Франція: боротьба за відновлення національної системи освіти після воєнних дій. У Німеччині лише в 1969 р. – право директивного управління школою [6].

В останнє десятиліття ХХ ст. в більшості країн європейської цивілізації простежується тенденція до демократизації та гуманізації освіти. Визнання людини і її прав пріоритетною цінністю стало одним із найважливіших досягнень міжнародної дипломатії після Другої світової війни [8].

Бібліографічні посилання

1. Алферов, Ю. С. (1998). Совет Европы и образование: научное издание. *Педагогика*, с. 100–111.
2. Апкаррова, Е. (2008). Болонский процесс и система высшего образования Франции. *Высш. образование в России*, с. 112–115.
3. Афанасьев, А. Н. (2003). Болонский процесс в Германии: научное издание. *Высш. образование сегодня*, с. 54–57.
4. Ващук, В. Г. (2011). *Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи*, 560 с.
5. Гребнев Л. (2004). Высшее образование в Болонском измерении: российские особенности и ограничения. *Высш. образование в России*, с. 32–42.
6. Розвиток освіти і педагогічної думки в країнах Європи, США та СРСР у другій половині ХХ ст. (до 1991 р.). *Підручники для студентів онлайн*. Available at:

https://stud.com.ua/62381/pedagogika/rozvitok_osviti_pedagogichnoyi_dumki_krayinah_yevropi_srsr_drugiy_polovini_1991. [Accessed 26 December 2021].

7. Степко, М. Ф. та інші. (2003). *Болонський процес у фактах і документах: (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін)*. Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 52 с.

8. Школа в Західній Європі і США після Другої світової війни. *Підручники для студентів онлайн*. Available at: https://stud.com.ua/62382/pedagogika/shkola_zahidniy_yevropi_drugoyi_svitovoyi_viyuni. [Accessed 26 December 2021].

9. Юшер, А. (2009). Основные тенденции в развитии высшего образования в европейском регионе. *Экономика образования*, с. 108–120.

Якуніна А.

*2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: д-р іст. наук, проф. Астахова К. В.*

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОГО ТЕАТРУ ХГУ «НУА» «НА ЛЕРМОНТОВСЬКІЙ, 27»

У сучасному суспільстві, в умовах трансформації освіти, стає все більш актуальним моральне виховання молоді, культурний розвиток та формування системи цінностей. Як раніше, так і зараз світоглядними орієнтиром залишаються мистецтво, зокрема музика, театр, різноманітна творча діяльність.

На кожному історичному етапі театральне мистецтво було тісно пов'язане з економічним, соціальним та політичним розвитком суспільства. Відтворюючи життя соціуму, театр допомагав та допомагає розкрити творчі можливості особистості, залучити до загальнолюдських цінностей.

Ціль дослідження: систематизувати та описати історію створення студентського театру «На Лермонтовській, 27» ХГУ «НУА» – як невід'ємну складову театральної традиції Харкова.

Відповідно меті, сформульовано завдання:

- зібрати інформацію щодо історії виникнення та розвитку студентського театру ХГУ «НУА»;
- проаналізувати зміст основних етапів діяльності студентського театру протягом двох десятиліть;
- продемонструвати можливості студентського творчого об'єднання щодо розвитку soft skills.

Історіографія налічує досить багато джерел відносно розвитку театрів Харкова, але обмаль – про історію студентських театрів. Театральне життя Харкова описували Г. Я. Ботунова [2], О. В. Плетньов [4], Н. Г. Межова [5] тощо. Інформативними джерелами щодо студентських театрів є ЗМІ, зокрема багатотиражні видання ЗВО, ювілейні дослідження та експозиції музеїв історії університетів.

Театральне мистецтво на Слобідській Україні зробило свої перші кроки у XVIII ст. – це аматорські гуртки, а згодом і шкільні театри. За свідченнями історика К. П. Щелкова, перша вистава відбулась 29 вересня 1780 року, але за браком документальних джерел, інформації про перших акторів та постанови п'єс не зберіглося. З нагоди проїзду імператриці

Катерини II через Харків, у 1787 році було споруджено будівлю для театру, що взагалі позитивно вплинуло на театральне життя, бо наявність власного окремого театального приміщення давала можливості [5].

XIX століття характеризується боротьбою двох напрямків – прогресивного та консервативного. У результаті зображувана дійсність була далека від справжнього життя українців. Ситуація змінилася у середині XIX століття, на сцені відбулися спектаклі за творами І. Котляревського та Г. Квітки-Основ'яненка, що значно підвищило рівень театального мистецтва на Слобожанщині [5].

Найбільшого розквіту театр набуває у XX столітті, зокрема створення та діяльність театрів «Березіль» Леся Курбаса, який на сьогодні відомий як Харківський академічний український драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка, більш сучасні «Может быть», «Madrigal», «Post Scriptum», «Нафта» та «Театр 19» [7].

Разом зі створенням харківських університетів утворювалися й перші студентські театри. Одним із них був «СИНТ-63», організований студентами ХНУ ім. В. Н. Каразіна (раніше ХДУ ім. М. Горького) [10]. У 50–70-ті роки у культурному житті посідав особливе місце драматичний колектив Харківського політехнічного інституту – «Політехник» [11]. На початку 90-х до них приєднався і поступово завоював «місце під сонцем» ще один цікавий самобутній студентський театр «На Лермонтовській, 27», що утворився у Харківському гуманітарному університеті «Народна українська академія» [3].

Історія театру бере свій початок у 1998 році, коли в академії перший ректор ХГУ «НУА», Почесний громадянин міста Харкова, д. іст. н. проф. В. І. Астахова виявила ініціативу у створенні театального колективу. Першим керівником стала Л. П. Захарчук.

Важливою подією для театру стало отримання звання зразкового та найголовніше – звання «Народного художнього колективу».

Як вже було зазначено, першим керівником театру була режисер Л. П. Захарчук – досвідчена акторка Шевченківського театру. Разом із студентами вона поставила незабутні для глядача спектаклі за п'єсами: О. Арбузова, Є. Сігала, Л. Зоріна тощо [6].

З 2019 року із гуртом працює Брюханов Д. І. За досить невеликий проміжок часу студентський театр двічі посів перші місця на міському конкурсі «Студентська весна». Поставлено: «Синя птиця» М. Метерлінка, «Божественна комедія» І. Штока, «Безіменна зірка» М. Себастьяна.

Театральний колектив «На Лермонтовській, 27» є учасником численних конкурсів та фестивалів. Гурт їздив до Санкт-Петербургу [7], Польщі [9], Дніпра [8] та найвизначніший виїзд був до Парижу [1]. Не менш важливими є академічні фестивалі «На крилах кохання», ініційовані НУА [12].

Пандемія змінила розклад роботи, примусивши перейти до он-лайн режиму. Саме у такому форматі здійснено постановку спектаклю «Синя птиця».

Крім студентського театру, існує і шкільний театр-студія. В академії проводяться шкільні театральні фестивалі, девіз яких – «Вчись творити добро». Кожен клас готує фрагмент спектаклю. Беруть участь у складі журі саме актори театру «На Лермонтовській, 27».

Харківська театральна школа має не лише яскраві професійні театральні колективи, адже протягом багатьох десятиліть існують, розвиваються і молодіжні студентські театри, серед яких останні два десятиріччя помітним є і театр «На Лермонтовській, 27».

Бібліографічні посилання

1. Астахова, Е. В. (ред.). (2021). *Диалоги со временем*. Харьков: Изд-во НУА, 656 с.
2. Астахова, Е. В. (ред.). (2020). *Высшая школа Харьковщины: 80-е годы XX – начало XXI века (воспоминания, интервью, документы)*. Харьков: Изд-во НУА, с. 110–122.
3. Народный художественный коллектив – студенческий театр «На Лермонтовской, 27» [online]. Available at: <https://nua.kharkov.ua/university/vneauditornaya-rabota/tvorcheskie-kollektivy/studencheskij-teatr-na-lermontovskoj-27/> [Accessed 15 Jan. 2022]
4. Плетнев, А. В. (1960). *У истоков Харьковского театра*. Харьковское книжное издательство, 162 с.
5. Межова, Н. Г. Сердюк, О. В. Шило, О. В. та ін. (1995). *Художня культура Слобідської України: Навч. Посібник*. Харків: Національна юридична академія України, 108 с.
6. Анничев, А. *Вечерний Харьков. Бенефис Людмилы Захарчук*.
7. Добровольская, М. (2009). АСАДЕМІА №3 (119) «На Лермонтовской, 27» всегда интересно и весело.
8. АСАДЕМІА №4 (152). (2016). *Театр «На Лермонтовской, 27». Невероятная победа!*
9. АСАДЕМІА» №2 (154). (2017).
10. Студенческий театр ХНУ им. В. Н. Каразина [online]. Available at: <https://www.univer.kharkov.ua/ru/student/stud-theater> [Accessed 15 Jan. 2022]
11. Театр «Политехник» НТУ «ХПИ» [online]. Available at: <http://ds-khpi.org.ua/kollektivy/218-teatr-politekhnik/segodnya/91-teatr-politekhnik> [Accessed 15 Jan. 2022]
12. Логвиненко, Л. (2003). Слобідський край. *На крилах студентського кохання*.

Секція II

Університетська освіта в системі соціальних відносин сучасних суспільств

Бєсєдіна Є.

2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. філос. наук, доцент Чибісова Н. Г.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ – ЗАВДАННЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Формування культури особистості – одне з центральних завдань сучасної освіти. При цьому на перший план виходить ідея формування «функціональної культури», яка свідчить про те, що особистість не тільки засвоїла сукупність певних фундаментальних культурологічних знань, а й ефективно реалізує їх у професійно-трудоій, суспільно-політичній і духовній сфері, в сім'ї, в побуті, в сфері дозвілля, в спілкуванні й наодинці з собою.

У сучасному суспільстві значення становлення культурної компетентності постійно зростає. Визнання культурної творчої функції освіти, значущості культурного розвитку особистості в освітньому процесі вишу закріплено в державних стандартах вищої освіти останнього покоління, де у вимогах до освоєння основної освітньої програми виділені обов'язкові для формування особистості культурні (загальнокультурні) компетенції.

Аналіз наукових досліджень дозволяє констатувати, що культурне становлення студентів розглядається вченими переважно у зв'язку з певною сферою діяльності – конкретно-професійною, комунікативною, екологічною, етичною, інформаційною та ін. Аналізують вони і шляхи формування культури студентської молоді в навчальній та поза навчальній сферах.

У Харківському гуманітарному університеті “Народна українська академія” формуванню культурних компетенцій приділяється значна увага. Цей процес здійснюється за допомогою наповнення навчальних курсів культурною складовою, участі студентів в різноманітних акціях і проєктах, у роботі громадських організацій, художніх колективів. Великий вплив на становлення особистості студента має культурно-освітнє середовище університету, яке постійно вдосконалюється і розвивається. Це дозволяє молодим людям розвивати свої здібності, задовольняти потреби та формувати культурні компетенції.

Менеджери освіти, вчені, педагоги вважають, що культурна складова покликана входити і займати важливе місце в професійному образі компетентного фахівця. Тому її варто активно розвивати і в студентські роки.

Таким чином, майбутній фахівець покликаний бути не тільки високопрофесійним фахівцем, а й культурною особистістю.

Боровець А.

*2 курс факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. філос. наук, доцент Чибісова Н. Г.*

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ

В сучасному світі існує багато проблем, які стосуються кожної людини, кожної живої істоти. Одна з них – екологічна (ЕП). Вона охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства, починаючи з природоохоронної і закінчуючи харчовою промисловістю та індустрією краси. Проте не кожну проблему сучасності можна віднести до екологічної як такої, що виникає передусім у природному середовищі й викликана прямим і непрямим впливом людини (антропогенними чинниками). Сьогодні більшість з них розглядається з точки зору шкідливості для людської життєдіяльності, негативних наслідків.

Яку ж роль може зіграти молода людина в розв'язанні екологічних проблем? Як показує практика, достатньо велику. Так, молода дівчина з Кенії Вангарі Маатаї ще в студентські роки захопилася екологічними проблемами, заснувала рух «Зелений пояс», який займається висадженням лісних масивів (більше 30 мільйонів висаджених дерев). При цьому цей рух забезпечує людей робочими місцями, допомагає жителям сільських громад Кенії заповнити ділянки деревами. В 2004 р. Вангарі Маатаї отримала Нобелівську премію миру.

Сучасне студентство до проблем екології ставиться по-різному. Так, існують різноманітні рухи, в яких беруть участь молоді люди. Серед них: Cruelty Free-рух, який виключив з ужитку недоброякісні продукти, eco-friendly-рух, представники якого замінюють товари широкого використання на такі, що переробляються або вдруге використовуються (що призводить до цікавих тенденцій в моді сучасної молоді: популярність набирають стоки і секонд-хенди, з'являється попит на вінтажний одяг); zero waste – прихильники даного руху намагаються мінімізувати кількість побутових відходів; Еко-виклик-рух, що виник в Україні, який займається озелененням України, в тому числі, і Харкова та ін. Українська молодь бере участь в акціях, спрямованих на поліпшення екологічної обстановки в містах України: починаючи зі збору сміття, закінчуючи висадкою дерев.

Сьогодні важливо, щоб людина в ХХІ столітті розуміла, що вона безпосередньо впливає на екологічну ситуацію в світі й може скоротити свій негативний вплив на навколишнє середовище. Сучасні студенти готові змінювати погляди, приймати відповідальні рішення. Не завжди це глобальні кроки, але розуміючи значущість екологічної культури, ми стаємо не на один, а на кілька десятків тисяч кроків ближче до збереження природи, середовища нашого проживання.

Давиденко Д.

*2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. філос. наук, доц. Чибісова Н. Г.*

ДОЗВІЛЛЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА

Дана тема актуальна і цікава в усі часи, так як інтереси, цінності студентства постійно змінюються і видозмінюються, що пов'язано з умовами життєдіяльності в сучасному світі.

Важливо правильно направляти і організовувати студентство, щоб вільний час молоді був змістовним і цікавим.

Дослідження теми передбачає розгляд проблеми формування дозвілля, ролі навчального закладу в становленні і розвитку культури молодого покоління.

Студентство – це соціальна група, основним видом діяльності якої виступає освітня діяльність. Слід зауважити, що сучасне студентство неоднорідне, в цю групу входять, як правило, молоді люди, які мають різні погляди, ідеали, цінності. Вони відрізняються нестабільністю, емоційністю. Студентська молодь знаходиться в постійному пошуку – пошуку сенсу життя, своїх ідеалів. У той же час молоді люди дуже цілеспрямовані, сильні духом і сповнені енергії, яку важливо реалізувати для корисних справ.

Поняття "дозвілля" для студента – це вільний від навчання час, який можна витратити на відпочинок, хобі або просто спілкування (зустрічі, знайомства, побачення). У цій сфері можна виділити як колективні, так і індивідуальні форми проведення дозвілля. Хотілося б відзначити, що за останні роки індивідуальні форми дозвілля стали переважати. На це впливає, безумовно, Інтернет, соціальні мережі й усі соціальні зміни сьогодення.

У ХХІ столітті у молодих людей з'явилися умови для проведення дозвілля в домашньому середовищі, взаємодіючи з комп'ютером. Але не варто забувати, що дозвілля – це вкрай важлива сфера формування культури, соціальних навичок, ціннісних орієнтацій особистості, і не завжди Інтернет може стати «справжнім другом» у цьому процесі.

Навчальна діяльність у студентські роки відіграє основну роль у життєдіяльності студентства, розвиває інтелектуальний потенціал, духовні цінності, вводить у світ культури. Але й після занять у навчальному закладі у студентів існують можливості для розвитку соціальних зв'язків, комунікативних навичок, творчих здібностей, фізичної культури (це і клубна діяльність, і волонтерська, участь у творчих колективах, спортивних секціях та ін.).

В сучасній умовах вкрай важливо, щоб середовище, в якому знаходяться молоді люди, на них позитивно впливало, щоб вільний час витрачався не в «порожнечу», а сприяв розвитку, вдосконаленню особистості та її культури. Гармонійно сформоване дозвілля вносить не тільки різноманітність у вільний час студента, а й є неocenним внеском у розвиток його «я», формує не тільки необхідні якості майбутнього фахівця, а й якості громадянина, духовно багатой особистості. І навчальний заклад в даному процесі може зіграти значиму і важливу роль.

Кісіль В.

*З курсу факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. соціол. наук, доц. Зверко Т. В.*

ДОВІРА ДО УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ПІ ЯКОСТІ

Сучасні соціальні зміни відбуваються все з більшою швидкістю. Ці зміни стосуються усіх соціальних інститутів, зокрема освіти. Тому на тлі сучасних соціальних трансформацій постає низка питань, спрямованих на визначення та застосування тих механізмів, що сприятимуть відновленню і укріпленню соціальної довіри, конструктивного соціального діалогу в освітньому полі. Підтримання якості університетської освіти в площині соціальної довіри – це безперервний процес узгодження інтересів різних зацікавлених груп – суб'єктів освіти.

З теоретичної точки зору, важливими для трактування феномена довіри є напрацювання Б. Барбера, Д. Гамбетта, Е. Гідденса, С. Касталдо, Н. Лумана, Р. Патнема, А. Селігмена, Ф. Фукуями, П. Штомпки. Вони сфокусовані в напрямку здійснення очікуваної, зокрема чесної, орієнтованої на спільні цінності поведінки, тобто пов'язані з очікуваннями суб'єкта.

В розумінні Р. Патнема та Ф. Фукуями, це здійснення очікуваної, зокрема чесної, орієнтованої на спільні цінності поведінки. Така поведінка ефективніша, ніж та, що побудована на раціональному розрахунку та формальних правилах, які потребують відпрацювання, узгодження, а також дотримання.

Узагальнення підходів щодо аналізу поставлених нами питань надало можливість зробити акцент на первинних і вторинних об'єктах довіри, які виокремив П. Штомпка: 1) особливі очікування (щодо поведінки іншого в певній ситуації) і 2) упевненість у діях (ставка). Це особиста довіра до тих, з ким ми вступаємо в контакти; позиційна – довіра/недовіра до певних соціальних ролей (мати, друг, викладач тощо); групова (наприклад, студентська група для професора); інституціональна (школа, університет тощо), включаючи «процедурну» довіру до інституціональних практик і процедур, які розуміють як віру в те, що наслідування їм приведе до найкращих результатів (довіра до науки, до освіти тощо).

Розгляд проблеми довіри до університетської освіти показав, що співвідношення міжособистісної та інституціональної довіри може розвиватися та формувати міжгрупову й міжорганізаційну довіру. Довіра одного рівня зумовлює формування довіри на інших рівнях. Тобто, з одного боку, інституціональна довіра гіпотетично може змінюватися під впливом міжособистісної довіри в освітньому середовищі. А з іншого – підставою для визначення інституціональної довіри може бути рівень міжособистісної довіри. Одночасно інституціональна довіра дозволяє забезпечити діалог в освітньому просторі, співробітництво, партнерство між учасниками освітнього процесу.

Таким чином, у вищій освіті довіра виступає чинником, який забезпечує стабільність і якість професійної підготовки. Тому інтегральним показником для усіх рівнів довіри (міжособистісної та інституціональної) може виступати якість освіти.

Аналіз показав, що серед критеріїв якості університетської освіти значущими є наукова репутація викладачів; відбір абітурієнтів; співвідношення викладачів та студентів; забезпечення прозорості інформації про якість освітніх послуг; формування системи незалежних від закладу освіти професійних іспитів; кількість випускників, які працюють за спеціальністю, місце в рейтингу закладів освіти й освітніх програм тощо.

Лавриненко В.

2 курс факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. соціол. наук, доц. Зверко Т. В.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Світ університету поєднує одночасно і класичну традицію, і в своєму інноваційному розвитку відповідає на виклики часу. З одного боку, це наслідування традиції поєднання освіти та науки, академічної культури навчання, гуманістичної спрямованості, з іншого –

зорієнтованість на глобалізаційні процеси, невинну цифровізацію, неперервність освіти тощо.

На тлі цих процесів виокремлюються певні тенденції розвитку університетської освіти.

Перша. Абсолютне зростання числа студентів. Як зауважують дослідники, за останні 50 років кількість студентів зросла в 4-4,5 рази. Постала проблема масовізації вищої освіти.

Друга. Глобалізація, інтернаціоналізація та відкритість університету. Це передбачає інтеграційні процеси в освіті, наднаціональний характер наукових знань, створення нового культурно-освітнього середовища університету; появу та розвиток глобальних університетів.

Третя. Цифровізація освіти. Джерелом отримання нових знань та інформації стали не тільки заклади освіти, а й глобальні інформаційні ресурси. Виникла проблема забезпечення цифрової грамотності.

Четверта. Розвиток дистанційного навчання. Це зумовлює створення відповідного цифрового освітнього контенту, розширення освітніх платформ та їхніх можливостей і одночасно індивідуальний супровід щодо конструювання індивідуальних освітніх стратегій відповідно до інтересів і потреб суб'єктів освітнього процесу.

П'ята. Зростання віку тих, хто навчається. Потреба у постійному навчанні та перенавчанні у зв'язку з устаріванням знань, швидким розвитком нових технологій. І поєднана з цим *наступна* тенденція актуальності безперервної освіти.

Сьома. Інженерні та технологічні освітні програми набувають більшої популярності на рівні світових тенденцій. Спостерігається дисбаланс гуманітарної та технічної освіти.

Таке узагальнене бачення векторів розвитку сучасної університетської освіти надає можливість відпрацювання відповідних освітніх стратегій, програм, у цілому освітньої політики.

Одночасно розуміння освітніх тенденцій буде недостатнім без акцентів на тенденціях самого освітнього процесу, серед яких:

- активне навчання (все більш стають популярними active та blended learning, де увага зосереджена на відтворенні та застосуванні студентом вивченої інформації);
- навчання протягом життя (концепція lifelong learning (навчання поступово стає звичним і перестає сприйматися як етап, який завершується, коли отримуєш диплом);
- персоналізація навчання, максимальна адаптація освітніх програм до потреб кожного студента;
- стратегії адаптації (замість передачі знань навчання будувати стратегії персонального розвитку;
- індивідуалізація та ін.

Ці та інші тенденції по-різному виявляються у світовому університетському просторі. Мають певні плюси та мінуси. Але фундаментом його все ж таки, на нашу думку, повинні залишатися класичні традиції університетської освіти.

Ткалич П.

*4 курс факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. соціол. наук, доц. Зверко Т. В.*

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА ТА РЕАЛІЇ РИНКУ ПРАЦІ: АКТУАЛЬНІСТЬ БАЛАНСУ

Сучасний світ змінюється дуже швидко, щодня з'являються нові професії, нові технології. У такому суспільстві невизначеності, ризику розширюються простір і форми соціальної активності молоді, а отже, виникає ситуація неоднозначного вибору життєвих стратегій, що виявляється і в площині освітній, соціально-професійній.

Це пов'язано з слабкою орієнтацією молодих людей у системі вищої освіти, професійного становлення, дезорієнтацією на ринку праці тощо. Відповідно, така ситуація загострює питання щодо нового погляду на зміст *університетської освіти*, на формування освітніх стратегій у студентів, що повинно забезпечувати здібність і здатність регулювати поведінку в багатьох напрямках, пов'язаних з ризиками в освіті, професійній самореалізації. Тим більше, що, як показують дослідження, орієнтації студентської молоді стали різновекторними, навіть еkleктичними, як за цілями, так і за способами реалізації. Багато в чому це є наслідком невизначеності, швидких змін на сучасному ринку праці, тенденції розвитку якого впливають на освітні програми в університетах.

Базуючись на результатах дослідження, проведеного Харківським кластером неформальної освіти в червні–липні 2020 року, можна говорити о таких трендах ринку праці до 2030 року:

- зміна структури зайнятості; зростання її; до традиційних форм додаються фрілансінг, часткова зайнятість, самозайнятість;
- потреба в постійному навчанні та перенавчанні;
- автоматизація та роботизація, затребуваність спеціалістів з машинного навчання, робототехніки, Big Data тощо;
- попит на професіоналів, які мають різний набір знань, умінь, навичок;
- наявність *hard skills, soft skills, digital skills*.

В такому контексті актуалізується пошук соціальних технологій, механізмів конструювання кар'єри в студентський період, скерованість цього процесу. Це, на нашу думку, вимагає, по-перше, впровадження кар'єрного тьюторінгу в практику діяльності ЗВО, що передбачає організаційний супровід кар'єри на різних етапах (урахування очікувань і настанов студентів, їх включення в проектну діяльність, розкриття особистісного та професійного потенціалу тощо). Кар'єрні тьютори (викладачі практики, випускники, провідні фахівці) можуть вести професійне консультування, давати рекомендації щодо стажування, проходження практики, з проектною діяльністю тощо.

Не менш значущим, з нашої точки зору, є впровадження ігрових технологій як реальних, так і віртуальних, «стажувальних вікон» за обраним видом діяльності, що дозволяють відпрацьовувати різні кар'єрні стратегії, в залежності від професійного вибору, потенціалу студента, його потреб та інтересів.

Виходячи з проведеного аналізу, спираючись на існуючі практики та дослідницькі розвідки, можна говорити про різні вектори розвитку кар'єрних стратегій студентів, серед яких:

- проактивна, поліваріативна, що базується на активній позиції студента, його здатності самостійно, успішно конструювати кар'єрно-професійну траєкторію, впевнено орієнтуватися на ринку праці;
- індивідуальна кар'єрна траєкторія зорієнтована, для якої основним показником є особистий успіх у житті (тому студенти поєднують навчання й роботу);
- невизначена, для якої характерні невизначеність професійних планів, неадекватна оцінка своїх можливостей, завищені вимоги до майбутньої роботи, слабка розуміння тенденцій ринку праці ;
- еkleктична, позначена ситуаційним вибором професії, виду діяльності, реагуванням на тимчасові потреби ринку праці;
- несамостійна, потребує стороннього впливу, характеризується невпевненістю щодо вибору професії і кар'єрної стратегії, незорієнтованістю у потребах сучасного ринку праці.

Хоменко А.

*3 курс факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Удовичька Т. А.*

ПРОТИРІЧЧЯ, ПОМИЛКИ ТА РИЗИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Професійний вибір молоді – одна із тем, яка постійно знаходиться в центрі уваги дослідників, практиків. Безумовно, процес та результати професійного вибору має свої протиріччя, помилки та ризики. Їх виявлення, з одного боку, дозволяє вдосконалити профорієнтаційну роботу серед молоді, з іншого – і самих молодих людей застерегти від таких проблемних явищ.

На нашу думку, сучасний ринок праці «диктує» такі вимоги до фахівців, їхньої кваліфікації, про які також не мають уяву сучасні молоді люди і до яких їх треба готувати саме і під час профорієнтаційної роботи, і під час опанування бідь-якою професією. Так, зараз, по-перше, зростають вимоги до фахівців з боку роботодавців. Роботодавці вимагають виконувати свої обов'язки на високому професійному рівні, швидко опановувати нові навички, технології, бути мобільним і легко адаптуватися до умов, що постійно змінюються; по-друге ринкові інститути вимагають більш активної перекваліфікації до потреб реального часу. Проте молоді люди не завжди можуть застосувати свої знання до конкретної діяльності через недостатній трудовий досвід. Крім того, переорієнтуватися у бік сучасних ринкових професій часом буває складно. Це пов'язано і з постійно зростаючою переоцінкою освіти, і вартістю її здобуття, а також з нестачею часу, щоб перевчитися на іншу спеціальність; по-третє, постійно зростає потреба у нових професіях, зростає конкуренція над ринком професійних послуг. І у зв'язку з цим виявляється низка проблем, пов'язаних з працевлаштуванням по спеціальності; по-четверте, рольові системи значно ускладнилися. Молоді люди інколи поєднують протилежні за змістом трудові ролі. А сама проблема

полягає в тому, що під час професійного вибору і навіть по закінченню вишу не всі молоді люди мають уяву про ці вимоги.

При цьому не можна не звернути увагу на те, що серед молоді стає популярною така стратегія самовизначення та інтеграції до соціуму, коли професійна орієнтація підміняється освітньою. Остання, своєю чергою, надає молодості лише «відстрочку» у вирішенні серйознішого завдання – вибору своєї справи чи покликання. Відзначається продовження періоду самовизначення, в тому числі і професійного.

Аналізувати ризики професійного вибору доцільно відповідно до такої класифікації: ризики "фальстарту" при виборі професії; ризики взаємних очікувань викладачів – студентів саме щодо готовності опанувати певний фах; ризики "недосягнення" цілей від професійного вибору як результат наявності.

Безумовно, правильний вибір професії розкриває перед молодою людиною шлях до реалізації своїх здібностей і життєвих планів, сприяє ефективному використанню трудового потенціалу на користь суспільства. Складність цього вибору обумовлена його подвійністю: з одного боку, є об'єкт вибору – професія і вид професійної діяльності з широким спектром характеристик, з іншого – кожна молода людина – це суб'єкт вибору професії – особистість з своїми якостями і завдатками, мріями та планами. Але на цьому шляху є помилки, протиріччя та ризики. Не вивчати їх і не керувати процесом професійного вибору молоді не можна, бо від його характеру залежить соціальне самопочуття і успішність молодих людей, система професійного навчання, у тому числі і вища, ринок праці та зайнятості і в цілому розвиток українського суспільства.

Черкашина К.

*2 курс факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. філос. наук, доц. Чибісова Н. Г.*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КУЛЬТУРИ ТА МОВИ

Мова – один із значущих елементів культури, оскільки саме через мову формується і виражається світосприйняття людини. Найважливіша функція мови заключена в тому, що вона зберігає культуру і передає її від покоління до покоління. Проте можна говорити, що мова виступає явищем, яке самостійно розвивається у протилежність культурі, яка формується під впливом об'єктивної дійсності.

Проблема співвідношення мови та культури не втрачає своєї актуальності й залишається дискусійною у науковому дискурсі. Одні вчені вважають, що є основним засобом передачі культури. мова має відношення до культури як частина до цілого, інші висловлюють думку, що мова лише форма вираження культури, треті стверджують, що мова не є ні формою, ні елементом культури. Сутність питання пов'язана із соціальними змінами й ставленням до мови.

Безумовно, мова – це соціальне явище, це інструмент спілкування, соціальної взаємодії. І можна говорити, що вона є основним засобом передачі культури. Аналізуючи культуру особистості, будь-якої соціальної групи/спільноти, ми обов'язково звертаємося до культури мови, її нормативної системи. Адже це показник рівня сформованості загальної культури.

Одночасно слід зауважити, що мова розвивається під впливом багатьох чинників. Збудниками таких природжень є соціокультурні процеси, зумовлені динамічними соціальними змінами, глобалізаційними викликами, цифровізацією. З одного боку, мова разом з культурою збагачуються, з іншого – збіднюються.

Природньо, що ці процеси наявно виявляються в культурі мови молодої людини. Вона все більше використовує англіцизми, як модні мовленнєві кліше (фідбек, троллінг, хейтер, фуді, краш та ін.), сленгову лексику, пов'язану з цифровізацією (адже молодь швидше сприймає технічні інновації і присвоює їм нові найменування, такі собі “неологізми”: хайп, флуд, науглити, юзер, бан та ін).

Отже, швидкоплинні зміни в сучасному суспільстві, мають вплив на соціокультурні процеси, а відповідно й на культуру, на мову як її елемент. І як показують дослідження, молоді люди здебільшого не винаходять нову лексику, а переосмислюють лексичні одиниці й надають їм нового значення, демонструючи певний рівень культури – фрагментарний, раціоналістичний, емоційно-чуттєвий, етико-психологічний.

Шейко А.

*5 курс факультету «Соціальний менеджмент», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. соціол. наук, доц. Зверко Т. В.*

ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ДЛЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Викликами сьогодення для університетської освіти є пошук відповідей на запитання: Як діяти і взаємодіяти в сучасному освітньому просторі? На кого спрямовані ці дії і для чого?

Перший висновок полягає в тому, що зміна цільових орієнтирів і методологічних підходів до організації освітнього процесу в умовах непередбаченості, невизначеності, відкритості і розмаїття інформаційного простору потребує оновлення візій, дизайну освітнього процесу на основі синтезу педагогіки, психології, соціології, що позначилося у сьогоднішніх виступах. Особливо це важливо при навчанні у форматі онлайн, розробці дистанційних курсів; у використанні елементів трансформаційного навчання, практичного, дослідницького, експериментального навчання; відкритого навчання на освітніх онлайн-платформах; персоналізованого навчання з урахуванням потреб кожного учасника освітнього процесу.

Акцент слід зробити на особливостях комунікативної взаємодії учасників освітнього процесу, причому в різних ракурсах, можливостях відтворення атмосфери студентської аудиторії в умовах онлайн-навчання, використанні евристичного потенціалу психологічних теорій щодо взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Зрозуміло, що комунікативні розриви можливо подолати на основі консолідації зусиль викладачів, студентів, їхніх батьків на ціннісно-орієнтовані, партнерські, довірчі відносини, трансляцію лояльності, відпрацювання практик діалогу, компетенцій ефективної комунікації.

Виникає необхідність продовжувати створення унікальної освітньої моделі культурно-освітнього середовища, в центрі якої викладач як лідер думок, натхненник, а студент як талановита особистість, здатна до самовдосконалення, причому в різних напрямках, а освітній простір – це сукупність можливостей.

Одночасно реалії сьогодення показують, що орієнтири змінюються настільки швидко й динамічно, що трансформації в освіті будуть продовжуватися, розвиватися та нарощуватися. І тут важливо розуміння, що дуже актуальною є проактивна поведінка і тих, хто навчає, і тих, хто навчається, готовність до змін, до відповідального ставлення до результатів своєї роботи за умови збереження такого культурно-освітнього середовища, в якому імітаційні й фальсифікаційні форми освітнього процесу не сприймаються й відчужуються.

Секція III

Academia VS vita в динаміці єдностей і суперечностей третього тисячоліття: мовно-літературний дискурс

Вершиніна Л.

2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Купрікова Г. В.

ТЕКСТИ ЗАМОВЛЯНЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МІФОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ

На сучасному етапі розвитку мовознавства зростає інтерес до вивчення фрагментів українського лінгвокультурного простору в аспекті взаємозв'язку мови, людини й культури, що дозволяє глибше проникати в інформаційне поле культурного простору, ядро якого становлять знання та уявлення, релевантні для певної лінгвокультурної спільноти. Одну з головних ролей у забезпеченні відчуття сакральності мови, її протиставлення повсякденній буденній мові відіграють лексичні засоби тексту. Важливим для мовознавства залишається аналіз українських замовлянь, які належать до одного з найбільш архаїчних жанрів української словесності. Магія слова формувалася під впливом первісного світогляду людини, і водночас на формування людської свідомості значно вплинуло християнське світобачення. У свідомості людини поєднуються дві різні культури [1, с. 27]. Епітет є найхарактернішим для означального простору фольклорних текстів, зокрема для замовлянь. Епітети мають переважно позитивне, сакральне семантичне навантаження для характеристики персонажів, які належать до «верхнього світу», проте несуть негативну конотацію для персонажів «нижнього світу» [2, с. 50]. У результаті розгляду атрибутивного простору автор доходить висновку, що тексти українських народних замовлянь мають дуалістичний характер. Епітети фольклорного й книжно-християнського походження співіснують у єдиному замовляльному універсумі, але при цьому чітко розподілені в замовляннях різних функціональних типів і за різними тематичними групами.

Бібліографічні посилання

1. Жайворонок, В. В. (2006). *Знаки української етнокультури* : словник-довідник. Київ: Довіра. 703 с.
2. Коцура, В. П. (ред.) (2002). *Словник символів культури України*. Київ: Міленіум. 260 с.

Мірошніченко Д.

2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Купрікова Г. В.

АНГЛІЦИЗМИ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЛЕНГУ

Із прогресом людства, змінами в політичному та суспільному житті, демократизацією соціуму, свободою слова, розвитком інформаційних технологій спостерігаємо значне поширення соціальних діалектів у розмовному мовленні. Сленг стає дедалі частіше об'єктом

для дослідження в мовознавців. Англійська мова стала міжнародною мовою спілкування. Це зумовлено інтеграцією України в міжнародний культурний та інформаційний простір. Сленг – доволі складна категорія мови, що має такі особливості: неформальність, нелітературність, винахідливість. Згідно з тлумаченням Л. Ставицької, «сленг – це практично відкрита мовна підсистема ненормативних, стилістично знижених лексично-фразеологічних одиниць, які виконують експресивну, оцінну (звичайно негативну) та евфемістичну функцію» [2, с. 42]. На сучасному етапі спостерігаються зміни в складі сленгу, зокрема розширення кордонів функціонування, поширеність сленгізмів на надрегіональному рівні, частотніше використання в сленгу номінативних засобів власне української мови [1, с. 7]. Аналізуючи англіцизми в сленгу, можна визначити, наскільки прогресивно і в якому напрямі розвивається молодіжна субкультура в соціумі, адже молодіжний сленг як динамічна складова лексичної системи української мови відображає зміни в сучасному суспільстві.

Бібліографічні посилання

1. Грабовий, П. М. (2010). *Когнітивні параметри українського молодіжного сленгу*. К. філол. наук : 10.02.01 Київськ. нац. ун-т імені Т. Шевченка. Київ.
2. Ставицька, Л. (2005). *Арто, жаргон, сленг: соціальна диференціація української мови*. Київ: Критика, 464 с.

Худотеплова Д.

*2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Берест Т. М.*

СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ УЗУАЛЬНИХ МОВНИХ ЗАСОБІВ: СИНОНІМІЯ В ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ

Синоніми при повній чи частковій відмінності мають тотожні або майже тотожні значення. Названі мовні засоби традиційно поділяють на три основні групи:

- 1) лексичні синоніми, що відрізняються смисловими відтінками;
- 2) стилістичні синоніми, які відрізняються стилістичним і емоційним забарвленням;
- 3) абсолютні синоніми – зовсім не відрізняються значеннями й у різних контекстах можуть вживатися без будь-яких відмінностей.

Синонімічні засоби мови мають глибоко національний характер. Вони свідчать про самобутність і специфіку мови. Уміле використання їх дозволяє розкрити те або інше поняття в усій його повноті. Однак надмірне нанизування синонімів, не виправдане змістом висловлювання, тільки засмічує мову. Незнання синонімічних можливостей призводить до помилок. Часто виникають ускладнення, коли в іноземній мові на позначення певних понять існує одне слово, а в українській мові – кілька. Деякі слова відрізняються лише префіксами. Тут треба бути особливо уважними, бо заміна однієї букви може вплинути на значення слова та всього тексту.

Точність і виразність змісту ділового мовлення часто залежить від того, наскільки правильно й доречно підібрано слова. Багатство синонімії дає можливість вибрати найбільш доречне для контексту слово, уникнути двозначного тлумачення висловлення та зберегти нейтральний тон.

Досить часто при перекладі виникають проблеми, зумовлені наявністю кількох українських відповідників до іноземного слова або й цілого синонімічного ряду.

У текстах ділового стилю уникають емоційно забарвлених висловів, натомість уживають описові звороти нейтрального характеру. Прагнення до виразності зумовлює появу перифраз – описових зворотів, за допомогою яких явище, предмет, особу називають не прямо, а описово, через характерні їх риси. Якщо слово має занадто емоційний характер, то його замінюють нейтральним. Уміле вживання синонімів – свідчення майстерного володіння мовою, вимогливості до власного мовлення. Синонімічні мовні засоби використовують для уточнення, наголошення якоїсь думки, для передавання нюансів змісту, для більш коректного формулювання характеристик тощо.

Бібліографічні посилання

1. Кацавець, Г. М. Паламар, Л. М. (2008). *Мова ділових паперів* [online]. Київ: Алерта, 320 с. Available at: https://pidru4niki.com/15970122/dokumentoznavstvo/sinonimi_dilovomu_movlenni [Accessed 20 Feb. 2022].

2. Стасик, М. В. Ткачук, В. М. Стадніченко, О. О. Грозовська, Н. А. (2009). *Українська мова професійного спрямування (теорія і практика)* [online]. –Запоріжжя: Запорізький нац. ун-т, 280 с. Available at: <https://studfile.net/preview/5080921/page:18/> [Accessed 20 Feb. 2022].

Секція IV

Економічна освіта та нормативно-правове забезпечення освітніх трансформацій в Україні

Беспалов І.

*І курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. Величко К. Ю.*

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ: СУЧАСНА СПЕЦИФІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дистанційна освіта вже зайняла провідні позиції як ефективний сучасний елемент освітнього процесу. Прискорення розвитку та удосконалення дистанційної форми навчання було спричинене також потужними протикарантинними заходами. Крім того, військові дії на території нашої країни, неможливість відновлення повноцінного офлайн-навчання, сприяють використанню дистанційної форми.

Дистанційна освіта – це не просто можливість проводити навчання у складних умовах, навпаки, це принципово інша та з більшими можливостями форма, яка забезпечує доступ до освітньої і професійної підготовки всім, хто має необхідні здібності і адекватну підготовку [1].

Взагалі, дистанційне навчання – це відносно новий засіб реалізації навчального процесу, що заснований на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють навчатися на відстані без особистого контакту між викладачем і студентом.

Характерними рисами такого навчання є:

- гнучкість – учні, студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному, не ведуть регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;
- модульність – в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожний окремих курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів – модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;
- паралельність – навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;
- велика аудиторія – одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів та слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами;
- економічність – ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане подання інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців;
- технологічність – використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій [2].

Одержати освіту дистанційно може молодь, яка не має можливості поєднувати навчання з роботою або мешкає у віддаленій місцевості; військовослужбовці; домогосподарки; керівники; бізнесмени або студенти, що бажають паралельно одержати іншу освіту. Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя.

Варто відзначити, що дистанційна освіта – доступна можливість одержати освіту за кордоном з мінімальними фінансовими витратами при великому виборі спеціальностей, оскільки більшість університетів Європи та США впровадили таку форму освіти раніше, ніж Україна. Також більш широкому розгортанню дистанційного навчання сприяє кредитно-модульна система, де самостійна робота студентів є провідною.

В наш час дистанційне навчання стає одним з пріоритетних напрямків діяльності багатьох університетів.

Також можна виділити деякі проблеми, які виникають при навчанні за дистанційною формою, а саме: подолання психологічної ізоляції; проблема ефективного керування навчальною діяльністю студентів та ефективного зворотного зв'язку; проблема психологічної невідповідності студентів до самостійної роботи.

Але не дивлячись ні на що, інтерес до системи дистанційного навчання лише зростає. Створення ефективної системи дистанційної освіти в Україні спроможне забезпечити розширення кола споживачів освітніх послуг; підвищення якості навчання слухачів, студентів і школярів незалежно від їхнього місцезнаходження; створення спеціальних курсів, які спрямовані на підвищення кваліфікації і перепідготовку кадрів; можливість одержання освіти за українськими програмами громадянам зарубіжних країн; реалізацію системи безперервної освіти та ін.

Бібліографічні посилання

1. *Дистанційне навчання: сучасний формат освіти, який має лишитися* (2019). [online]. Available at: <https://hurma.work/blog/teoriyi-motyvacziyi-ta-yih-znachennya-dlya-upravlinnya-personalom/> [Accessed 21 March 2022].
2. Абакумова, О.О. (2021). *Феномен дистанційної освіти*: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 212 с.

Бондаренко С.

*4 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. Величко К. Ю.*

ВИВЧЕННЯ МОДЕЛЕЙ МОТИВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні мотиваційні процеси є важливим фактором розвитку компаній, тому вивчення моделей мотивації затребувано сучасним бізнесом, який прагне кращого поєднання людських та виробничих ресурсів для отримання стійкої конкурентної переваги на ринку.

Взагалі, мотивація – це сукупність факторів, що спонукають людей вибирати ту чи іншу модель поведінки. В основі розуміння процесу мотивації працівників є аналіз їх

потреби і цінності. Потреби – це те, що індивід повинен або хоче мати, а цінності – це те, чому індивід надає велике значення.

Практично всі теоретичні підходи до опису мотиваційних процесів можна поділити на три категорії.

По-перше, мотиваційні моделі, які засновані на потребах,- це змістовні моделі, що дозволяють ідентифікувати потребу (сукупність потреб), що сформувалися як результат вмотивованої поведінки.

По-друге, процесуальні моделі мотивації, тобто моделі, які більшою мірою враховують механізми усвідомленого роздуму, що використовується індивідом для вибору однієї моделі поведінки з низки доступних моделей.

По-третє, «підкріплююча» модель мотивації, яка описує мотиваційний процес, коли індивід аналізує наслідки попереднього вибору тієї чи іншої моделі поведінки і враховує ці оцінки при виборі моделей поведінки в майбутньому. Найбільш повно аналізує мотивацію, що заснована на потребах, теорія Хофстеде. Співставлення потреб з чотирма факторами Хофстеде (соціальна орієнтація, ставлення до влади, ставлення до невизначеності і орієнтація на досягнення мети) дозволяє зробити висновки щодо відмінності між мотиваційними процесами в різних культурах. Також до цієї групи належить ієрархія потреб за Маслоу, що включає в себе п'ять видів потреб: фізіологічні потреби, безпекові, соціальні потреби, потреба у самооцінці і потреба в самоактуалізації.

Результати дослідження теорії структури набутих потреб Девіда Маклелланда продемонстрували, що потреба в досягненні успіху (професійному зростанні та навчанні) притаманна громадянам різних країн. Крім того, Маклелланд довів, що потреба в досягненні успіху може бути сформована у представників різних культур саме через навчання.

Теорії мотивації включають теорію очікування, яка розглядає мотивацію поведінки індивіда як процес та визнає, що різним людям властиві різні потреби. Але кожна людина прагне підвищення ефективності своїх дій, якщо вона переконаний в тому, що в результаті одержить можливість задоволення значущих потреб. Як і теорія очікувань, «підкріплююча» модель мотивації не була достатньо досліджена в контексті різних культур [1].

Таким чином, вивчення мотиваційних моделей є важливим для розвитку сучасного бізнесу, який активно інтегрований у міжнародні бізнес-процеси. Тобто сучасний фахівець у галузі економіки має знати специфіку процесів мотивації і враховувати її при розробці поточних та стратегічних планів.

Бібліографічні посилання

1. *Теорії мотивації та їх значення для управління персоналом* (2019) [online]. Available at: <https://hurma.work/blog/teoriyi-motyvacziyi-ta-yih-znachennya-dlya-upravlinnya-personalom/> [Accessed 21 Feb.2022].

Гранкіна Я.

4 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. Іванова О. А.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ВИПУСКНИКА У 21 СТОЛІТТІ

В даний час кожен студент повинен замислюватись про своє майбутнє працевлаштування ще в період навчання. Випускники – найбільш перспективна група населення, які мають такі якості як енергійність, висока розумова працездатність, винахідливість, ініціативність, так само їм притаманні високі фізичні показники. Проте нинішні умови найму працівника залишаються важкими для молодих працівників, які не мають достатнього досвіду, професійних навичок та необхідної кваліфікації. Таким чином, з одного боку, молоді працівники мають більше можливостей, але, з іншого боку, випускники мають деякі бар'єри для виходу на ринок праці. Тому процес підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці став складним та суперечливим.

Конкурентоспроможність випускника – це володіння спеціальними знаннями, ринковий попит на які, високий і які не можуть бути компенсовані особистісними якостями, а також наявність особливих якостей, що виділяють одного випускника на тлі цілого ряду його однокурсників [3, с. 155].

Існує первинна та вторинна конкурентоспроможність випускника. Первинна конкурентоспроможність визначається комплексом здобутих у стінах навчального закладу теоретичних знань та практичних навичок [4, с. 7]. Вторинна конкурентоспроможність формується через професійне самовдосконалення молодого спеціаліста, його орієнтацію на підвищення кваліфікації та кар'єрне зростання [4, с. 7].

Наявність вищої освіти набуває все більшого значення в сучасному світі. Освіта – це особлива сфера соціального життя, яка створює умови для самореалізації студента. Людина, яка має вищу освіту, буде більш конкурентоспроможною на ринку праці. Завдання безперервної освіти полягає не лише у постійному збагаченні людини все новими знаннями, а й у збереженні її професійної компетентності протягом усього життя [1, с. 18]. Вища освіта – це лише один із факторів конкурентоспроможності студентів на ринку праці. Існує безліч інших не менш важливих умов.

У публікації І.В. Віріною «Конкурентоспроможність молодих спеціалістів за оцінками керівників» [2] проведено порівняльний аналіз оцінок керівниками якостей молодого спеціаліста без досвіду роботи. Результати показали, що найбільш високо керівники оцінили характеристики випускників без досвіду роботи такі як: освіта за профілем роботи, рівень освіти, знання іноземних мов, володіння комп'ютером, наявність знань за суміжними спеціальностями, рівень професійних знань, а з особистісних якостей – обов'язковість, дисциплінованість, працьовитість, уважність, організованість, цілеспрямованість, товариськість, наполегливість, мобільність, контактність [2]. Найнижче було оцінено такі професійні якості фахівців без досвіду роботи: володіння оргтехнікою та диплом з відзнакою, особистісні – самостійність, кооперативність, відвертість, лідерство [2]. Очевидно, що диплом із відзнакою та досвід роботи – це додаткові вимоги для влаштування на роботу, але не достатні умови для отримання роботи.

Можна виділити три групи факторів конкурентоспроможності. Особисті якості студента: цілеспрямованість, комунікабельність, прагнення інновацій, високий рівень навчання [5, с. 71]. Стратегія поведінки студента: фундаментальна підготовка за напрямом навчання, формування навичок організаторської діяльності, розвиток підприємницьких здібностей [5, с. 71]. Тактика поведінки студента: освоєння технологій навчання у сучасному вузі, особиста організованість, підвищення власної привабливості – культура, етикет спілкування та поведінка [5, с. 72].

Таким чином, конкурентоспроможність випускника на сучасному ринку праці залежить як від показників якості робочої сили, насамперед його освітніх та професійних характеристик, так і від показників, що характеризують становище працівника у сфері зайнятості. Головним підходом, що об'єднує як внутрішні, так і зовнішні чинники конкурентоспроможності, є підхід з позицій компетентності – поняття, яке включає як набуті знання і навички, так і уміння, освоєння способів виконання тієї чи іншої виду діяльності.

Бібліографічні посилання

1. Астахова, В. І. (2010). Безперервна освіта як гуманістична основа нової освітньої парадигми. В: *Вчені зап. Харків. гуманітар. ун-ту «Нар. укр. акад.»*. Харків, с.7–21.
2. Віріна, І. В. (2007). Конкурентоспроможність молодих спеціалістів за оцінками керівників. В: *Соціальна політика та соціологія*. с. 174–177.
3. Звездинська, А. В. Колеснікова, О. А. (2011). Про конкурентоспроможність молоді на ринку праці. с. 153–157.
4. Беленов, О. М. Колеснікова, О. А. Звездинська, А. В. та Маслова, Є. В. (2017). *Конкурентоспроможність як чинник успішності молодого спеціаліста ринку праці*. 74 с.
5. Резнік, С. Д. Сочілова, А. А. (2010). Роботодавці та студенти: про шляхи формування конкурентоспроможності студентства. В: *Університетське управління: практика та аналіз*. с. 70–77.

Кошарновская А.

*1 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. юрид. наук, проф. Астахов В. В.*

ПРОБЛЕМЫ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Образование является одной из важнейших отраслей жизнедеятельности общества, так как уровень развития образования в любом государстве определяет его экономическое благосостояние и социальное благополучие. Кроме того, образование прививает не только навыки и знания, но также способствует всестороннему развитию личности. Высокообразованное общество – это достояние любого государства.

Сегодня качество образования становится фактором экономической и политической самостоятельности, конкурентоспособности, как гражданина, так и страны в целом. Высшее образование является одним из определяющих факторов, влияющих на профессиональное становление человека. Поэтому от качества высшего образования напрямую зависит успешность отдельного человека и в целом позитивное развитие всего общества. Таким образом, актуальной является необходимость совершенствования профессиональной

подготовки будущих специалистов с учетом современных требований и потребностей личности, общества и государства.

Целью выполненной работы является исследование и анализ как действующего образовательного законодательства Украины в целом, так и самого главного базового Закона Украины «О высшем образовании», как основного нормативно-правового акта, который регулирует отношения в сфере образовательной деятельности вузов, устанавливает правовые, организационные, финансовые и другие основы функционирования системы высшего образования страны.

Действующее образовательное законодательство Украины довольно качественно регулирует процессы образовательной деятельности, однако наряду с положительными изменениями имеют место и отрицательные моменты. Так, до сих пор встречаются некоторые противоречия и нестыковки в нормативных актах между собой, отсутствует корреляция норм гражданско-правовых и образовательных норм, не всегда есть согласованность в регулировании сфер образования и науки и т.п.

Поэтому, нам представляется, что для решения проблем правового регулирования образовательной деятельности, необходима не коррекция отдельных нормативных актов, а рассмотрение вопросов систематизации образовательного законодательства, что позволит обеспечить инновационное развитие образования и науки в нашей стране. Таким образом, по нашему мнению, образовательная деятельность требует глубокого системного реформирования и одна из главных ролей в этом процессе отводится праву.

Крапивная К.

*2 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. юрид. наук, проф. Астахов В. В.*

АККРЕДИТАЦИЯ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В УКРАИНЕ

В современных условиях реформирования украинской системы образования и интеграции Украины в мировое и европейское образовательное пространство особенного внимания заслуживает обеспечение качества образования. Украинская система образования в начале 21-го века стремится стать гибкой, открытой, вариативной, способной к саморазвитию в системе с западными моделями, но учитывает потребности украинского государства. Такой системе необходима гибкая, глубоко разработанная технология для оценки качества образования, которая не будет просто скопирована, а сможет творчески учитывать мировой опыт, характерный для всех стран, независимо от форм государства. Основным инструментом государства в достижении высшими учебными заведениями соответствующего качества образовательных стандартов является аккредитация.

Следует отметить, что практика аккредитации включает прохождение образовательным учреждением 3-х этапов контроля качества образования: первоначальный этап – самоанализ, когда профессорско-преподавательский состав высшего учебного заведения даёт оценку состоянию учебно-методической деятельности учебного заведения; второй этап – внешняя экспертиза; третий – это непосредственно сама аккредитация, которая представляет собой процесс признания государственным органом управления

профессиональных программ и качества образовательного процесса в проверяемых высших учебных заведениях соответствующими государственными требованиями.

Важно, чтобы система оценивания качества образования была максимально прозрачной для структур, которые аккредитуются, и чтобы оценка проводилась по наиболее значимым параметрам. Наличие единых современных требований к оцениванию качества подготовки специалистов позволит в ближайшее время объективно оценивать уровень учебной деятельности.

Процедура получения аккредитации должна быть не только государственная, но и общественная. Наглядным примером может служить опыт США и Европы, где аккредитация, во-первых, проводится независимыми агентствами по аккредитации, и, во-вторых, оценка качества образования проводится не конкурентами – представителями вузов, а независимыми экспертами из профессионального сообщества. Действующий закон (Закон Украины «О высшем образовании»), регулирующий процедуру аккредитации, регламентирует аккредитации специальности и непосредственно высшего учебного заведения. В статье 16 Закона Украины «О высшем образовании» четко сформулирована система обеспечения качества высшего образования в Украине, которая состоит из системы внутреннего и внешнего обеспечения качества образовательной деятельности вузов и качества высшего образования, а также системы обеспечения качества с помощью Национального агентства по обеспечению качества высшего образования и независимых учреждений оценивания и качества высшего образования. Создание Национального агентства является прогрессивным шагом навстречу европейским стандартам в деле обеспечения качества высшего образования.

Следует указать, что украинское законодательство также предусматривает наличие негосударственных саморегулирующихся организаций, аккредитованных Национальным агентством. Такие организации оценивают качество содержания и результатов образовательной деятельности высших учебных заведений в границах определенной отрасли знаний (специальности) с целью предоставления помощи в организации системы обеспечения качества высшего образования.

Система образования в Украине с каждым годом развивается и улучшается, стараясь сделать обучение максимально полезным и комфортным для студентов. Благодаря проводимым реформам Украина постепенно приближается к европейским стандартам или же учитывает опыт зарубежных коллег в создании справедливой системы оценивания качества образования. Данная стратегия является позитивным шагом в достойное будущее.

Мищенко А.

*1 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. юрид. наук, проф. Астахов В. В.*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ОСВІТА

Глобалізація радикально змінила світ у всіх відношеннях, а особливо трансформувала світову економіку, яка тепер стала надзвичайно взаємопов'язаною і взаємозалежною. Вона справляє величезний вплив на суспільство на економічному, політичному та культурному

рівнях. Кордони вже не є непереборними бар'єрами для будь-яких зв'язків та інтеграції між народами. Тому глобалізація впливає на розвиток усіх без винятку країн.

Освіта, виступаючи основоположною засадою стабільності, теж змушена враховувати глобальні тенденції свого розвитку в глобальному суспільстві, спираючись на цілісний підхід до рішення глобальних проблем.

Таким чином, глобалізація «переступає межі простору й часу». Використовуючи передові інформаційно-комунікаційні технології, нова система знань, освіти та самоосвіти повинна застосовувати широкий спектр синхронних та асинхронних заходів, які допоможуть як вчителю, так і учням в самому широкому сенсі взаємодіяти з високою ефективністю.

Крім того, глобалізація стикається з викликами й можливостями інформаційної доби. Вона сприяє створенню та підтримує розвиток інформаційних технологій, заохочує проведення досліджень, експериментів, спрямованих на розширення меж потенціалу інформаційних технологій та комунікацій для ефективнішого навчання.

Тому ми вважаємо, що глобалізація потребує дедалі більшої кількості науково й технічно вишколених працівників. Економіка країни, що розвивається, повинна базуватися на знаннях як ключовому факторі виробництва, бо з подальшим економічним розвитком галузі вимагатимуть, щоб працівники володіли високим рівнем знань у науці та техніці, а вплив освіти на економічне зростання виявляється насамперед через вплив освіти на продуктивність праці.

Таким чином, процеси глобалізації та освіта впливають одне на одного через спільні цілі підготовки молодих людей до успішного майбутнього, під час якого народи стануть дедалі більше пов'язаними.

Семененко В.

І курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. юрид. наук, проф. Астахов В. В.

КОРУПЦІЯ В ОСВІТІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Однією з актуальних проблем в пострадянських інститутах українського суспільства постає корупція в сфері вищої освіти. Ефективна протидія корупції неможлива без глибокого науково обґрунтованого аналізу причин виникнення корупції, чіткого розумінні сутності цього явища. Від правильного розуміння сутності корупції значною мірою залежить формування стратегії і тактики антикорупційної діяльності, постановка її цілей, визначення сил і засобів протидії. Між тим, ця проблема досліджується здебільшого з позицій кримінології, кримінального права та економіки, в той час як, корупція є перш за все соціальним явищем,

Метою роботи є дослідження сутності корупції, її причин і наслідків, а також розробка пропозицій щодо її профілактики та обґрунтуванням необхідності формування стратегії та тактики антикорупційної діяльності в системі вищої освіти.

Сьогодні немає жодної країни, де корупція була би повністю викорінена. Жодна із соціально-політичних і економічних систем не мала, не має і не може мати повного імунітету до корупції. В той жечас сферу освіти в Україні вважали однією з найбільш корумпованих. Великий тлумачний словник української мови трактує корупцію як «діяльність осіб,

уповноважених на виконання функцій держави, спрямованих на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг; пряме використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення;

В нашому дослідженні увагу зосереджено на двох аспектах: по-перше, на поглибленні доктринального розуміння корупційного діяння у сфері освіти, заходів щодо його запобігання та протидії, дослідженні передумов виникнення у сфері освіти та факторів, які сприяють розвитку антикорупційної діяльності держави, Незважаючи на зусилля різних керівництв МОНУ з викорінення корупції у ЗВО, вона лишається доволі поширеним явищем. Частково це пов'язано з тим, що багато студентів досі демонструють терпимість до цього феномену.

На нашу думку корупція у вишах має як суб'єктивні, так і об'єктивні чинники виникнення. Але недостатня правова обізнаність громадян досить часто є причиною порушень їхніх основних прав і свобод у повсякденному житті, серйозною перепорою реалізації ними конституційно закріплених норм. Крім того важливим аспектом в напрямку боротьби проти корупції є вплив на рівень свідомості та навчання молоді.

Скачкова О.

*5 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. Тимохова Г. Б.*

РОЗВИТОК СТАНДАРТІВ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ СУСПІЛЬСТВА 5.0

Головною і основною цінністю сьгоднішніх компаній став клієнт. В тренді клієнт-орієнтованість організацій. У таких успішних клієнтоцентричних компаніях все більшу роль почали відігравати нематеріальні активи, що підтверджують цінність володіння знаннями і унікальною інформацією. З точки зору аналізу даних про клієнта, даних, отриманих в процесі вибудовування довірчих довгострокових відносин, це маркетингові активи. У 2016 році Японія заявила про побудову «Суспільства 5.0». На думку авторів концепції, існує ряд перешкод, здатних обмежити стійкий розвиток японської економіки і негативно вплинути на стан суспільства, – скорочення кількості працездатного населення і його старіння, стихійні лиха, екологічні проблеми, брак природних ресурсів. Країна може втратити свою конкурентоспроможність, якщо ніяк не реагувати на ці проблеми. Щоб не допустити цього, під егідою японської федерації бізнесу «Кейданрен» було розроблено основи концепції створення суперінтелектуального «Суспільства 5.0».

Особливості впливу цифрової трансформації на розвиток суспільства та економіки розглядали Краус Н.М. Марченко О.В. Новікова О.Ф. Дейч М.Є. Панькова О.В. [1-3]. Але дослідження особливостей становлення Суспільства 5.0 та вплив цифровізації на розвиток нових стандартів менеджменту та відповідальної поведінки підприємств потребують глибокого аналізу і досліджень в частині розкриття їх змісту, завдань, які ставляться перед ними.

У певному сенсі концепція «Суспільство 5.0» – у відповідь концепцію «Індустрія 4.0», представлену Німеччиною, і навіть аналогічні концепції інших країнах, створені задля реалізацію четвертої (інформаційної) промислової революції. Але насправді японська

концепція йде далі, оскільки спрямована на модернізацію суспільства та економіки через розвиток людського капіталу.

Роль управління всіма зазначеними процесами і можливостями зростає настільки, що саме знання стають основною конкурентною перевагою компанії на сучасному ринку. Важливо сказати, що, незважаючи на вищезазвані тенденції значних змін кон'юнктури, мета компаній як і раніше полягає в збільшенні власної вартості, підвищенні своєї інвестиційної привабливості, розвитку і розширенні свого бізнесу. Фокус уваги сучасних компаній спрямований на клієнта. Компанії відійшли від застарілої маркетингової стратегії 4P (Product, Place, Price, Promotion) і перейшли до маркетингової стратегії 4C (Consistency, Content, Convenience, Contextual), більш того, це стало єдиною концепцією C-Customer.

На наш погляд основна проблема в даному контексті, в неточності побудови прогнозів розвитку бізнесу, які допомагають приймати сучасні рішення на основі оцінки і прогнозів майбутньої вартості та інвестиційної привабливості компаній. Стандартні методи і алгоритми роботи на етапах збору, зберігання, інтерпретації, аналізу даних застаріли, оскільки вони працюють з даними старого типу. Для роботи з новими даними сьогодні пропонуються когнітивні технології. Вони допомагають значно збільшити швидкість обробки даних. Крім цього, на відміну від звичних «пошукачів», які видають дуже обмежений перелік джерел інформації у відповідь на наш запит, когнітивні технології здатні на основі аналізу безперервно оновлюються баз даних сформулювати рішення і надати його в відповідь на запит.

Бібліографічні посилання

1. Азьмук Н.А. Вплив інформаційно-комунікативних технологій на ринок праці URL: http://megalib.com.ua/content/9519_Azmyk_NA_Vpliv_informaciino_komynikasiinih_tehnologii_na_rinok_praci.html (дата звернення: 24.11.2021).
2. Суспільство 5.0 – новий етап глобалізації. URL: <https://matrix-info.com/suspilstvo-5-0-novuj-etap-globalizatsiyi/> (дата звернення: 24.11.2021).
3. Штучний інтелект в Україні: в яких галузях планують застосовувати ШІ URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/05/06/infografika/suspilstvo/shtuchnyj-intelekt-ukrayiniyakyx-haluzyah-planuyut-zastosovuvaty-shi> (дата звернення: 24.11.2021).

Яковенко В.

*2 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. Іванова О. А.*

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Становлення освітнього права відіграє велику роль у розвитку законодавства в галузі освіти, формування його як системного галузевого утворення.

Освітнє право – це галузь права, система правових норм, що регулюють відносини з приводу організації та здійснення освітнього процесу між:

- суб'єктами освітньої діяльності різних держав з приводу визнання різних інститутів освіти (прав людини на освіту, правового статусу установ та основ їх співпраці, визнання навчальних курсів і документів про освіту і т.д.);

- органами державної влади та суб'єктами освітньої діяльності (з приводу створення, управління, ліцензування, атестації, акредитації, матеріального та фінансового забезпечення діяльності тощо);
- освітнім закладом та споживачами освітніх послуг (учнями, батьками, суспільством) [1].

Джерелами освітнього права є нормативні акти і договори, що містять норми регулювання відносин у галузі освіти. До основних джерел правових норм освітнього права належать Конституція України, Закони України про освіту.

Комплексний характер освітнього права обумовлений, насамперед, особливостями його предмета, що представляє собою особливу будову і зміст суспільних відносин, що складаються в галузі освіти.

Перший тип відносин у сфері освіти пов'язаний безпосередньо з організацією та управлінням освітньої діяльності (педагогічні відносини, психолого-педагогічні, організаційно-управлінські). Другий тип відносин у галузі освіти, що підлягають врегулюванню правом, пов'язаний з необхідністю матеріального, кадрового, фінансового та іншого роду забезпечення діяльності з досягнення освітніх цілей і завдань [2].

Період незалежності України знаменується великою увагою до створення нормативно-правового забезпечення сфери освіти. Закон України «Про освіту» [3] є базовим законодавчим актом, який регулює галузь освіти. Він містить норми права, що визначають основні положення, принципи освіти, регулює управлінські відносини у сфері освіти, дає поняття системи освіти та визначає відносини, які виникають у цій структурі. Норми цього закону містять також перелік учасників навчально-виховного процесу, встановлюють правовий статус означених суб'єктів, забезпечують правову регламентацію відносин між учасниками цього процесу.

У нормативно-правових актах дефініція поняття «система освіти України» не надається. Проте у ст. 28 ЗУ «Про освіту» [3] (яку так і названо «Поняття системи освіти») перелічені її складові: 1) навчальні заклади, 2) наукові, науково-методичні та методичні установи, 3) науково-виробничі підприємства, 4) державні та місцеві органи управління освітою, 5) самоврядування в галузі освіти.

Державна політика у галузі освіти (освітня політика держави) – цілеспрямована діяльність державних органів щодо забезпечення права кожного на освіту, що досягається завдяки забезпеченню функціонування та розвитку освітньої системи.

Інтеграційні процеси, що відбуваються на європейському освітньому просторі у наш час, як слушно зазначено у рішенні колегії МОН, вимагають трансформування системи вищої освіти України з урахуванням основних принципів Болонського процесу, ключовою позицією якого є якість освіти. Основними інструментами регулювання якості, що здатні забезпечити як внутрішню, так і зовнішню оцінку на національному та міжнародному рівнях, зберігаючи при цьому повагу до автономії ВНЗ та його академічних свобод, є механізми ліцензування та акредитації спеціальностей, програм, самого навчального закладу, а також механізми контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг і правил провадження освітньої діяльності навчальним закладом в цілому та його окремими структурними підрозділами [4]. Тому фахівці обґрунтовано оцінюють організацію ліцензійно-акредитаційних процесів як основу менеджменту вищої освіти України [5].

У чинному галузевому законодавстві є певні механізми, що забезпечують своїми можливостями регулювання відносин, що складаються в галузі освіти. Структура відносин у галузі освіти і дає підстави говорити про дійсно унікальну особливість предмета освітнього права. Унікальність ця полягає в тому, що освітнє право, акумулюючи в собі можливості (правові засоби і механізми) різних галузей права, використовує їх для досягнення і вирішення головних цілей і завдань, які стоять перед освітнім інститутом суспільства взагалі, а також цілей і завдань, що відображають особливості різних рівнів і форм освіти. Тим самим, освітнє право включає в себе опосередковано інститути і норми тих галузей права (законодавства), які регулюють (прямо або опосередковано) відповідні відносини у галузі освіти.

Бібліографічні посилання

1. Філіппова, В. Д. (2014). Освітнє право як галузь законодавства України. *Правові новели*, 2, с. 91–96.
2. Валєєв, Р. Г. (2011). *Освітнє право України*. Луганськ, 287 с.
3. Rada.gov.ua, (2014). *Про вищу освіту* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text> [Accessed 22 Jan. 2022].
4. Rada.gov.ua, (2008). *Про впорядкування діяльності відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів* [online]. Київ, Україна. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr3_6290-08#Text [Accessed 25 Jan. 2022].
5. Кретович, С. С. (2010). Менеджмент якості вищої освіти. В: *Проблеми модернізації та систематизації законодавства про освіту України*. Київ: Нора-Друк, с. 87-90.

Секція V

The Twenty-First-Century University dilemmas

Kochura M.

*2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Валюкевич Т. В.*

DIGITAL PARTICIPATION

Creating, keeping, communicating, and consuming of information are all being digitized, turned into the universal language of computers. All types of enterprises, from small businesses to large corporations to nonprofits to government agencies, are going through a “digital transformation,” turning digitization into new processes, activities, and transactions.

With the start of the pandemic, digital technologies saw a significant increase of use and importance in the lives of everyone.

In the past few years the 4 macro areas, such as economic, social, political and cultural were hugely influenced by digitalization.

The term digital participation refers to the active involvement in digital society through the use of modern information and communication technology (ICT), such as the Internet. This participation includes access to not only the Internet but also various online services, apps and content.

Benefits of digitalization:

- improves communication
- makes collaboration easier
- helps in reaching more people
- involves people from all over the world
- provides easier to access and spread information
- develops Digital Skills
- give easier to obtain statistics and create reports
- helps to develop creative thinking
- ensures more sustainable approach

Limitations: Not every person has a smartphone, computer or even a stable connection to the internet. Rural areas lack the digital infrastructure necessary for regular digital participation. It is not only the technical inability to participate that is the problem. Many people themselves lack the technical knowledge or desire to participate digitally. While these people remain, there must be non-digital methods of participation.

Political e-participation covers several forms of e-participation that relate to authorities and governments, public policies, exercising power, and the influence on the distribution of resources at different levels. Political e-participation of youth is a process of creating a more engaging space for young people to exchange experiences and learn about structures of action.

Digital Strategies in Political E-Participation:

- Create an e-petition to express youth's needs and opinions and to influence the decision-making processes (e.g. at Change.org or governmental e-petition services).

- Initiate a meeting with local authorities, regional decision-makers, national politicians in an online call app (e.g. Clubhouse) to hold consultations and voice young people's opinions.
- Hold a survey with the help of digital tools (e.g. SurveyMonkey, OnlineSurveys) to collect opinions and views from large groups of people.

Cultural e-participation is engagement in different forms of art and expressions (visual arts, music, film, dance, literature etc.) as well as various educational activities.

Digital Strategies in Cultural E-Participation:

- Visit one of the most famous museums in the world online (e.g. the British Museum, Guggenheim Museum, Van Gogh Museum) from the comfort of your home.
- Organize a virtual concert (e.g. at SongKick, Twitch, stream live on TikTok or YouTube) to offer entertainment to youth and engage them in further cultural activities.

Social e-participation means people's engagement in events that involve interaction with other people from their communities with the help of various online platforms and services.

Digital Strategies in Social E-Participation:

- Create a group discussion with messengers or group calls (e.g. Telegram, WhatsApp, Clubhouse) to engage youth in socializing and connecting with each other.
- Start a challenge on social media (e.g. TikTok, Instagram) to help youth feel involved and give them an opportunity for connecting with other young people

Levina P.

2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Валюкевич Т. В.

**WHY MORE THAN HALF OF THE POPULATION OF UKRAINE DOES NOT WORK
IN THE FIELD**

Many people nowadays strive to get higher education. But unfortunately some people, after graduating from university, don't work in a field.

Choosing a career is an important stage in a student's life. But it is quite certain these days to find students confused or unaware of their career path, even after having completed their graduation. They seem unsure of the degrees they hold as it doesn't give them a clear vision of what they want to do.

Many individuals across the globe will tell you that money isn't everything in life. They will insist on that job satisfaction is more important. Besides the salary which the career offers, there are so many other things which influence a person's career choice, for instance:

- The demand for people of that career
- The possibility for growth in the coming years
- An individual's likes and dislikes
- A person's skills and abilities
- The examples which parents set for their children
- Parents' hopes, dreams, and expectations

The question that concerned me a lot was why many people don't work in a field after graduation. That's why I decided to carry out a survey. I created a Google form that included questions and answers like:

1. Do you think higher education is necessary?
2. How did you choose your specialty and university?
 - ✓ At your own will
 - ✓ According to the parents' preferences or advice
 - ✓ According to the prestige
3. Do you have clear plans for your future profession?
4. Did your expectations come true when you entered and studied at the university?
5. Do you work in a field?
6. Why more than half of the population of Ukraine does not work in a field?

Then, I sent this form to my friends and the students of our university. 63 people completed the questionnaire and opinions were sharply divided.

According to my survey, I can highlight 5 reasons why many people change their career path.

1. A lot of people choose a field by prestige, not by desire
2. There is no market demand for many specialists
3. Many students start earning extra money in the 2nd or 3rd year of university and continue after graduation because they find it profitable
4. Desires and preferences are changing, people find a vocation in a completely new field
5. A 17 or 18-year-old student is too young for a conscious choice of profession and the career guidance system does not give a clear picture of the future profession. In addition, there are no career guidance teachers in Ukrainian schools. A good idea is to find courses and trainings that will be somehow connected with a career you are going to choose.

The career choice we make determines a huge part of the rest of our life. Work should bring real satisfaction; otherwise your whole life will become dull.

Redin O.

*4 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія
Науковий керівник: викл. Бабак К. М.*

THE 12th CENTURY UNIVERSITY DILEMMAS

In the emerging realities of the dynamic development of society and the emergence of new, structurally more complex forms of social organization, education being one of the most important spheres of social life determines the future of the people and the very direction of its spiritual and intellectual development.

One of the main problems of modern education is the problem of values, which lies in the declining importance of moral and spiritual values of individuals, human communities and societies.

Education is one of the main factors in the formation of social consciousness, which is why it must become a social institution that will return faith in moral values.

The direction in which the process of education and upbringing will be built and implemented depends on what the teacher has emphasized, what values are a priority and especially important for him.

That is, the formation of the values of the teacher in the past, affects the formation of the values of students, now and in the future, and if the wrong vector of development of these values, there is a problem of changing the values of the whole society.

In the history of the development of educational systems two approaches to the problem of goal setting can be distinguished, formative (design) and free. Free goal setting for many is more progressive with respect to the first approach in terms of humanity and the recognition of universal human values, at the same time there is a question about the practical implementation of this idea in the mass sciences in connection with some features of the current state of society.

Therefore, we believe that there is an urgent need to reform education in the formation of values, the solution of which, will allow society to be more flexible in addressing its new, urgent problems.

Секція VI

Актуальні проблеми підготовки перекладачів і перспективи наукових досліджень у контексті сучасних трансформацій університетської освіти

Бардакова О.

*5 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Чемоданова М. Ф.*

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Викладання іноземних мов і, зокрема, викладання англійської мови (ELT), визначається динамізмом та безперервним розвитком. Зростання кількості публікацій та конференцій з проблем ELT ясно показують, що ця царина не залишається статичною і незмінною, якраз навпаки. Починаючи з 1970-х років, з появою комунікативних методів та сильної реакції проти структуралістських підходів, ELT зазнало численних змін, викликаних комбінацією факторів та змінних різного характеру: соціологічних, економічних та педагогічних.

Всі ці зміни, своєю чергою, призвели до важливих інновацій у галузі підготовки та розвитку викладачів, розробки навчальних програм та матеріалів. Слід мати на увазі, що будь-яке рішення, прийняте щодо методики, яка використовуватиметься у класі, або нововведення, введене в навчальний план, викликає зміни до загального контексту процесу викладання та вивчення мови. Внесок досліджень у галузі опановування другою мовою, починаючи з 1970-х років і далі може також розглядатися як поворотний пункт загалом розвитку ELT. Розуміння, отримане внаслідок численних дослідницьких програм та експериментів у цій галузі, не могли бути просто проігноровані. Вони мали бути повністю або частково включені у викладання, оскільки вони надавали дуже корисну інформацію про фактичне вивчення мови.

Розробка нових стратегій навчання набули вирішального значення в ефективному викладанні мови, як наслідок, навчальні програми, орієнтовані на учня, набули реального значення. Зайняло місце перемикання уваги з викладача на учня, учень стає центральним елементом у процесі навчання, а викладач бере на себе нові ролі, крім традиційних як аніматор, колаборатор, динамізатор, наставник, оцінювач та фасилітатор.

Це також позначилося і на управлінні процесу викладання/навчання з сильним акцентом на навчанні того, як вчитися за умов автономії учня.

Розвиток комунікаційних та інформаційних технологій (ІКТ) значною мірою впливають на розвиток сфери ELT. Інтернет та всі пов'язані з ним ресурси: підкасти, вікі, блоги, платформи для викладання та навчання, інші потужні вебінструменти стали найважливішим елементом в ELT як у класі, так і за його межами. Сайти ІКТ надають учню не лише необмежену кількість навчальних матеріалів, що відповідають будь-якому стилю навчання та конкретним потребам, а також інструменти для організації та планування навчання.

Важливою подією для сфери ELT стала публікація Радою Європи у 2001 році Загальноєвропейських компетенцій володіння іноземною мовою (CEFR). Ця ініціатива має

велике значення для спільної організації навчальної програми з іноземних мов принаймні в Європі. З моменту його публікації керівні принципи, подані у цьому документі, який фактично доповнив ті ініційовані тим самим інститутом у 1970-х роках, служать орієнтирами для всіх викладачів та професіоналів, залучених до викладання мови. Для сфери ELT, зокрема, це також час великого підйому.

Велика О.

*5 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Гусленко І. Ю.*

МЕТАМОВНИЙ ВИМІР ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ КЕННЕТА ГРЕМА “THE WIND IN THE WILLOWS”)

Літературні тексти можна перекодувати засобами інших мистецтв. Адже в художньому словесному творі всі компоненти форми від композиції до ритміки й інтонації естетично значущі й виконують функції вираження художнього змісту, який є феноменом, не ідентичним емпіричному «життєвому змісту». Згадані взаємодії відбуваються головним чином на рівні метамови літератури й живопису, скульптури, музики, архітектури та інших мистецтв. Наприклад, поетика й риторика літературного твору виражаються у слові, але вони несуть й надсловесний зміст, що виявляє однорідність із мовою інших мистецтв, семантичні й чуттєві відповідності та співвідношення з їхніми образами й символами, котрі артикуються іншими виражальними засобами, притаманними цим мистецтвам.

Чудовим прикладом такого перекодування є роман англійського письменника Кеннета Грема «The Wind in the Willows». За сюжетом твору створено декілька мультиплікаційних версій, театральних постанов, художніх фільмів та мюзиклів. Є навіть дитяча опера в двох діях. На радіо BBC було створено низку передач на основі цього роману. Одним з нових поглядів на роман є графічна адаптація у вигляді коміксів.

Взявши свій початок з літературного жанру, мультфільми, художні фільми, мюзикли, театральні постанови за романом Кеннета Грема, завдяки сценаристам, композиторам та режисерам, отримали нове життя та почали своє існування у всесвітній культурі.

Найяскравіше інтерпретація однієї мови засобами іншої простежується у роботі перекладача.

Метамов розглядаємо як мову, якою здійснюють опис природної мови. В цьому сенсі природна мова є мовою першого порядку, а метамова – мовою другого порядку.

Метамова виникла спершу в математиці та логіці (металогіка) з метою розрізнення об'єктів і рівнів їх опису. Нині її використовують у багатьох інших науках. Метамова як аналог природної мови має інвентар одиниць і правила (граматику) їх застосування. Метамова може використовувати одиниці природної мови (наприклад, опис української мови можна здійснити українською, російською, англійською чи іншими мовами світу) або мати власний формальний апарат її опису.

Ми звернемося до аналізу перекладу роману виконаного українським перекладачем Анатолієм Саганом «Вітер у вербах». Як бачимо, вже сама назва відрізняється, адже в англійській верба буде не *willow*, а *pussy-willow*. Верба є одним із символів України, тому перекладач адаптує назву, використовуючи мовні реалії нашої країни. В англійській назві

роману *Willow* як уособлення, власна назва пишеться з великої літери, а в українському варіанті перекладач уникає цього, зображуючи вербу як звичайне дерево.

Перекладач використовує суто українські прислів'я, фразеологізми при перекладі. Порівняйте:

What's a little wet to a Water Rat? в перекладі: Ондатрою зватися – води не боятися!; All day and every day – від зорі до зорі; It's too late, and too dark – Ніч на носі, та й темно, хоч в око стрель; Bother them! – Хай їм біс!

Різне забарвлення набувають й вигуки: O, dear! O, dear! – Ой лишенько! Оце так!; O my! O my! O my! – Отакої-отакої!.. Отакої!.. Отакої!..

Таким чином, перекладач має залишатися у припустимих для даного жанру рамках мовної норми. Проаналізувавши художні засоби вираження оригіналу та перекладу, ми можемо констатувати, що втрати окремих відтінків значення є неминучими, адже стилістичні системи англійської та української мов відрізняються. Тому перед перекладачем стояла задача не перекласти той чи інший художній засіб, а створити ефект, враження адекватне тому, яке робить англомовний художній засіб у своєму органічному середовищі.

Гузь А.

4 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Гусленко І. Ю.

МОВЛЕННЄВА ТВОРЧІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА (НА ПРИКЛАДІ ЛІТЕРАТУРНИХ ПЕРЕКЛАДІВ МИКОЛИ ЛУКАША)

Існує загальноновизнана думка, що перекладна література впливає на світовідчуття народів світу. Треба задуматися не тільки над основою перекладознавства, а й над важливістю літературного перекладу в українській та світовій культурі. Переклади не тільки збільшують цільову літературу, а й загалом скарбницю світової літератури. Це розумний обмін культурними цінностями. Система перекладознавства доволі складна. Вона охоплює методику, теорію, історію, практику, дидактику та критику перекладу.

У минулі століття значення літературного перекладу збільшувалось, тоді як науково-технічний розвивався дуже повільно. Водночас із письменництвом виник переклад, який робила значна кількість українських письменників. Перекладознавство сформувалося в окрему загальнофілологічну дисципліну у 50-70-х роках ХХ ст. надалі ця система була ускладнена низкою сучасних філологічних пошуків, таких як етнолінгвістика, соціолінгвістика, комунікативна лінгвістика та багато інших.

Переклад завжди знаходиться у самому центрі української національної культури. Україна відома своєю чудовою перекладацькою школою, а наше письменництво має велику перекладну літературу. Більшість українських письменників були просвітниками та боролися за кращу долю народу. Вони часто обирали переклад для того, щоб поповнити стильові та образотворчі засоби українського мовлення і підвищити власну майстерність. Без перекладів того часу українська мова не розвинулась би до рівня європейських цивілізованих мов.

У другій половині ХХ століття найталановитішою фігурою в українському художньому перекладі був Микола Лукаш, глибокий знавець української мови, блискучий поет та лінгвіст, поліглот, який перекладав тільки з оригінальних текстів 22 мовами. Він

подарував українському читачеві понад 1000 блискучих творів світової літератури від 100 авторів.

Микола Лукаш зумів повністю змінити українську літературну мову. Завдяки проведенню трудомісткої праці він зібрав цілу колекцію українських слів, які були рідковживані. Завдяки перекладам М. Лукаша світ зміг визначити багатство та різноманіття української мови, які він намагався відкрити та зберегти для всіх протягом усього свого життя.

Саме такими творцями повинна пишатися країна, тому що читаючи твори світових класиків у перекладі М. Лукаша – людина отримує справжнє задоволення. Повне осмислення творчої спадщини М. Лукаша це необхідна потреба та неодмінна умова справжнього існування української сучасної культури. Геній українського перекладу став легендою ХХ століття.

Дементьєва К.

*5 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. філол. наук, проф. Змійова І. В.*

ПОЛІТИЧНІ ДЕБАТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ – ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сьогоднішній день політика та всі її прояви привертають увагу більшості людей по всьому світу, не кажучи вже про сучасну молодь. Політика багато в чому визначає безліч факторів, наприклад, зміни в економіці, ведення бізнесу, міжнародні відносини, зв'язки з громадськістю тощо. Вона безпосередньо впливає на людей. І одним із політичних засобів впливу є дебати та теледебати.

Дебати з'явилися у стародавній Греції, у якій суспільно-політичні питання обговорювались на публічних дискусіях. Публічні виступи для обговорення переваг та недоліків законів запровадив Перикл. На законодавчих зборах дебати вимагали серйозних та високоякісних виступів, оскільки на карту були поставлені питання, зокрема, війни та миру – афіняни розуміли, що їх майбутнє часто залежить від здатності переконливо говорити.

Дебати – чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між двома сторонами з актуальної теми. Цей різновид публічної дискусії учасники дебатів спрямовують на переконання у своїй правоті третьої сторони, а не одне одного. Дебати працюють на користь демократії, зокрема допомагаючи виборцям зробити усвідомлений вибір; заохочуючи кандидатів зосереджуватися на проблемах державної політики, а не на своїх особистостях; змушуючи їх дотримуватись своїх передвиборчих обіцянок.

Найважливішим є те, що кандидати повинні переконувати не одне одного, а виборців. Політичні дебати, як елемент демократичного суспільства, мають надавати можливість виборцям робити усвідомлений та об'єктивний вибір, а кандидатам змістовно розкривати свої програми тощо.

До політичної мови можна віднести, перш за все, мову публічних виступів політичних діячів. Особливим видом політичної мови є парламентська мова або так звана «мова парламентських дебатів». Сюди входить і мова політичної пропаганди та політичної

реклами. Специфічним видом політичної мови є мова різноманітних політичних документів (угод, законів).

До проявів політичної мови також відноситься мова різноманітних передач на політичні теми, блоків політичних новин на радіо та телебаченні, рубрик, які відводяться політичним подіям у пресі, статей на політичні теми тощо. Політична мова завжди включає не тільки повідомлення про політичну дійсність, а й її інтерпретацію, вона орієнтована на те, щоб викликати бажану для суб'єкта мовну чи поведінкову реакцію з боку об'єкта комунікації. Мова, якою політики спілкуються з виборцями, має свої особливості. Вона є складовою частиною політичної культури суспільства.

У даній сфері фахівці вивчають одиниці, що відносяться до того чи іншого мовного рівня (лексика, фразеологія, морфологія, синтаксис), особливості політичних текстів, їх композицію, текстові засоби акцентування смислів тощо. також до цієї сфери дослідження відноситься вивчення так званої «мовної поведінки».

На сьогодні, фахівці прагнуть охарактеризувати роль стилю в формуванні харизматичного сприйняття політика, звертаються до особливостей мови конкретних політичних лідерів. В окрему групу слід виділити дослідження, присвячені взаємозв'язку політичної позиції і мовних засобів її вираження.

Подібні дослідження дозволяють виявити переваги конкретних політиків у виборі тієї чи іншої поняттєвої області для опису політичної дійсності. Наразі, вивчається політична комунікація, тобто мовна діяльність, орієнтована на пропаганду тих чи інших ідей, емоційний вплив на громадян країни і спонукання їх до політичних дій, для вироблення суспільної злагоди, прийняття та обґрунтування соціально-політичних рішень в умовах множинності точок зору в суспільстві.

Мед А.

*5 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. філол. наук, проф. Змійова І. В.*

ЗНАННЯ ГРАМАТИКИ – ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Освіта відіграє дуже важливу роль в сучасному світі. Це інструмент, який дає людям знання, вміння та певну інформацію. Освіта збагачує світогляд людини та дає перспективні можливості. Освічені люди більш успішні і авторитетні.

Вивчення іноземної мови – це важкий і тривалий процес, що вимагає терпіння, значної концентрації та твердої впевненості в успішності його завершення. Для того, щоб домогтися серйозних результатів у навчанні, будь-яка людина має потребу в мотивації, адже без неї первісний ентузіазм проходить дуже швидко і процес вивчення мови перетворюється на рутину.

Тому, перш ніж приступити до освоєння мови, необхідно чітко уявляти, для чого це потрібно та які можливості можуть відкритися. Знання мови сприяє розвитку розумового потенціалу, розширенню світогляду, професійному зростанню, повазі й визнанню серед друзів і колег.

Щоб опанувати мову, необхідно знати граматику. Саме граматика регулює вживання слів у мові, спрямовує їх у потрібне для точного вираження думки. Граматика – це

структурна основа нашої здатності виражати себе. Чим більше ми знаємо про те, як вона працює, тим більше ми можемо контролювати значення і ефективність. Це може сприяти точності, виявляти двозначність і використовувати багатство вираження. Адже кожне слово в мовленні може бути тільки в певній граматичній формі, яка виявляється або в закінченні, суфіксі, префіксі, або в закріпленому розташуванні слова в реченні. Яскравим прикладом розбіжностей у граматичному складі англійської і української мов може слугувати фіксований порядок слів у англійському реченні і вільний в українському:

There is no child who doesn't like playing computer games.

Не існує дитини, яка б не любила грати в комп'ютерні ігри.

Грамматика, як будова мови, це характерна для конкретної мови сукупність правил за якими слова об'єднуються в змістовні фрази і речення, набираючи при цьому залежних від функції в реченні форм, а також правил утворення слів. У граматиці мови виділяють морфологічні одиниці, категорії та форми, синтаксичні одиниці та категорії, а також словотвірні одиниці і способи словотворення.

Грамматика конкретної мови на відміну від її лексики відносно стабільна, однак і вона змінюється з часом під впливом різноманітних чинників за загальними законами розвитку мови. Без певних знань правил в мові, було б дуже важко перекладати. Наприклад:

His having made these experiments successfully caused a great sensation.

Те, що він успішно виконав ці дослідження, було для всіх великою сенсацією.

There are unmistakable proofs of Pauling's been wrong

Існують безсумнівні докази того, що Полінг помилився

Не маючи глибоких знань в граматиці англійської та української мов, було б досить складно перекласти ці речення. Успішність перекладача є важливим сьогодні і вона полягає в таких навичках: бездоганне знання іноземної (чи навіть кількох мов) і рідної мови; вміння чітко та зрозуміло викладати свої думки усно та письмово; комунікативні навички; освіченість та фонові знання; уважність та грамотність.

Вчімо мови, щоб бути більш освіченими.

Секція VII

Формування світогляду студентства: особливості сучасного етапу

Бокатов М.

*3 курс факультету «Міжнародна економіка і торгівля»,
Шанхайський університет міжнародного бізнесу і економіки
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Чурсіна Л. В.*

ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Тематика запозичень у китайській мові є предметом багатоаспектних досліджень і має певну специфіку. Так, коли з'являються нові прилади або речі, китайці не приймають іноземну назву, а створюють власну з ієрогліфів, що використовувалися тисячоліттями, через призму деталізації призначення певних явищ, предметів, котрі запозичена лексема позначає. Даній мові притаманний описовий словотвір. Наприклад, комп'ютер – слово, що майже однаково звучить у більшості європейських мов, китайською мовою буде 电脑 (diànnǎo), де 电 (diàn) означає «електричний, струм», а 脑 (nǎo) – це «мозок», отже, дослівно у перекладі це звучить китайською мовою як «електромозок». Якщо подивитись китайський переклад слова грецького походження телефон, що в багатьох мовах має спільне звучання, то можна побачити цей предмет з іншого кута. Китайською мовою телефон буде 手机(shǒujī), де 手 (shǒu) – це «рука», а 机 (jī) – це «прилад», у дослівному перекладі буде звучати «ручний прилад». Крім цього, французьке слово таксі, яким користуються майже скрізь у світі, теж має власну назву у китайській мові, і це – 出租车(chūzūchē), що можна розшифрувати, як «машина на виїзд, що здається в оренду», бо 车(chē) – це «машина», 出(chū) – «виїжджати», а 租(zū) – здавати в оренду.

У певному розумінні близькі до китайської мови корейські і японські найменування завжди перекладаються або зі збереженням первісного значення, але з відмінною вимовою (Samsung корейською означає «Три зірки», і китайці залишають це значення, кажучи: 三星 sān xīng), або зі збереженням одночасно значення мови-джерела і графічного зображення, з особливою фонетичною оболонкою (豊田 чи 丰田 японською читається Toyota, а китайською – fēngtián, і означає місто в Японії і марку машини, дослівний переклад якого «родюче поле»; 三菱 японською читається Mitsubishi, а китайською – sānlíng, й дослівно означає «три ромби»).

Проте, є й інша велика категорія запозичених слів, яку китайці відтворюють не шляхом тлумачення, а через фонетичну транслітерацію, бо іноді виникають труднощі у тлумаченні власних назв, які доволі складно розтлумачити. Китайський ієрогліф завжди представляє один склад, і кожний склад має сталу фонетичну структуру: окремий голосний / приголосний + голосний / приголосний + голосний + приголосний. Збігу двох приголосних або двох голосних у транскрипції одного ієрогліфа не існує. Тому, китайські спеціалісти обирають ієрогліф, що вже існує і звучить найбільш схоже до іноземного слова. Наприклад, слово Франція раніше перекладалось китайською мовою, як 法兰西 (fǎlǎnxī) (Ф-ран-ці-я ≈

Фа-лань-сі), хоча зараз його спростили до **法国** (fǎguó) або «країна Фа», французька мова називається **法语** (fǎyǔ) або «мова Фа», а багет іменують **法棍** (fǎgùn) або «палиця Фа». І в цьому є цікава гра слів: початкове значення китайського ієрогліфа **法** (fǎ) – це «закон, право, норма», тому, жартуючи, можна сказати, що Франція – «країна права і законів» згідно з китайським світоглядом, і в цьому, звісно, є доля правди.

Серед транслітерованих китайських слів французького походження, найяскравішою є лексема **浪漫** (làngmàn) «романтичний» (**ро-ман-тичний** ≈ **лан-мань**). Два китайські ієрогліфи, які утворюють слово «романтичний», відповідно означають вільний (**浪** làng) і розкутий (**漫** màn). Люди в Китаї відчувають особливу прихильність до Франції, то ж перше слово, котре спадає їм на думку, коли говорять про Францію, – це «романтичний».

Під впливом цих асоціацій китайці завжди шукають найкрасивіші слова для французьких запозичень. Наприклад, слово «пісня» китайською звучить **歌曲** (gēqǔ), однак, коли справа доходить до французького шансону, то вважається за краще говорити **香颂** (xiāngsòng) (**шан-сон** ≈ **сян-сун**). До речі, зворотний дослівний переклад з китайської на французьку буквально означає «запашна пісня», вочевидь найменування **歌曲** (gēqǔ) сприймалося занадто банальним на позначення французької пісні. Прикметно, що шампанське, як і назва провінції Шампань, асоціюються як запашні для китайців, оскільки їх перекладають як **香槟** (xiāngbīn). що дослівно звучить як «запашна яблуня» (**шам-пань** ≈ **сян-бинь**).

Безумовно, більшість французьких термінів, які відтворюються засобами транслітерації, належать до галузі літератури, мистецтва та гастрономії, наприклад балет: **芭蕾** (bā lěi) (**ба-лет** ≈ **ба-лей**), шоколад: **巧克力** (qiǎokèlì) (**шо-ко-лад** ≈ **цяо-ке-лі**). Мають місце комбіновані варіанти перекладу з елементами калькування: берет, наприклад, перекладається, як «капелюх берет»: **贝雷帽** (bèiléi mào) (**бе-рет** ≈ **бей-лей**), а кав'ярня – як «заклад кави»: **咖啡馆** (kāfēi guǎn) (**ка-фе** (фр. кава) ≈ **ка-фей**). Більше прикладів наведено в табл.1.

Таблиця 1

Французькі запозичення в китайській мові

Запозичення в китайській мові з французької мови (фонетична транскрипція)	Транслітерація засобами мови-реципієнта	Франкомовний прототип	Україномовний еквівалент
芭蕾	bā lěi	ballet	балет
贝雷帽	bèiléimào	béret	берет
咖啡	kā fēi	café	кава
咖啡馆	kā fēiguǎn	café	кав'ярня
香槟	xiāng bīn	champagne	шампанське
巧克力	qiǎo kè lì	chocolat	шоколад

香颂	xiāng sòng	chanson	шансон
雪茄	xuě jiā	cigare	сигара
迪斯科	dī sī kē	disco ou discotèque	дискотека
夹克	jiā kè	jaquette (давньофранцузьке слово, зараз – blouson)	жакет
模特	mó tè	modelle (давньофранцузьке слово, зараз – mannequin)	модель
尼古丁	ní gǔ dīng	nicotine	нікотин
浪漫	làng màn	romantique	романтичний
沙拉	shā là	salade	салат
沙龙	shā lóng	salon	салон

Отже, милозвучність французької мови відчувається й посеред китайських ієрогліфів, що передається засобами транскрипції, транслітерації й калькування, й максимально сприяє відтворенню оригіналу звучання і графічного написання запозиченої лексеми у мові-джерелі.

Єременко К.

І курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія

Науковий керівник: доц. Ануфрієва І. Л.

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В ЕПОХУ СМАРТ ОСВІТИ

Упродовж тисячоліть історії людське буття ділиться на дві протилежні сутності – чоловіче та жіноче. У багатьох суспільствах жінок і чоловіків не тільки сприймають, але оцінюють по-різному, обґрунтовуючи гендерними особливостями різницю в їх здібностях, відмінності у розподілі влади між ними. Мова (своєю структурою або грою конотацій метафор) є культурним дзеркалом, яке відображає гендерні стереотипи та їхню зміну в часі. Словниковий склад будь-якої мови містить стійкі словосполучення – фразеологізми, які представляють гендерні стереотипи, поширені в суспільстві. Функціонують гендерні стереотипи як стандартизовані уявлення моделей поведінки і рис характеру, які відповідають поняттям «чоловіче або жіноче». Гендерні стереотипи поширюються на всіх представників певної статі без урахування індивідуальних відмінностей. Велика частина гендерних стереотипів орієнтована на патріархальне суспільство з домінуючою роллю чоловіка і підлеглою роллю жінки в сім'ї та суспільстві. Умовно фразеологізми можна розділити на дві групи – фемінні та маскулінні – в залежності від ключового слова, яке визначає належність до тієї чи іншої статі. Так історично склалося, що в багатьох мовах образу жінки приписуються майже завжди негативні конотації. Особливо яскраво це виявляється у фразеології, де жінки протиставляються чоловікам як носіям позитивних якостей. Гендерно зазначенні фразеологічні одиниці свідчать про соціальну та культурно-символічну ієрархію відносин між жінками і чоловіками в суспільстві. Гендер є представленням того, як

«маскулінне» в суспільстві домінує над «жіночим» і пригнічує його. Статова диференціація є гендерним ідентифікатором, який проявляється в мові.

Талебзадех Е.

І курс факультету «Міжнародне право»,

Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Чурсіна Л. В.

АСПЕКТИ ВЕРБАЛЬНОЇ І НЕВЕРБАЛЬНОЇ КРЕАТИВНОСТІ НА ФРАНКОМОВНИХ ФОРУМАХ

Обраний аспект дослідження є актуальним і водночас дискусійним як серед вітчизняних, так і зарубіжних мовознавців. У якості гіпотез були сформульовані такі відправні вектори дослідження:

- Усно-писемне мовлення у цифровому просторі франкомовних форумів є ознакою занепаду чи, навпаки, є рушійною силою еволюційних змін?

- Чи має місце факт відродження забутих традицій побутового епістолярію у новітньому цифровому форматі спілкування?

Виклад матеріалу доцільно почати з красномовних цитат двох французьких мовознавиць Орелі Дежон і Летиції Емері-Бібій, які засвідчують кардинальну протилежність бачення ними ролі інтернет-мовлення у віртуальному середовищі:

➤ *«On n'a jamais autant communiqué, autant écrit en écrivant ...aussi mal»* /Aurélie Dejong/, що в нашому перекладі звучить приблизно так: «Ми ніколи стільки не спілкувались і не писали...ось так безграмотно».

➤ *«... le langage sur internet n'est pas moins complexe et structuré que l'écrit traditionnel. Ce qui a longtemps été considéré comme des «erreurs» ou des «fautes» [...], ne semble pas le fruit d'une méconnaissance de la norme [...], mais bien la marque d'une structure sous-jacente fondamentale»* Laetitia Émérit-Bibié/. *Думку цієї мовознавиці ми поділяємо:* «Інтернет-мовлення є не менш комплексним і структурованим, що й традиційне письмо. Те, що тривалий час розглядалося як «описка» або «помилка», зовсім не схоже на незнання стандарту [мови], а скоріше становить основоположну ознаку її структури.»

У цілому огляд мовознавчої літератури засвідчує, що з появою Інтернету активізуються дослідження у таких напрямках як міжособистісне спілкування та різновиди дискурсу, включаючи віртуальний (цифровий) епістолярний дискурс, зітканий з дискурсивно-епістолярних практик інтернет-користувачів на різноманітних інтернет-ресурсах.

Фактологічний матеріал дослідження також дає підстави стверджувати, що ми наразі зіштовхнулися зі справжнім «епістолярним бумом», віртуальний характер якого значно розширює географію й параметри спілкування. Ні вік, ні місце проживання, ні стать, а головне відстань і час, не відіграють жодної ролі, окрім бажання інтернет-користувача спілкуватися, сховавшись за креативною аватаркою та нікнеймом. Антропоцентризм, креативність та поліфункціональність стають визначальними рисами цифрового епістолярію, що зароджується на таких ресурсах як форуми, блоги, спеціалізовані сайти, твітери тощо. Кожен з нас трішки стає «письменником». Форуми є чудовим електронним ресурсом для

дослідження цифрового епістолярію. Завдяки архівації корпусу форум-повідомлень цей ресурс є легкодоступним. Найвні риси «письмової усності» й «розмовності» (*oralité* по *parlée*) вирізняють його на тлі традиційних епістолярних зразків. Комуниканти дотримуються напрацьованих у ході віртуальної комунікації норм нетикету (*netiquette*).

Загалом сучасному електронному епістолярію властиві такі ознаки: чернетковий характер (пишемо, як чуємо; без перечитування); просторічна стильова параметризація (підбірка розмовної лексики, вживання граматичних і синтаксичних конструкцій розмовного стилю); афективний характер (широке вживання емоційно-оцінної лексики); креолізований характер (використання невербальних засобів передачі емоцій – емотиконів, пунктуаційних знаків у різних конфігураціях тощо); ігровий характер (верлан, гра слів); фатичний характер (прагматичний вплив на адресата для успішного встановлення контакту). Електронні дописи і повідомлення інтернет-користувачів на форумах, на відміну від традиційного листа у стилі Мадам Савіньє, тяжіють до лаконічності й мають всі ознаки телеграфного стилю: скорочення; відхилення від традиційних формул ввічливості; «демократичність» у доборі мовних засобів; спрощення граматичних і синтаксичних конструкцій, які здебільшого властиві усно-розмовній мові; вживання дієслівних форм і часів, що характеризують розмовний стиль; широке вживання девіантних неографічних словоформ (*néographies phonétisantes*), які є здебільшого коректними на фонетичному рівні.

Цифровий епістолярій складається з дискурсивно-епістолярних практик інтернет-користувачів на різних електронних носіях і платформах. Це текстові повідомлення, котрі в одних випадках нагадують коротеньку записку або повідомлення, в інших – лист з елементами традиційних формул ввічливого звертання або ж навпаки містять сучасні формули вітання з арсеналу креативних в один клік комп'ютерної клавіатури. Є такі, що мають формат «відкритого листа» або нагадують листи читачів до редакції.

У підсумку, зазначимо, що це дослідження супроводжувалося особистим досвідом, оскільки автор долучилася до франкомовного форум-контенту за .ніком: «*la fille spatiale*», з оригінальним аватаром й опублікувала низку постів. Це дозволило краще опанувати особливостями сучасної фонетичної неографії й уможливило розкодування таких незрозумілих спочатку форум-повідомлень.

Секція VIII

Вивчення інформаційних технологій і математики при зміні ставлень і підходів до вищої освіти

Абросимова В., Филиппова С.

*1 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. техн. наук, доц. Козиренко В. П.*

РЕЙТИНГОВЫЕ ОЦЕНКИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ ПРИ ИЗМЕНЕНИИ ПОДХОДОВ К ВЫСШЕМУ ОБРАЗОВАНИЮ

Рейтинговые оценки учебных заведений давно вошли в практику и активно влияют на такие предпочтения о высшем образовании, как профориентационные ориентации и формирование мнения работодателей о качестве профессиональной подготовки выпускников.

Одним из таких рейтингов является Webometrics (два раза в год по всем учебным заведениям).

В январе 2022 года были представлены очередные результаты рейтинговых оценок Webometrics учебных заведений. Рейтинговую таблицу учебных заведений Украины возглавляет Киевский национальный университет им. Тараса Шевченка.

Методология рейтинга изменилась, но по-прежнему основана на анализе представления учебного заведения в Интернет, оценке его образовательных и научно-исследовательских достижений. Анализ выполняется в основном на основании результатов, представляемых лабораториями Ahrefs, Majesti, Google Scholar и Scimago.

Параметры (индикаторы) рейтинговой системы представлены в таблице:

INDICATORS	METHODOLOGY	WEIGHT
PRESENCE	DISCONTINUED	
VISIBILITY	Number of external networks (subnets) linking to the ins webpages (normalized and then the maximum value is ch	50%
TRANSPARENCY (or OPENNESS)	Number of citations from Top 210 authors (excl. top 20 See Transparent Ranking for additional info	10%
EXCELLENCE (or SCHOLAR)	Number of papers amongst the top 10% most cited in ea the all 27 disciplines of the full database Data for the five year period: 2016-2020	40%

Первый параметр, определяемый в основном по состоянию сайта, исключен. Остались внешние ссылки, цитирование и публикации по оценке Scimago. Таким образом,

непосредственное влияние самого сайта сведено к минимуму. В то же время, значимость сайта на конечный результат остается высоким.

Для понимания задач по поддержке рейтинга необходимо учитывать:

1. Информация анализируется не только на сайте, а во всем домене, т.е. включаются – сам сайт, блог, сайт выпускников, репозитарий, дистанционная среда, социальные сети,
2. Внешние ссылки создаются под информацию, имеющую длительную востребованность.
3. Актуальными остаются вопросы, связанные с продвижением сайта, актуальностью информации, уровнем посещения всего домена.

Основные задачи по повышению рейтинга сводятся к инновационной деятельности по всем направлениям – научная, публикационная и воспитательная работа.

Бібліографічні посилання

1. Methodology. Ranking Web of Universities [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: \www/ URL: <http://webometrics.info/en/Methodology>.

Григор'єва С.

*4 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. техн. наук, проф. Кірвас В. А.*

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ИЗМЕНЕНИИ ПОДХОДОВ К ВЫСШЕМУ ОБРАЗОВАНИЮ

Однією з актуальних проблем дидактики вищої школи, що формується, є адекватне безперервне оцінювання результатів навчання конкретного студента. Тому дотримання основних принципів контролю, ухвалених в українській вищій школі, диктує необхідність організації моніторингу діяльності студентів. Регулярне відстеження якості засвоєння знань та умінь у навчальному процесі, що упорядковує процес навчання та стимулює зростання пізнавальних потреб, необхідно проводити у формах, що виключають вплив суб'єктивних факторів та які не допускають приниження особистості студента. Основним елементом менеджменту освітнього процесу при формуванні в університеті системи управління якістю освіти є рейтингова система оцінки діяльності студентів.

Сучасні вимоги до підготовки фахівців диктують необхідність застосування комплексного підходу до оцінювання досягнень студентів із застосуванням спектра параметрів та критеріїв. Комплексна рейтингова оцінка (КРО) діяльності студентів сприяє:

- підвищенню якості підготовки фахівців за рахунок активізації розробки та впровадження нових організаційних форм та методів навчання;
- максимально мотивувати активну, систематичну, самостійну творчу роботу студентів;
- забезпеченню регулярного, прозорого та об'єктивного оцінювання досягнень студентів, упорядкуванню та структуруванню процедури безперервного моніторингу навчальної та позанавчальної діяльності студентів;
- забезпеченню отримування, накопичування та подавання інформації про стан діяльності студента, групи, потоку за будь-який проміжок часу та на поточний момент;
- прогнозуванню успішності та активності студентів на певні часові періоди;

- виявляння лідерів та відстаючих серед студентів з метою реалізації індивідуального підходу у навчальному та позанавчальному процесі;
- визначенню статусу студента, групи, потоку в очах самих студентів, викладачів, керівників навчального процесу;
- надаванню роботодавцям розширену інформацію про випускника для сприяння його працевлаштуванню.

КРО результатів діяльності дає студентам можливість: розвивати самостійність і відповідальність, вміння управляти процесом власного навчання, раціонально розподіляти свої тимчасові, фізичні та розумові ресурси на конкретному часовому інтервалі, стимулюючи своє активне регулярне навчання та прогнозуючи його результати за рахунок заміни середніх (відмінно, добре, задовільно) більш диференційованою оцінкою та можливістю її постійного накопичення; у своєму середовищі активізувати особистісний фактор за рахунок застосування принципу змагальності в процесі навчання, що базується на головному показнику – якості професійної підготовки; вибирати на більш ранньому етапі навчання спеціалізацію підготовки відповідно до своїх здібностей та нахилів.

Крім навчальних досягнень студентів слід вести моніторинг їхньої позанавчальної діяльності, яку можна розділити на науково-дослідну, додаткову навчальну, творчу, спортивну, громадську та інші види діяльності, що впливають на формування певних компетентностей та в цілому особи випускника вузу. Інтегрований рейтинг по позанавчальній діяльності студента можна розрахувати з урахуванням вагових коефіцієнтів, що враховують вплив кожної позанавчальної діяльності на формування компетентностей та особистості студента.

Одним із найважливіших елементів у підготовці висококваліфікованих спеціалістів виступає науково-дослідна діяльність студентів. Як критерій оцінки наукової роботи студента розглядають рейтинг його наукової активності, який визначається обсягом виконаних наукових праць та коефіцієнтом їх значущості. Аналогічно можна визначати рейтинги з суспільної, додаткової навчальної, творчої та спортивної діяльності.

Таким чином, комплексна оцінка ступеня формування компетенцій включає як результати оцінки навчальної діяльності, позанавчальної активності, так і особисті якості випускника вузу (дисципліна, відповідальність, ініціатива та ін.).

Моргун К.

2 курс факультету «Бізнес-управління», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. фіз.-мат. наук, доцент Свіщова Є. В.

ЗМІНА СТАВЛЕННЯ ТА ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ

З усіх шкільних предметів інформатика найбільше пов'язана з математикою. Математика та інформатика зазвичай вважаються складними предметами шкільного курсу. Завжди ці напрями розвивалися разом та взаємно.

У численних прикладних областях комп'ютер продемонстрував можливість автоматизувати різні форми діяльності, у тому числі форми інтелектуальної діяльності, що раніше не автоматизувалися.

Основна мета будь-якої професійної освіти – підготовка кваліфікованого робітника, конкурентоспроможного на ринку праці. Професійна діяльність сучасного спеціаліста пов'язана з використанням новітніх інформаційних технологій. Відповідно підвищуються вимоги до професійної кваліфікації майбутніх спеціалістів, насамперед, у частині їхньої підготовки до використання сучасних інформаційних технологій, тобто пред'являються особливі вимоги щодо їх майбутньої діяльності.

Найкращий результат досягається при проведенні занять з математики в комп'ютерному класі, обладнаному традиційними мультимедійними засобами (проектор, інтерактивна дошка і т. п.), що дозволяє повною мірою використовувати інструментальні технології. Приводом для звернення до комп'ютерних математичних систем може послужити занадто складна графічна інтерпретація задач, що виникає іноді, яка не дозволяє супроводжувати розв'язання графічними ілюстраціями.

Для досягнення поставленої мети контролю інформаційної діяльності студентів можуть використовуватися всі типи проектів: дослідні, творчі, рольові, ігрові практикоорієнтовані (прикладні) та ознайомлювально-орієнтовні (інформаційні), оскільки звернення до інформації є складовою будь-якого проекту. Крім того, у реальній практиці доводиться мати справу зі змішаними типами проектів, у яких є ознаки, наприклад, дослідницьких та творчих. Однак для ефективного контролю інформаційної діяльності студентів перевага надається інформаційним проектам.

Також вкажу на цілу низку прийомів, у реалізації яких можливе і доцільне застосування математичних систем з метою актуалізації дослідницької діяльності:

- демонстрація математичних об'єктів (наприклад, засобами графічної візуалізації) для поглиблення розуміння та розвитку просторового мислення;

- перевірка розв'язання, отриманого звичайним способом, та його графічна ілюстрація; одночасно показ різних (чисельних, аналітичних чи графічних) способів розв'язання;

- проведення додаткового дослідження за розв'язанням, отриманим традиційним шляхом (розвиток дослідно-евристичних навичок та інтуїції);

- побудова алгоритму дій (на основі самостійного ознайомлення з новими функціями математичної системи) та реалізація цього алгоритму (формування та розвиток алгоритмічного мислення);

- створення методом демонстрації проблемної ситуації, а потім пошук способи вирішення (емпірична евристика, ефективність та рефлексія);

- колективне розв'язання великого практичного завдання на основі створеної математичної моделі, що реалізується за допомогою системи (завдання-практикум у формі протяжного домашнього завдання).

Від студентів вимагається:

- знання та володіння основними дослідницькими методами (аналіз літератури, пошук джерел інформації, збір та обробка інформації, наукове пояснення отриманих результатів, бачення та висування нових проблем, висування гіпотез, методів їх вирішення);

- володіння комп'ютерною грамотністю, що передбачає: вміння вводити та редагувати інформацію (текстову, графічну), користуватися комп'ютерною телекомунікаційною технологією, обробляти кількісні дані за допомогою програм електронних таблиць, користування базами даних, роздруківку інформації на принтері;

– володіння комунікативними навичками;
– уміння самостійно інтегрувати раніше отримані знання з різних навчальних предметів на вирішення пізнавальних завдань, які є у інформаційному проекті.

Спираючись на вище викладене, слід зазначити, що в даний час інноваційна педагогічна діяльність є одним із суттєвих компонентів діяльності освітніх установ, оскільки саме інноваційна діяльність створює основу для створення конкурентоспроможності тієї чи іншої освітньої установи на ринку освітніх послуг.

Нощенко А., Борисова Д.

*1 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія
Науковий керівник: канд. техн. наук, доц. Козиренко В. П.*

УДАЛЕННЫЕ ВЫЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ ПРИ ИЗУЧЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И МАТЕМАТИКИ: СОСТОЯНИЕ, ПЕРСПЕКТИВЫ

Актуальность удаленного управления производственной деятельностью и обеспечение безопасности информационных ресурсов ставит задачу выводу цифровой среды организации (учебного заведения) за пределы локальной сети.

Одно из перспективных направлений – облачные вычисления и непосредственно облачные ресурсы. Необходимо обратить внимание на следующие варианты – облачные ресурсы для хранения информации, облачные средства (облачные компьютеры), распределенные облачные вычисления.

Перечень облачных ресурсов постоянно расширяется. В настоящее время наиболее популярными и внедряемыми информационными решениями считаются такие онлайн-сервисы и облачные ресурсы, как платформы для хранения и обмена информацией Dropbox, Google Drive, Office 365, OneDrive, а также облачные платформы более высокого уровня – Azure, Amazon. Особое место в перечне облачных сервисов занимают облачные решения Google и среда для обеспечения производственной деятельности Office 365,

Основные особенности ресурсов Google:

1. Бесплатность при отсутствии ограничений.
2. Простота регистрации и авторизации.
3. Синхронизация.
4. Наличие средств для работы с таблицами, документами, формами.
5. Расширенные и простые решения, связанные с предоставлением доступа для совместной работы.

Среда Office 365 включает все необходимые решения для обеспечения как хранения информации, так и управления производственными процессами – облачный Microsoft Office, почта, диск, сайт, программы планирования и принятия решений. Целесообразность использования этой среды ограничивается возможностями скоростного доступа к Интернет.

Эффективное использование учебным заведением облачных решений в учебном процессе обеспечивается учебными программами, направленными на развитие цифровых компетенций с учетом состояния технологий и изменений отношений и подходов к высшему образованию.

Пономарьов Д.

2 курс факультету «Референт-перекладач», Народна українська академія

Науковий керівник: канд. техн. наук, проф. Кірвас В. А.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ПРИ ЗМІНІ ПІДХОДІВ ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ

Несмотря на то, что учебные заведения предоставляют своим студентам доступ к библиотекам и веб-сайтам, вся система обучения в основном сфокусирована на дисциплинах и программах, то есть на передаче формализованных знаний. Разработанные в течение последних нескольких лет инструменты и методологии удивительным образом изменили реальность обучения. Как утверждают результаты исследований, обучение по большей части происходит на опыте, в процессе разрешения проблем – в работе, в игре и просто в жизни. Термин «неформальное обучение» применяется к любому обучению, которое не относится к формальной системе образования, то есть осуществляется не в ее рамках.

Неформальне навчання – процес здобуття освіти, що не регламентований місцем, терміном і формою навчання та не передбачає отримання документів про освіту державного зразка.

До сфери неформального навчання, що реалізується в університеті, належать індивідуальні заняття (сертифікатні програми, тренінги, короткотермінові курси, літні школи тощо під керівництвом тренерів, репетиторів та інших фахівців), які мають практичні короткострокові цілі. У більшості випадків неформальне навчання передбачає отримання слухачами актуальних практичних і теоретичних знань, навичок, оволодіння сучасними методами розв'язання професійних завдань, підвищення рівня їх професійної компетентності, вдосконалення існуючих знань та їх саморозвиток.

В англійській термінології стосовно неформальної освіти використовують поняття «non-formaleducation» та «non-formallearning», а стосовно інформальної – переважно «informallearning». При цьому, «non-formaleducation» найчастіше стосується освітніх систем, а «non-formallearning» – осіб, що здобувають освіту, і зокрема, результатів їх навчання. Очевидно, що в законі доречно використовувати еквівалент більш загального «non-formaleducation»

В освітньому глосарії ЮНЕСКО наведено таке визначення: *learning* – індивідуальне здобуття чи вдосконалення інформації, знань, розумінь, ставлень, цінностей, навичок, компетентностей, зразків поведінки через досвід, практику, вивчення чи інструктаж.

Слід зазначити, що в українській термінології існує багато стійких словосполучень: «інклюзивне навчання», «інтерактивні методи навчання», «студентоцентроване навчання» тощо, які відображають саме двосторонній характер навчання. Саме в такому розумінні термін «навчання» багаторазово використовується і в законопроекті про освіту. Таким чином, можна зробити висновок, що використання терміну «навчання» як еквіваленту терміну «learning» не є коректним, оскільки «learning» розглядається, насамперед, як діяльність здобувача освіти, а «навчання» – як двостороння взаємодія між викладачем і здобувачем.

Завдання створення сучасних, ефективних і конкурентоспроможних суспільства і держави неможливо вирішити без оновлення системи освіти, в якій неформальна та інформальна освіта мають стати важливими і невід'ємними складовими.

Соколов А.

*10 клас Спеціалізованої економіко-правової школи, Народна українська академія
Науковий керівник: канд. техн. наук, доц. Козиренко В. П.*

ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ: ПЕРСПЕКТИВНЫЕ СРЕДСТВА И ТЕХНОЛОГИИ

Информационная безопасность – это важный аспект любых компьютерных систем. В локальных сетях предприятий важнейших областей недопустимо заражение и утечка данных. В банковской сфере, энергетике, в системах вооружённых сил любое проникновение в сеть будет критическим. Любой рядовой сотрудник, имеющий терминал с доступом к системе с каким-либо уровнем, открыв подозрительный файл или запустив приложение, подвергает ключевые узлы заражению.

При рассмотрении проблемы на уровне операционной системы, существует несколько вариантов решения. Например, файрволлы или же сетевые экраны блокируют подозрительные подключения, закрывают соответствующие порты, тем самым ограничивают распространение вирусного программного обеспечения (ПО), но требуют тщательной настройки, что не даёт гарантии безопасности. Антивирусное ПО не знает «в лицо» всех вирусов, троянских программ и интернет червей. Такая ситуация оставляет дыру в безопасности системы. С появлением нового вируса, антивирусная программа не способна его распознать. Механизм распространения вируса: попадая в систему, копирует свой код, заменяет код проверенных программ собой, записывает себя в автозапуск, например через реестр. Вывод такой: технологии вирусов выше технологий защиты.

Если говорить о существующих концепциях и решениях, Джоанна Рутковская, польский специалист в области информационной безопасности, предложила модель полностью безопасной операционной системы Qubes OS, основанной на технологии виртуализации. Все запущенные приложения полностью изолированы от системных процессов и памяти компьютера. Технология виртуализации позволяет на одной физической машине создать несколько изолированных сред с выделенными ресурсами процессора, памяти, физической и оперативной и т.д. которые заимствуются с физическим компьютером. Но, у такой операционной системы есть минусы: машине, с установленной виртуальной операционной системой, требуется больше ресурсов, чем для обычной операционной системы. Кроме этого, не все процессоры прошлых поколений поддерживают виртуализацию, что может стать проблемой при внедрении такого решения в уже существующие системы. Внедрение такого решения требует более производительных компьютеров, что увеличит их стоимость в несколько раз.

Существует альтернатива, так называемая «песочница» – это ПО для запуска подозрительных программ в изолированной среде. Это может быть как программное решение от сторонних производителей, например «Comodo Internet Security» или «Kaspersky lab» (Безопасная среда), так и встроенное решение WINDOWS, появившееся в 10 версии – песочница (SANDBOX). У решений подобного рода есть основной недостаток – виртуальная среда не сохраняется после закрытия. Такие решения можно применять для тестирования опасных ситуаций и выделения вируса из тестируемой программы.

**ШКОЛЯР І ШКОЛА В СУЧАСНИХ УМОВАХ:
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЙ
В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ**

МАТЕРІАЛИ

**XXIX РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ ВЧИТЕЛІВ**

Секція І

Інноваційна складова української школи в сучасних умовах

Аніщенко В. В.

учитель математики, спеціаліст вищої категорії

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДІАБЕЗПЕКИ УЧНІВ І ЇХ БАТЬКІВ

Особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є стрімке збільшення потоків інформації, вдосконалення інформаційних технологій і комп'ютерної техніки. Удосконалення інформаційних технологій створює умови для ефективного розвитку сучасного суспільства. Комунікаційні засоби стали невід'ємною частиною життя людей, проникли в усі сфери діяльності нашого суспільства. Число користувачів мобільних телефонів і Інтернету з кожним днем збільшується. Велику їх частину складають підлітки та молодь.

Незважаючи на позитивну роль, яку надають сучасні комунікаційні засоби та Інтернет на людину, існують визначні ризики використання інформаційних технологій. Особливу небезпеку в незахищеному інформаційному просторі піддаються діти. Вони, як найбільш активна й допитлива аудиторія, часто першими знайомляться з інформаційними технологіями, випереджаючи в технічній грамотності батьків і педагогів. У цьому є позитивний бік: підвищення рівня ерудиції, формування навичок спілкування з різними людьми, так і мінуси: відсутність життєвого досвіду нерідко підвищує ризик стати жертвою он-лайн-загроз, таких як: он-лайн – насилля, шахрайство, порнографія; інформації з метою її злочинного використання в реальному житті.

Надання переваги віртуальному світу перед реальним робить негативний вплив на психіку і здоров'я дитини і може погіршити не тільки зір, підвищену тривожність, дратівливість, соціальну дезадаптацію, але і розвиток залежної поведінки. У зв'язку з наростаючим глобальним процесом активного формування і використання інформаційних ресурсів виникає потреба в медіаосвіті дітей і батьків.

Mediaosvita (англ. Mediaeducation, від лат. Media – засоби) – це напрямок в педагогіці, спрямований на вивчення школярами масової комунікації. Основні завдання медіаосвіти полягають в тому, щоб підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, опановувати способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів.

Замість поняття «медіаосвіта» широке поширення набув термін «*медіаграмотність*», в міжнародному праві визначається як грамотне використання дітьми та їхніми викладачами інструментів, що забезпечують доступ до інформації. Розвиток і забезпечення інформаційної грамотності визнані ефективним заходом протидії зазіханню на дітей з використанням мережі Інтернет та забезпечує головним чином медіабезпеку дітей [1, с. 40].

В результаті еволюції теорії медіаосвіти у педагогічному середовищі сформувалися такі моделі медіаосвіти:

- освітньо-інформаційна модель – вивчення теорії та історії, мови медіакультури; – виховно-етична модель – розгляд моральних, релігійних, філософських проблем на матеріалі медіа;
- практико-утилітарна модель – практичне вивчення та застосування медіатехнік;
- естетична модель – орієнтована насамперед на розвиток художнього смаку та аналіз кращих творів медіакультури;
- соціокультурна модель – соціокультурний розвиток творчої особистості в плані сприйняття, уяви, зорової пам'яті, інтерпретації, аналізу, самостійного, критичного мислення стосовно медіатекстів будь-яких видів та жанрів.

Метою сучасної медіаосвіти є допомога людям будь-якого віку в розвитку здібностей пошуку інформації та вираження власної позиції, формування навичок критичного мислення, ефективних комунікаційних здібностей, а також вироблення активної громадянської позиції.

Проблеми медіаосвіти залучають сьогодні представників різних наук – педагогіки, психології, соціології, філософії, культурології, мистецтвознавства, філології, політології та інших. Медіаосвіта стає найважливішою частиною освітнього процесу у багатьох країнах світу.

Сьогодні в більшій мірі просувається комп'ютерна грамотність переважно на уроках інформатики, які входять в обов'язкову програму навчання.

В даний час офіційно медіаосвіта як напрямок освіти не прийнято. Не існує офіційно затверджених програм по медіаосвіті, але активно розвивається такий напрямок, як медіабезпека, пов'язаний з інформаційною безпекою.

Інформаційна безпека дітей – це стан захищеності дітей, при якому відсутній ризик, пов'язаний із заподіянням інформацією, в тому числі поширюваної в мережі Інтернет, шкоди їх здоров'ю, фізичному, психічному, духовному і моральному розвитку. Інтернет допомагає нам вчитися, творити і співпрацювати [2, с. 23]. Однак не можна забувати і про небезпеку, інакше вашій роботі може бути завдано шкоди. До Інтернет-небезпек можна віднести:

- тематичні ризики (порнографія, порушення авторського права, пропаганда екстремізму та наркотиків, нецензурні тексти);
- порушення безпеки (віруси, трояни, спам);
- он-лайн шахрайство (фішинг);
- комунікаційні ризики (незаконний контакт, кіберпереслідування).

Захищеність дитини від загроз в мережі Інтернет повинна бути забезпечена при взаємодії сім'ї і школи. В освітніх установах доцільно проводити уроки по медіабезпеці. Мета таких уроків – забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх учнів і вихованців шляхом прищеплення їм навичок відповідальної і безпечної поведінки в сучасній інформаційно-телекомунікаційному середовищі. В ході уроків медіабезпеки діти повинні навчитися робити більш безпечним і корисним своє спілкування в Інтернеті та інших інформаційно-комунікаційних мережах, а саме:

- критично ставитися до повідомлень та іншої інформації, що розповсюджується в мережах інтернет, мобільного (сотового) зв'язку, за допомогою інших електронних засобів масової комунікації;
- відрізняти достовірні відомості від недостовірних, шкідливу для них інформацію від безпечної;

- уникати нав'язування їм інформації, здатної заподіяти шкоду їх здоров'ю, моральному та психічному розвитку, честі, гідності та репутації;
- розпізнавати ознаки зловживання їх недосвідченістю і довірливістю, спроби залучення їх у противоправну та іншу антигромадську діяльність;
- розпізнавати маніпулятивні техніки, що використовуються при подачі рекламної та іншої інформації;
- критично ставитися до інформаційної продукції, що розповсюджується в мережах;
- аналізувати ступінь достовірності інформації та справжність її джерел;
- застосовувати ефективні заходи самозахисту від небажаної їм інформації та контактів у мережах.

Освоєння медіабезпеки найбільш ефективно при спільній діяльності з дорослими. Для найбільш ефективного процесу медіаосвіти необхідно залучати батьків, представників органів виконавчої влади, правоохоронних органів, громадських організацій, медичних установ та інших органів системи профілактики. Для організації профілактичної роботи по медіабезпеці з дітьми і батьками педагогічний працівник повинен знати проблеми і небезпеки, які підстерігають користувача в мережі Інтернет, і бути готовий дати рекомендації щодо вирішення даних проблем [3, с. 10].

Бібліографічні посилання

1. Дзвінчук, Д. І. (2020). Мегатренд дистанційної освіти: переваги, недоліки, ризики. *Освітній дискурс*, вип. 26 (9), с. 7–18.
2. Анищенко, В. В. (2020). Организация дистанционного обучения, методы и технологии. В: *Экспертные оценки элементов учебного процесса*. Харьков, с. 9–10.
3. Бабовал, Н. (2019). Формування цифрової компетентності педагога в умовах Нової української школи. У: *Цифрова компетентність вчителя Нової української школи*. Київ, с. 8–10.

Batmanova S.

учитель англійської мови, спеціаліст вищої категорії

NEW TRENDS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING AT SCHOOL BASED ON "FOCUS SECOND EDITION" COURSE

The Ukrainian system of education has been experiencing deep transformations due to various factors. World globalization and Ukraine's integration with European Union has stressed the necessity for more profound training in foreign languages. "Teaching foreign languages at secondary school is aimed at developing young learners' communicative and sociocultural competencies to a degree sufficient for them to continue their studies at university. To help learners achieve the required language qualification our Specialized Economics and Law School is introducing new innovative teaching methods, modern technology, using up-to-date course books" [1]. Being the Pearson Company' "Insinuation Partner" we have been launching a new course book "Focus Second Edition" since September 2021 in 8-B class. I would like to share my ideas and feelings as I work on this textbook. It is important to note that the course covers all the

necessary language work appropriate for the level and follows the Common European Framework of Reference (CEFR).

This course book, on one hand, completely reflects and implements the New Trends in Foreign Language Teaching at School, on the other hand, it is still using ideas and teaching techniques that we used earlier because they still work. Although the authors believe that "... the perfect English course is an unattainable dream" [2], they managed to create a very modern and engaging textbook on the strategic partnership between Pearson and the BBC. Besides, the textbook includes some delightful BBC clips in each unit, adding an exciting new opportunity to the course. Our students like watching short, up-to-day, authentic video clips produced by the BBC which give students an opportunity to develop their reception skills. They are enthusiastic about discussing topics covered in the videos and relating them to their own experiences, improving their critical thinking skills. Each video is accompanied by a Video worksheet for students to practice comprehension and use the extra vocabulary.

Another new opportunity is Video Blogs (Vlogs) filmed on the streets of London, they feature real people answering questions that touch upon their lives and opinions. They include the topics and themes covered in the lesson the students study. They also present the grammar in a real context and in small, easy structures for the students to model their own speech on, helping them improve their own accuracy and fluency. The vlogs feature authentic, spontaneous speech of speakers of English from the UK as well as from other countries and as such, they expose students to real language they can encounter in their lives. Each vlog is accompanied by a Vlog worksheet at the back of the Student's Book. These vlogs are a new way in teaching students. They help develop students' and teachers' creativity as well. My students twice have made their vlogs, the first was "What makes you happy?" and the second was "When was the last time you had a problem with technology?" The students filmed the classmates' interviews and then presented on a flat screen at class. They were happy and successful, though it was really challenging for them.

Grammar animation is not new but very helpful for me as I spent a lot of time surfing the Internet searching an appropriate video. What is new is that all grammar videos are given in the course. Each of these videos features two parts: an animated cartoon presenting the grammar structure in context and a teacher's explanation with the purpose of reinforcing students' understanding and learning of the structure. Sometimes I use all or only part of the video to help my students learn grammar in an engaging and attractive way. Not being part of the lesson, these videos can be used independently as an introduction to the Grammar lesson, as its summary or even mid-lesson as an extra resource to facilitate students' learning.

Role-play videos are extremely useful and helpful for teachers. The function of these short videos is to present the key Speaking lesson language provided in the Speaking Focus box by showing it used in real-life situations. They enable students to not only learn, but acquire language by offering them visual clues such as location, body language and facial expressions, which help to improve students' communication skills in terms of both reception and speaking fluency. Each video has an A and B version for the students to role-play available on Pearson English Portal only. I use the role-play videos at the end of the Speaking lessons.

All teaching and learning materials in "Focus Second Edition" are clear designed, have easy-to-understand instructions. A wide variety of engaging topics, texts and tasks that have been combined in a logical way that makes sense to me and to my students. What I like most in this

course book is that the authors don't overcomplicate things. The less time we spend setting activities up, the more time our students spend practicing the language. And practicing language is key for the core skills. "Students learn by doing. They learn reading by reading more; listening by listening more; writing by writing more; and speaking by speaking more. Let's give them more time to 'do'" [2].

I like the way in which each grammar structure and vocabulary item is presented. These materials have been designed so that they systematically recycle the language that has been presented. I have discovered that this course, with all its supporting print-based and digital materials, provides our students with the repeated exposure and practice they require. All materials are reliable and trustful. The students are confident about using Focus Second Edition.

Needless to say, the materials in the course book is flexible and provide you with a reliable framework that make you feel comfortable with but it is not considered to be a teaching straitjacket as we always need options, we always need variety, we always need alternative ways of presenting and practicing language. There is no sense in following a lesson plan through a set of materials if the students are not with us. Our ability to react to emerging classroom situations and adapt our lesson accordingly is a vital teaching skill. So, the lessons themselves are full of different ideas, task types and interesting information. Then the supplementary material the authors have developed, both print-based and digital, offers the teacher almost limitless flexibility. We can give extra multiple-choice grammar exercises, do a communicative A/B information-gap activity or watch a specially selected BBC clip. The course is flexible and gives a great range of choice in Focus Second Edition. This course is not only reliable and flexible it has the third characteristic that really counts. It is credibility because my students highly appreciate a wide range of modern information and believe in the materials. We can understand and assess the broad educational and methodological principles reflected in the course and the ideas and the approaches produced are really credible and they motivate students to learn more.

A famous American linguist and philosopher Noam Chomsky once said "... that almost everything in the education process was about getting the students' interest in what they're being taught" [3]. This is a starting point. Students learn best when they are interested in the material. Almost all topics, texts and tasks have been selected in such a way that engage students both emotionally and intellectually. The teacher's task is to organize the learning around things our students can relate to – things that are part of their life experience or things that they aspire to. An engaged learner is a more successful learner. The course materials can play a big part in this key area of engagement.

'Learning is remembering' is a motto of the course. The authors of the course are worried about the pressure all teachers are under to cover the syllabus, complete the course and finish the book. They understand that not enough time is spent on recycling and practice. So systematic recycling of new language became a core feature of Focus Second Edition. There is a particular emphasis on vocabulary. The linguist David Wilkins noted back in the 1970s "without grammar, very little can be conveyed; without vocabulary nothing can be conveyed" [4]. It means that without vocabulary nothing can be learnt. Words are the basic building blocks of any language, but how many times do students need to see a new word before they really remember it. It's definitely more than once! In the new Word Store sections, students using Focus Second Edition will devote valuable time to new vocabulary, as well as learning a variety of ways of recording it. As the

linguist and academic Rod Ellis reminds us that "motivation in second language learning is derived from getting meanings across successfully" [5]. Language exists to make meanings, and the learning materials reflect this. All dialogues are related to students' life and experiences and we really believe in what we do and learn. Each unit starts with a thought-provoking quote linked to the topic of the unit to get students thinking about the theme as a whole, as well as help them remember any topic vocabulary that they already know. The Show What You Know section at the start of the unit reinforces this and helps all students start from a confident beginning.

In Focus Second Edition, a handful of Assessment for Learning techniques and activities have been integrated into each unit to give students an awareness of what and how they are learning and give you, the teacher, lots of opportunities to assess how each student is doing. In Focus Second Edition, a handful of Assessment for Learning techniques and activities have been integrated into each unit to give students an awareness of what and how they are learning and give you, the teacher, lots of opportunities to assess how each student is doing. When we talk about Assessment for Learning, we're really talking about assessing students formatively, watching and listening to our students to see how far they understand and using this to help decide what we need to do next. This can be during any activity in class or using a test from the Assessment Package.

Throughout the unit, we can use class activities and/or the quizzes in the Assessment Package to check students' learning and deal with any misunderstandings or areas of weakness during the cycle of learning. Consider using the quizzes and other tests in alternative ways: have students work on them together or mark each other's papers. Ask them to highlight areas for revision or further work. Rather than marking papers right or wrong, indicate how many answers are wrong and ask students to work together to find the errors, using their classmates' feedback, the Internet, or reference books to help make the corrections.

To sum up, all teaching and learning materials in "Focus Second Edition" are clear designed. A wide variety of engaging topics, texts and tasks has been combined in a logical way that makes sense to teachers and to students. The materials in the course book is flexible and provide you with a reliable framework that makes you feel comfortable.

Reference

1. Molodcha, N. Zobova, G. et al. (2017). *25 years of Foreign Language Teaching at Kharkov University of Humanities «People's Ukrainian Academy»* [online], Kharkov: PUA, 76 p. Available at <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/1710> [Accessed 17, February 2022].
2. Raily, P. Grodzincka, A. et al. (2018). *Focus Second Edition*. 283 p.
3. Chomsky N. (2012). *Democracy and Education. Counterpoints*.
4. Wilkins, D. A. (1970). *Linguistics in Language Teaching*. 2nd ed. Arnold: Michigan University.
5. Ellis, R. *English through situations*. Longman.

Воробьова С. В.

учитель англійської мови, спеціаліст вищої категорії

НОВІ ТРЕНДИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Пандемія COVID-19 створила такі умови для багатьох професійних та суспільних сфер, коли від ефективної адаптації до нових реалій залежить дуже багато факторів. Так, якщо проаналізувати це у контексті викладання англійської мови в школі, перед педагогами постала потреба адаптуватися до дистанційного навчання. Це кардинально змінило згаданий контекст роботи.

Якщо раніше використання інтерактивних та інформаційно-комп'ютерних технологій було ознакою передового підходу, який демонстрували вчителі, схильні до адаптації в роботі нових технологічних можливостей, то нинішні умови змінилися. Тепер це об'єктивна необхідність, без якої забезпечення безперервності навчального процесу було б неможливим. Відтак, педагоги, які раніш не ставили собі за завдання досягнення інформаційно-комп'ютерних технологій, опинилися в умовах, коли їх потрібно використовувати.

На наш погляд, поки рано говорити, наскільки позитивним є ефект від цього, оскільки за 2 роки непросто зрозуміти, чи достатньо ефективно вдалося опанувати ці технології тим учителям, котрі не працювали з ними до початку пандемії. Але варто констатувати популяризацію таких технологій як очевидний тренд дистанційної освіти та водночас одну з ключових умов для її забезпечення.

Якщо аналізувати загальний контекст, у якому цей тренд почав впроваджуватися, слід зазначити труднощі, котрі його супроводжували. Серед них передусім – безпрецедентність цього явища, відсутність достатньої кількості напрацювань та рекомендацій, які допомогли б інтегрувати дистанційну форму взаємодії з учнями в життя пересічного вчителя.

Багатьом педагогам, які до того не мали досвіду активного використання в роботі інформаційно-комп'ютерних технологій, довелося працювати в незвичних для себе умовах, котрі додатково посилили стрес від пандемії COVID-19, у якому об'єктивно опинилося суспільство.

Ще однією проблемою стала напруга, пов'язана з пошуком потрібної для роботи матеріально-технічної бази для тих, хто нею не володів. Варто відзначити той об'єктивний факт, що не в усіх педагогів було достатньо техніки для переходу на дистанційне навчання на початку пандемії. Не усі фахівці користувалися смартфонами, особливо – якщо мова про педагогів старшого покоління. Аналогічно, далеко не у всіх є персональних ноутбук в кожного члена родини. Реалії, у яких ноутбук один на усю сім'ю, а дистанційна робота вчителя, до прикладу, співпадає в часі з дистанційним навчанням його дітей, значно ускладнив емоційно комфортне впровадження цього формату освітнього процесу для багатьох людей.

Таким чином, умови, в яких тренд популяризації дистанційної освіти впроваджувався, були вимушеними та комфортними далеко не для всіх учасників освітнього процесу. Попри це, працівникам системи освіти, в цілому, вдалося адаптуватися до нових реалій та почати шукати шляхи, аби працювати ефективно і намагатися зменшити стрес учнів від того, що

навчання почало проходити в незвичному для них форматі, з технічними складнощами та браком живого спілкування.

Ще однією особливістю масового впровадження дистанційного навчання стало те, що цей процес, з огляду на неочікуваність пандемії та карантинних мір для її стримування, став стресовим в контексті відсутності вивіреної методології реагування на подібні ситуації в системі освіти. Ті праці, присвячені використанню інформаційно-комп'ютерних технологій, котрі мали місце раніше, давали базове уявлення про роботу з такими технологіями, однак вони не враховували нового контексту, який створили умови пандемії.

Стрес, невизначеність, відсутність перевіреної на практиці методології для масового впровадження дистанційного навчання, персональна відповідальність педагога за наявність матеріально-технічної бази – це ті фактори, котрі супроводжували впровадження нового формату взаємодії педагогів та учнів у нинішніх умовах.

Незважаючи на усі перелічені складнощі, вчителі англійської мови продовжили якісно виконувати свою роботу та шукати форми подачі матеріалу, котрі сприятимуть його ефективному засвоєнню учнями. Отож, перераховуючи освітні тренди, які зараз є актуальними, варто згадати передусім такі з них, як:

- Постійний саморозвиток педагогів з урахуванням нових контекстів. Якщо до пандемії були більш поширеними живі зустрічі, професійні конференції та круглі столи, то тепер деякі з цих форм взаємодії перейшли в online-режим. Тепер це вебінари, online-конференції, зустрічі у форматі online на платформі ZOOM. При цьому кооперація та обмін досвідом дає вчителям можливість почуватися впевненіше та слідкувати за подіями своєї галузі, мотивуючи одне одного та переносючи отриманий досвід у свої заняття.

- Зміщення акцентів у роботі на культивування в учнів свідомості та самостійності. Дистанційний формат, сам по собі, є складнішим з огляду на те, що учасники процесу знаходяться в своїх домівках. Хтось мешкає з молодшими братами й сестрами чи представниками старшого покоління. Відтак, не всі мають можливість у комфортних умовах сприймати й засвоювати інформацію. Розуміння цих об'єктивних факторів дає педагогу можливість правильно структурувати не лише саме викладання нової інформації, а й ефективно розставити мотиваційні акценти, аби учні були зацікавлені у результаті.

- Взаємовплив різних галузей знань та суспільного життя одна на одну, що дозволяє зробити уроки більш цікавими. Користування інформаційно-комп'ютерними технологіями є звичним для учнів не лише у навчальному процесі, а й за межами його. Розуміючи та правильно використовуючи цей факт, вчитель може акцентувати на смислового зв'язку інформації, отриманої учнями на уроках, з інформацією з інших джерел. Наприклад, педагог може задати учням проглянути якесь цікаве навчальне чи просто пізнавальне відео та зробити на нього відгук, який буде обговорюватися на занятті.

На сьогоднішній день, коли найдовший етап карантину минув, а освітня сфера у певній мірі адаптувалася до пандемії, учні повернулися до шкіл. Однак періодичне потрапляння різних областей до так званих червоних зон в контексті епідеміологічної безпеки веде до того, що періодично дистанційний формат навчання поновлюється. І, незважаючи на те, що це відбувається на короткий період, цінним для педагогів є те, що від початку масового впровадження дистанційного навчання вже пройшов певний час – тому вибудовані нові форми взаємодії з учнями. До того ж, кожен педагог на практиці зміг

побачити, як конкретно йому варто адаптувати викладання англійської мови до дистанційного формату, аби успішність учнів залишалася на стабільно високому рівні.

О. Бернацька у своїй публікації зауважує, наскільки важливою тактикою є використання ситуацій професійної діяльності у викладанні іноземної мови [1, с. 3]. На наш погляд, не менш вагомо адаптувати ці знання до дистанційного формату, оскільки відтворення ситуацій професійного спілкування на уроках показує хороші результати. Наприклад, можна змодельовати ситуацію робочої співбесіди або спілкування підприємця з клієнтом – якщо мова іде про старшокласників, когнітивні здібності яких дають можливість аналізувати подібний контекст.

Вважається, що медіатексти важливі для вивчення англійської мови. До цього ж висновку можна прийти на основі праці, котру пропонує Дж. Лалл, досліджуючи комунікацію з точки зору глобального підходу [2, с. 19]. Сучасна ситуація тільки підсилює значимість цих думок, коли дистанційна освіта набуває обертів. Водночас думки згаданих науковців перегукуються з вищезгаданим прикладом домашнього завдання у вигляді відгуку чи рецензії на той чи інший професійний контент.

Роблячи висновок, варто сказати, що, попри стресові умови, в яких відбулося впровадження дистанційного формату навчання, чимало вчителів англійської мови змогло відобразити в своїй роботі актуальні освітні тренди та адаптувати їх до навчального процесу в конкретних умовах.

Бібліографічні посилання

1. Бернацька, О. В. (2004). Використання ситуацій професійної діяльності у навчанні професійно-орієнтованому спілкуванню іноземною мовою. В: *Всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині К.Д.Ушинського, В.О.Сухомлинського*. Одеса, с. 3-4.

2. Лалл, Дж. (2002). *Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід*. Київ, 264 с.

Гопта Л. А.

учитель німецької мови, спеціаліст II категорії

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ШКОЛІ

Сучасний вчитель іноземних мов стикається з багатьма викликами сьогодення, де для нього важлива не лише компетентність у своєму предметі, а й розуміння актуальних трендів та контекстів. Це стосується не лише іноземної мови, котру викладає фахівець, а й багатьох інших питань. Аби діти хотіли навчатися, їм важливо розуміти, яким чином вони можуть застосувати засвоєну інформацію на практиці вже сьогодні, а не у гіпотетичному чи віддаленому майбутньому.

Школа вже тривалий час стикається з тим, що вона є далеко не єдиним місцем, де діти отримують інформацію. За їх увагу борються соціальні мережі, маркетологи, телебачення, різноманітні лідери думок. В умовах інформаційного перенасичення та кліпового мислення, коли інформація не піддається глибокому аналізу та системному сприйняттю, їм стає все складніше навчатися. З одного боку, можна побачити, що в сучасному світі є багато можливостей, яких раніше не мали діти. Навіть Інтернет, котрий давно став звичним явищем,

багатократно спростив доступ до інформації, яку раніше можна було дістати лише у бібліотеках. Тому вчитель «конкує» за увагу учня з багатьма джерелами даних.

Аналізуючи згадані явища, їх складно назвати однозначно поганими чи, навпаки, добрими. Це та реальність, яку педагогу просто потрібно враховувати. Аби іноземну мову хотіли вивчати, варто актуалізувати мотиваційний компонент занять до сучасного контексту. Наприклад, якщо діти люблять мережу TikTok, вчитель, замість критики контенту, який все одно будуть дивитися, може допомогти школярам обрати відео від тих експертів, які дійсно діляться чимось потенційно корисним для школярів. Мова йде про відповідні іншомовні канали навчальної тематики. Такий сучасний підхід учителя до своєї справи допоможе школярам не лише краще вивчити іноземну мову, а й сформувати критичне сприйняття інформації, котру пропонує Інтернет. Варто для цього правильно вибудувати концепцію уроків, аби можна було обговорити важливість критичного осмислення інформації та використання її джерел з метою самоосвіти й самовдосконалення. Це лише один з прикладів. Якщо ж говорити про тенденції загалом, то, на наш погляд, варто відзначити:

- використання сучасних інформаційних джерел у якості прикладів, тем для обговорення та аналізу разом з учнями на уроках;
- акцент на комунікацію з людьми з інших країн, прями включення, обмін досвідом;
- застосування інтегративного підходу, де через вивчення іноземної мови можна пізнавати інші галузі знань, занурюючись в їх контекст.

Як свідчить практика, сучасним дітям цікаво, коли іноземна мова у викладанні поєднана з іншими дисциплінами. Саме у такому варіанті вони бачать, наскільки прикладними є знання, якими вчитель ділиться на уроці.

Варто відзначити, що сучасні тенденції викладання великою мірою відображають те, що було закладено ще на початку нинішнього століття. Наприклад, у 2002 році О. Пометун та Л. Пироженко писали, що у процесі читання на уроках іноземної мови важливий інтерактивний зв'язок читача й тексту, котрий вивчається [1, с. 98]. На сьогоднішній день актуальні тренди у викладанні не зраджують цьому підходу, а ще більше конкретизують та деталізують його. Методики викладання, спрямовані на розвиток в учнів тих чи інших компетентностей, акцентують, наскільки вагомо дітям отримувати дійсно якісну та актуальну інформацію, яку вони можуть використовувати в реальному житті. З огляду на це, інтерактивна складова навчальних матеріалів та процесу викладання іноземної мови є вагомою.

Не менш важливо зазначити про те, як за останні два роки актуалізувалася потреба педагога в умінні правильно використовувати в навчальному процесі інформаційно-комп'ютерні технології (ІКТ).

Використання сучасних технологій у викладанні іноземної мови вже давно перестало бути проявом інноваційності чи передових освітніх рішень. На сьогоднішній день, з огляду на вплив пандемії COVID-19, яка зумовила популяризацію дистанційного навчання, комп'ютерні технології почали інтегрувати в освітній процес навіть ті педагоги, які раніше ставилися до них скептично. Тепер цим інструментом користується переважна більшість працівників освіти. Тому важливо обирати ті формати використання ІКТ, які допомагають не просто формально забезпечити безперервність процесу викладання та зв'язку з учнями, а сприяють максимально ефективній взаємодії та засвоєнню дітьми матеріалу.

Коли учні зацікавлені процесом навчання, вони мають більше мотивації пізнавати нове та розуміти, що як процес, так і результат навчальної діяльності принесуть їм задоволення. З огляду на це, сучасному вчителю недостатньо просто досягнути ІКТ та інтегрувати у свою роботу. Важливо так побудувати структуру занять, аби діти були максимально включеними в них – не лише раціонально, а й емоційно. Це значимо у контексті того, аби школярі були зацікавлені, а нові отримані знання асоціювалися у них з хорошими емоціями. Тоді здобута інформація, підкріплена емоційним досвідом, буде ще більш ефективно відтворюватися й використовуватися у майбутньому. А значить – вчитель не просто виконає свою роботу, а й зможе прищепити учням зацікавленість вивченням іноземної мови.

Способів використання ІКТ у викладанні може бути багато. Наприклад, є гарна можливість стимулювати дітей до виконання домашніх завдань у наступних формах:

- Запис відео самопрезентації на іноземній мові, котра має включати перелік певних компонентів, заздалегідь заданих вчителем. Потім можна зробити внутрішній конкурс цих самопрезентаційних відеороликів.
- Сценарій ролика на певну тему для YouTube. При цьому, в рамках колективного обговорення можна такий сценарій допрацювати, гарно оформити та, знявши ролик, і справді розмістити на цьому відеохостингу, отримавши і проаналізувавши в подальшому отриманий зворотний зв'язок.

Водночас, для вчителя дуже вагомо бачити у нинішній вимушеній ситуації не лише проблему, а й можливість. Це нагода продемонструвати свою креативність в організації навчального процесу, проявити комунікативні навички. Наприклад, цікавою формою роботи може бути урок на платформі ZOOM, до якого запрошують носія мови – експерта у якомусь питанні, блогера чи мандрівника.

Коли іде мова саме про дистанційний формат навчання, велике значення має кооперація вчителів з батьками дітей, оскільки це допомагає знизити рівень напруги від вимушеної ситуації, котра змусила багатьох перейти у дистанційний формат із роботою та навчанням. Ще в 2001 році у роботі доктора Д. Епштейн зазначалося, що залучення батьків до взаємодії та регулярне двостороннє спілкування сприяє підвищенню успішності учнів [2, с. 162].

Аналізуючи контекст використання ІКТ на уроках іноземної мови в нинішніх умовах, варто наголосити на тій ролі вчителя, яку він часто може іноді навіть не до кінця усвідомлювати, але, попри це, якісно виконувати. Коли діти мають майже необмежений доступ до інформації (у тому числі – шкідливої), показувати приклад використання ІКТ собі на користь є дуже вагомим напрямком роботи з молодшим поколінням. Учні отримують практичні навички того, як комп'ютер та телефон можна використовувати не для того, аби знайомитися там з інформацією й трендами сумнівного гатунку, а перетворити на допоміжний інструмент у роботі над собою – здобутті нових знань, навичок та спілкуванні з людьми, чий приклад дійсно вартий для наслідування. Про важливість якісної роботи з комп'ютерними технологіями у викладанні ще понад десять років тому говорила науковець О. Буркєєва [3, с. 23]. Зараз ця потреба ще більш актуалізується.

З огляду на тренд глобалізації, вчитель іноземної мови може стати тим першим прикладом для дитини, який покаже, що у світі великих можливостей та майже

безконтрольної циркуляції інформації можна обирати для себе саме ті формати використання ІКТ, які сприяють саморозвитку, а не, навпаки, витраті свого часу на слідкування за безперервним потоком новин чи життям людей, які не показують конструктивного прикладу поведінки.

Варто також звернути увагу на думку науковця В.І. Астахової щодо розмежування понять об'єктивної та суб'єктивної успішності учнів [4, с. 29]. На наш погляд, вміння використовувати ІКТ у вивченні англійської мови допоможе учням досягти не лише об'єктивної, а й суб'єктивної успішності. Вони розумітимуть, що отримані знання допоможуть їм почуватися впевненіше, спілкуватися з друзями з різних країн.

Підсумовуючи тему актуальних тенденцій викладання іноземних мов у школі, варто виокремити наступні з них, як:

- більш активна, ніж раніше, інтеграція ІКТ у навчальний процес;
- акцент на нестандартні форми домашніх завдань, котрі стимулюють емоційну включеність дітей у теми, над якими вони працюють;
- використання комунікативних можливостей для онлайн-спілкування з носіями мови на заняттях;
- інтегративний підхід, де через іноземну мову учні можуть знайомитися з іншими предметами, навчальними дисциплінами, тематиками й сферами життя.

Таким чином, навіть складна епідеміологічна та суспільна ситуація, пов'язана з пандемією COVID-19, та частковий перехід на дистанційне навчання не можуть завадити якісному викладанню іноземної мови в школі. Вчитель, який володіє достатньою кваліфікацією в своєму предметі, може знайти шляхи, аби викладати його ефективно.

Бібліографічні посилання

1. Пометун, О.І. Пироженко, Л.В. (2002) *Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід*. Київ: Вид-во АПН, 192 с.
2. Epstein, J. (2001). Building bridges of home, school, and community: *The importance of design*, vol.6, pp. 161–168.
3. Букреєва, О.О. (2009) Комп'ютерні технології в сучасній школі: *Шкільний світ*, 21, с. 23–28.
4. Астахова, В. И. (2014). Успешность выпускников как главный критерий качества работы учебного заведения. *Вчені зап. Харків. гуманітар. ун-ту «Нар. укр. акад.»*, т. 20, с. 26–37.

Діденко Ю. О.

учитель англійської мови, спеціаліст вищої категорії

ОСВІТНІ ТРЕНДИ У КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Особистісно-орієнтований підхід, котрий актуальний на нинішньому етапі розвитку системи освіти, показує гарні результати. Коли у фокусі уваги вчителя не прагнення формально виконати свою роботу, а орієнтованість на довготривалий результат та можливість прищепити учням зацікавлення предметом, це допомагає дивитися на свою працю більш стратегічно.

Саме такий підхід стає запорукою того, що учням буде цікаво на заняттях, а засвоєну інформацію вони використають. На наш погляд, важливо мотивувати їх до того, аби таке використання отриманих знань здійснювалося не десь у віддаленому часі, а розпочиналося вже. Тим більш – сучасний світ, завдяки розвиненим інтернет-технологіям, дає можливість це робити.

Особистісно-орієнтований підхід у контексті нових освітніх трендів має бути спрямований передусім на те, щоб учні були зацікавлені використати свої нові компетентності, здобуті завдяки урокам англійської мови, саме в тих сферах життя, котрі є персонально значимими для них самих. Наприклад, хтось хоче дивитися науково-популярні канали або серіали англійською, хтось – розуміти, про що йдеться у піснях, котрі подобаються своєю мелодією, ще хтось – читати книги чи тематичні блоги без автоматизованих програм-перекладачів. Одним словом, мотивація кожного конкретного учня залежить від його життєвих цілей, цінностей та інтересів. При цьому завдання учителя полягає в тому, аби допомогти учневі пов'язати в своєму сприйнятті важливість вивчення іноземної мови та можливість її застосування в моменті «тут і зараз».

Згаданий часовий акцент є дуже важливим, оскільки здебільшого можна зіткнутися з ситуацією, коли учням говорять про те, що англійська мова буде корисною їм у якійсь віддаленій перспективі – під час навчання в престижному університеті, на роботі, під час робочих відряджень до інших країн. Однак таке фокусування уваги на далекій перспективі веде до того, що учні часто не мають достатньої мотивації в нинішньому моменті. Аби успішно вчити та виконувати задані вчителем завдання, їм доводиться боротися із прокрастинацією та внутрішнім спротивом.

Зовсім інакше ситуація може скластися тоді, коли учень не лише розуміє професійні перспективи, котрі відкриває знання англійської мови в дорослому віці, а й застосовує ці знання вже. Якщо вивчення предмету в школі підсилюється особистою зацікавленістю, це створює сприятливий для навчання контекст. Маючи знання, які подобаються та суб'єктивно здаються корисними, учень шукає шляхи для їх застосування та взаємодіє з тими інформаційними джерелами, котрі є цікавими.

Згадане явище стосується і міжособистісного спілкування. Можливості сучасного світу в сенсі подорожей та тренд на популяризацію туризму дає нагоду не лише бачити нові країни, а й знайомитися з іншими людьми під час своїх мандрівок. Якщо дитина знає англійську мову, то під час сімейних поїздок в інші країни, вона має суттєво більше шансів завести нових друзів та потім підтримувати з ними постійний контакт завдяки online-спілкуванню.

На нашу думку, важливим завданням вчителя в рамках особистісно-орієнтованого навчання є звернення до інтересів учня та допомога в тому, аби йому було легше активувати власну мотивацію і розуміння користі від вивчення англійської мови вже зараз, а не лише в перспективі подальшого професійного розвитку в дорослому віці. Варто зробити акцент на те, щоб, разом з обов'язковими домашніми завданнями, учні були мотивовані до виконання індивідуальних завдань, котрі відображатимуть спектр їхніх інтересів. Якщо вибудовувати навчальний процес саме таким чином, це суттєво збільшить імовірність того, що учні вчитимуться успішно.

В рамках подібного підходу ефективними формами роботи будуть:

- тематичні дискусії, де учні вчитимуться коректно доносити свою точку зору англійською мовою;
- заняття з елементами коучингу, під час яких можна буде спілкуватися про актуальні на сьогоднішній день теми саморозвитку, котрі зазвичай викликають особливий інтерес у молодого покоління;
- вивчення та обговорення тем, пов'язаних з життєвим успіхом, професійним вибором, фінансовою грамотністю, типами кар'єри та іншими питаннями, котрі пов'язані з підготовкою до дорослого життя;
- спільний контент-аналіз тих думок, що публікують у різних тематиках англійськомовні люди, які вважаються авторитетними у власній сфері.

Окрім перелічених форматів взаємодії вчителя з учнями, на нашу думку, актуальною є робота у напрямку тренування в дітей критичного мислення, медіаграмотності та навичок фактчекінгу.

Така спрямованість взаємодії педагога з учнями допоможе йому також консолідувати зусилля з батьківською спільнотою. Нерідко від батьків можна почути побоювання щодо того, що діти отримують негативний вплив від різноманітних блогерів, лідерів думок, знаменитостей естради, котрі показують не завжди конструктивний приклад поведінки в мережі Інтернет. Разом з тим, батьки здебільшого не бажають радикально обмежувати користування дитини цією мережею, оскільки розуміють, що це не є демократичним та достатньо продуманим кроком. До того ж, користування Інтернетом є необхідним для якісного навчання.

Коли вчитель англійської мови глибоко аналізує контекст згаданої ситуації та пропонує позитивний вплив на неї, це сприяє співпраці з батьками. Якщо батьки розуміють, що педагог допомагає їх дітям не лише вивчати іноземну мову, а й вчитися вдумливо використовувати можливості інформаційного простору в цьому процесі, вони теж здебільшого стають стороною цієї взаємодії та мотивують дитину до успішного досягнення нових знань.

На наш погляд, аби покращувати розуміння інформації в усіх контекстах, варто інтегрувати у роботу з учнями такі інформаційні матеріали, котрі будуть дійсно пізнавальними для них та відображатимуть сфери їхніх життєвих зацікавлень. Це сприятиме тому, аби у них було бажання покращувати свої мовні знання й комунікативні навички та заповнювати існуючі прогалини в розумінні навчального матеріалу.

Якщо повертатися до теми особистісно-орієнтованого підходу більш детально, то індивідуалізація навчання є світовим трендом. Вона стосується далеко не одних лише українських реалій. Наприклад, можна знайти роботи, присвячені індивідуалізованому навчанню в Австрії [1, с. 78].

Контекст навчання у цій країні є дещо відмінним від нашого, оскільки там диференціація та індивідуалізація прямо корелюється з явищем міграційних процесів та покликана сприяти тому, аби педагоги могли знаходити підхід до кожного учня, з огляду на його культурні та психологічні особливості.

В Україні ситуація є дещо іншою, оскільки для суспільства характерний більший ступінь культурної однорідності. Однак увага до психологічних особливостей учнів, їх інтересів, мрій та зацікавлень, як вже зазначалося вище, є не менш важливою. Це водночас

підтверджується тим, що такі підходи в австрійській системі освіти спрямовані на розвиток більшої самостійності учнів. Така потреба є універсальною та однаково актуальною не лише для вищезгаданої країни, а й для будь-якого сучасного освітнього простору, спрямованого на гармонійний розвиток особистості.

Варто також зазначити про важливість якісного співвідношення особистісно-орієнтованого підходу та групової роботи. Коли це відбувається дійсно осмислено й структуровано, учні мають нагоду побачити те, як їх особистість може розкритися не лише у занятті улюбленою справою та реалізації своїх прагнень, а й у взаємодії та співпраці з іншими. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, котрі знадобляться їм і в дорослому житті. А ще спільне планування роботи та виконання завдань допомагає дитині, аналізуючи інформацію щодо себе та інших, краще розуміти свої внутрішні механізми прийняття рішень [2, с. 3].

Таким чином, можна зробити наступний висновок – особистісно-орієнтований підхід у навчанні дає можливість ефективно впроваджувати нові освітні тренди на уроках англійської мови. А коли педагог правильно будує свою роботу, це можна робити у консолідації з батьківською спільнотою та з розрахунком на реальне підвищення мотивації учнів до нових знань та їх зацікавленості навчальним процесом.

Бібліографічні посилання

1. Schrack, C. (2010). *Individualisieren lernen Neues Lernen in heterogenen Lerngemeinschaften mit E-Learning*. Wien, 120 s.
2. Berliner, D. C. (1985). Laboratory Setting and the Study of Teacher Education. *Journal of Teacher Education*, Nov.–Dec. pp. 2–8.

Колісниченко Ж. О.

учитель фізичної культури, спеціаліст I категорії

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Без фізичної культури діти не вивчаться не письму, не музиці, не науці, не, нарешті тому, що найбільшою мірою становить гідність – здібності дружити.

Демокріт

Сучасні та інноваційні, фізкультурно-оздоровчі технології – це всі ті психолого-педагогічні технології, програми та методи, які спрямовані на виховання у учнів культури здоров'я, особистісних якостей, необхідних для його збереження та зміцнення, а також формування уявлення про здоров'я як цінності, що сприяє веденню здорового способу життя. Фізична культура є однією з головних складових здорового способу життя. Проте, незважаючи на це, за статистикою, рівень здоров'я учнів у школах – не найвищий [1, с. 17].

Екологічний стан навколишнього середовища, гранично низький рівень життя населення країни – призвели до зниження захисно-протосувальних можливостей дитячого організму. Дослідження, проведені в багатьох містах України, показують, що лише менше половини учнів загальноосвітніх шкіл можна зарахувати до практично здорових дітей. Існуюче становище не має залишити байдужим жодного вчителя фізичної культури, жодного

медика, жодного з батьків, і потребує невідкладних заходів, зокрема посилення контролю над здоров'ям і фізичним розвитком школярів [1, с. 67].

Адже кожен знає, що зменшення рухової активності, збільшення навчальних навантажень, що створюють психологічну та емоційну напруженість, є відмінними рисами більшості сучасних шкіл, що ведуть до розвитку різноманітних захворювань. Високі навчальні навантаження витримують лише фізично добре розвинені, здорові діти. У зв'язку з цим навчально-виховний процес з фізичної культури в спеціалізованій економіко-правовій школі орієнтований не тільки на виконання програмних вимог, а й націлений, головним чином, на розвиток та збереження здоров'я [1, с. 73].

За численними даними, протягом останніх 10–15 років у кожного другого школяра виявлено поєднання кількох хронічних захворювань. Превалюють такі захворювання, як захворювання органів дихання, нервової системи та органів травлення. Крім того, відзначається зростання кількості соціально-обумовлених та соціально-значущих захворювань: збільшується кількість дітей, які вживають алкоголь та наркотики. Зростає захворюваність психічного характеру. Крім того, відвідуваність уроків фізичної культури, особливо у старшокласників, далеко не стовідсоткова [2, с. 92].

Однак, узагальнюючи численний досвід відомих педагогів, можна з упевненістю сказати, що вчителі фізичної культури повною мірою не можуть успішно вирішувати всі завдання без активної і грамотної допомоги батьків учнів. Більшість батьків виявляють живий інтерес до шкільного життя своїх дітей, але водночас багато хто не усвідомлює важливості правильного режиму та відпочинку дітей, перебування на свіжому повітрі, занять фізичними вправами [2, с. 112].

Таким чином, вирішувати питання всебічного фізичного розвитку дітей, а також якісної фізкультурної освіти можливо лише спільними зусиллями батьків та працівників шкільних закладів. Батьки повинні знати, що спільні заняття фізичною культурою та спортом зміцнюють сімейні взаємини, збільшують довірчі відносини між дітьми та батьками, розкріпачують батьків та дітей, зменшують дефіцит їхнього спілкування.

Школа зі свого боку, для залучення батьків має:

- впроваджувати нові форми та методи роботи з сім'єю;
- встановлювати єдині вимоги до процесу фізичного виховання дитини в сім'ї;
- посилювати зв'язок між повсякденною виховною і освітньою роботою з дітьми у школі та вихованням дитини у сім'ї;
- посилювати особистий приклад дорослих членів сім'ї;
- вивчати позитивний досвід сімейного виховання та пропагувати його батькам;
- будувати всю роботу на основі взаємодопомоги педагогів та батьків.

А здійснювати все це, навчальний заклад може за допомогою таких форм роботи:

- батьківські збори (всередині класу, паралелі, школи);
- індивідуальні консультації;
- "День відкритих дверей";
- спільні заняття фізичною культурою батьків та дітей;
- спільних домашніх завдань;
- спільне виконання ранкової гімнастики, рухливих та спортивних ігор, лижних прогулянок, пробіжок, купань, походів тощо;

– участь у спільних змаганнях: «Веселі старти», «Мама, тато, я – спортивна сім'я» тощо.

Таким чином, якісна фізкультурна освіта буде можливою лише при спільній та злагодженій роботі навчального закладу та сім'ї. Адже тільки особистий приклад вчителя та батьків може прищепити у дитини стійкий інтерес до систематичних занять фізичною культурою, що сприятиме формуванню здорового способу життя підростаючого покоління [3, с. 198].

Проте ще однією важливою причиною пасивності школярів, на думку численних досліджень видатних педагогів, є одноманітність уроків фізичної культури. З першого класу на заняттях діти грають у рухливі ігри, волейбол, піонербол, баскетбол, футбол, гандбол тощо, здають навчальні та контрольні нормативи, беруть участь у різноманітних змаганнях та спартакіадах тощо. Все це, безумовно, дуже важливо і можна нескінченно вселяти школярам те, що фізична культура дуже важлива у розвитку людини, і що фізичною культурою потрібно займатися, але цим їх не зачепити. Для підтримки інтересу дитини до занять фізичною культурою та спортом, за результатами численних досліджень, необхідно постійно шукати нові цікаві та інноваційні форми, оскільки без інтересу дитини не вийде продуктивного та якісного уроку [4, с. 45].

Одним із цікавих, інноваційних способів залучення дітей до уроків фізкультури в спеціалізованій економіко-правовій школі – є введення в заняття такого нового виду спорту як гольф. Гольф – це захоплююча спортивна гра, в якій окремі учасники чи команди змагаються, заганяючи маленький м'ячик у спеціальні лунки ударами ключок, намагаючись пройти відведену дистанцію за мінімальну кількість ударів. Зрозуміло, що у гольф грають на відповідному полі, використовуючи спеціальне обладнання. Однак, це не єдиний варіант цієї захоплюючої гри. Використовуючи гольф-обладнання, можна цікаво урізноманітнити будь-який урок фізичної культури, будь-яку гру, будь-які змагання. Гольф цікавий не тільки школярам різного віку, а й батькам, які разом із дітьми можуть із задоволенням займатися цим дуже захоплюючим видом спорту [5, с. 158].

З 2010/2011 навчального року, у нашій спеціалізованій економіко-правовій школі, один із уроків фізичної культури на тиждень, починаючи з 1 по 11 клас, проходить у вигляді «уроку з гольфу». На цих уроках, за допомогою спеціального обладнання, дітей навчають грати в гольф. Вчать правильній стійці, правильному триманню ключок, різновидам ударів, ознайомлюють з правилами гри, веденню рахунку, а також етикету та дисциплінованості під час цієї захоплюючої гри. «Уроки з гольфу» проходять у вигляді рухливих ігор та естафет з елементами гольфу, у вигляді міні-змагань з гольфу, а також у вигляді безпосередньо самих змагань з гольфу. Елементи гри гольф застосовуються в нашій школі так само на «Спортивних спартакіадах», «Веселих стартах», «Малих Олімпійських іграх», «А, ну, хлопчики і дівчатка», «Мама, тато, я – спортивна сім'я» і т.д. [6, с. 18].

Ефект від проведених уроків був разючим. Дітям і батькам настільки сподобалася ця гра, що перші плоди не стали себе довго чекати. Так, на міських «Гольф-змаганнях» діти нашої школи займали лише перші загальнокомандні місця, а на різних позашкільних змаганнях з гольфу, школярі були призерами перших та других особистих місць. Бачачи такий разючий результат, мною були створені методичні рекомендації для вчителів фізичної культури «Навчання гри в гольф з використанням SNAG – обладнання на уроках фізичної

культури». У даних методичних рекомендаціях описана історія виникнення гольфу, правила гри, наведена основна термінологія, запропонована методика навчання гри в гольф та розробка уроків з використанням SNAG – обладнання на уроках фізичної культури, з урахуванням вікових особливостей школярів [6, с. 22].

Завдяки цьому дітлахи з великим задоволенням беруть участь і захоплено грають як на уроках, так і на шкільних та позашкільних змаганнях, показуючи тим самим, що саме гольф був тією інноваційною формою уроку, яка не тільки видозмінила сам урок фізичної культури, але й сприяла підвищенню бажання постійно відвідувати уроки фізичної культури, дозволила більше згуртувати та зміцнити сімейні взаємини, зменшила дефіцит спілкування між дітьми та батьками.

Таким чином, можна сказати, що саме такі нові, інноваційні форми організації уроків фізичної культури в школах дозволяють підвищити їх ефективність та забезпечити необхідний рівень рухової підготовленості, фізкультурної освіченості, загальної культури особистості, а також сприяти веденню здорового способу життя [6, с. 30].

А закінчити мені хотілося б словами давньогрецького філософа Платона: «Для пропорційності краси та здоров'я – потрібна не тільки освіта в галузі наук та мистецтва, а й найголовніше – заняття все життя фізичними вправами...»

Бібліографічні посилання

1. Вознюк, Т. В. (2017). Сучасні ігрові види спорту. *Навчальний посібник*. Вінниця: Планер, 246 с.
2. Бондар І. Р. (2017). *Теорія та методика тренувального процесу в гольфі та міні – гольфі*. Львів: ЛДУФК, 197 с.
3. Лаврентьєв, В. Г. (2019). *Гольф. Діалектика гри гольф*. Київ: Ріпол класик, 226 с.
4. Аксьонова, О.П. (2011). *Нова фізична культура: система методів навчання*. Київ: Олімп. література, 200 с.
5. Богуславська, В. Ю. (2014). *Підвищення спортивної майстерності у гольфі та міні – гольфі*. Вінниця: Планер, 143 с.
6. Колісніченко, Ж.А. (2021). Навчання гри в гольф із використанням SNAG – обладнання на уроках фізичної культури. *Методичні поради для вчителів фізичної культури*, [online] Available at: <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/2239> [Accessed 12 Feb. 2022].

Ніколаєва С. В.

учитель фізичної культури, спеціаліст вищої категорії

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО УРОКІВ ФІЗКУЛЬТУРИ В РАМКАХ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Уроки фізкультури у сучасній школі – це не просто заняття, де дітям показують ті чи інші вправи, закликаючи до їх відтворення. У сучасних умовах дуже важливо допомогти молоді сформуванню інтересу до фізичної культури. Попри те, що спортивні вправи завжди асоціювалися зі здоров'ям, а діти розуміли причинно-наслідковий зв'язок між такими заняттями та своїм фізичним станом, на сьогоднішній день пріоритети дещо змістилися.

Аби об'єктивно аналізувати, наскільки важливою є фізична культура в школі, варто звернути увагу для початку на той контекст, у якому живуть школярі. А це:

- Гіподинамічний спосіб життя. Комп'ютери та смартфони, котрі є постійними супутниками дітей, часто забирають в них основну масу уваги. А взаємодія з такою технікою, в принципі, потребує перебування у статичному положенні, що веде до малорухливого способу життя.

- Зниження актуалізації потреби в русі під час комунікації з однолітками. Можливість спілкування у режимі on-line часто зменшує мотивацію школярів до того, аби бачитися в реальному житті. А тим більш – проводити час за рухливими іграми чи квестами.

- Не завжди позитивний вплив, котрий справляють на школярів так звані інфлюенсери – різноманітні блогери та інші публічні люди. Часто такі люди показують негативний приклад та популяризують недоказову та антинаукову інформацію на тему здоров'я чи краси. Це стосується небезпечних дієт, фізичних перевантажень тощо.

З огляду на все перераховане, перед вчителем фізичної культури стоїть завдання не просто показати учням спектр запропонованих вправ на навчити відтворювати їх. Ключова роль педагога є суттєво більш стратегічною, аніж це здається на перший погляд. Дуже добре, коли вчитель допомагає дітям одразу в кількох напрямках, а саме:

- навчитися позитивно сприймати своє тіло, дбати про нього та розуміти глибинний причинно-наслідковий зв'язок між здоров'ям та регулярними фізичними вправами;

- критично ставитися до інформації у мережі Інтернет, не проводити над собою ніяких ризикованих експериментів та не долучатися до сумнівних флешмобів, котрі можуть бути небезпечними для здоров'я;

- вміти сприймати унікальність людського тіла та не намагатися виснажливими надмірними вправами чи дієтами довести його до стандартизованого ідеалу;

- розуміти, за якими критеріями підбирати надійні джерела інформації на тему фізичної культури.

На наш погляд, реалізація цих завдань найкраще вдасться саме в рамках інтегративного підходу в царині інноваційного навчання. На важливості якісних інновацій в організації занять фізичної культури акцентує, в тому числі, Н.В. Москаленко [1, с. 10]. Саме при такому підході вчитель фізкультури ставиться до свого предмету не як до окремої сфери знань та практичних навичок, а як до дисципліни, котра тісно пов'язана з іншими дисциплінами та сферами. Це важливо для того, щоб діти розуміли, який конкретний зв'язок цей предмет має з їхнім життям, які переваги забезпечує його засвоєння та як далі можна буде використовувати отримані знання й навички.

Аналізуючи сучасний інформаційний простір, важливо відзначити те, що у ньому є не лише негативні, а й позитивні приклади того, що розповідають та демонструють у руслі фізичної культури відомі люди. Якщо вчитель вміє спілкуватися з дітьми на актуальні для них теми, то він може допомогти їм навчитися розбиратись у тому, як обирати для себе надійні інформаційні джерела та на які критерії орієнтуватися. Це вагомо з огляду на те, що у сучасних соціальних мережах блогери з поверхневими знаннями та відсутню глибинного розуміння тем, які вони подають, часто є більш популярними, ніж авторитетні тренери,

лікарі та інші спеціалісти, котрі дійсно своїми рекомендаціями здатні допомогти сформувати індивідуальну фізичну культуру молодій людині.

Не менш серйозною проблемою на сьогоднішній день є розповсюдженість розладів харчової поведінки, котрі в запущених стадіях можуть мати небезпечну динаміку та навіть летальне завершення. З огляду на це, перед вчителем фізкультури стоїть важливе завдання світоглядного характеру. Воно полягає в тому, аби донести до учнів вагомість позитивного сприйняття своїх фізичних даних, відмови від ризикованих дієт чи надмірних навантажень. Водночас варто показати, які інструменти впливу на свою фізичну форму є конструктивними, а також – застерегти від тих, котрі є деструктивними. Саме така поінформованість допоможе школярам формувати власний свідомий вибір до турботи про свій організм, у тому числі – за допомогою фізичних вправ.

Дуже небезпечним є ризик формалізованого підходу до фізичної культури. При такій ситуації високою є ймовірність того, що школярі не отримають необхідної світоглядної підтримки, яка допоможе їм бережно ставитися до власного здоров'я та бути стійкими до різноманітних сумнівних трендів та тенденцій (таких, як виснажування себе надмірними навантаженнями, експерименти з системами харчування, котрі є небезпечними тощо).

З огляду на все вищезазначене, роль вчителя фізкультури є значно масштабнішою від того стереотипного уявлення, де він просто дає дітям зразки фізичних вправ та перевіряє їх засвоєння.

Аби говорити про якісне викладання фізичної культури в рамках інтегративного підходу, варто спочатку торкнутися питання інваріантної та варіативної складових у навчанні. До інваріантної частини належить той матеріал, котрий є обов'язковим та рекомендованим Міністерством освіти і науки України. Щодо варіативної складової, то до неї належить комплекс знань та фізичних вправ, який може обирати вчитель, спираючись на індивідуальні потреби учнів, матеріальну базу закладу, інтереси школярів та інші фактори.

Вище вже йшла мова про те, наскільки сучасні інформаційні джерела впливають на дітей, задають їм формати й тренди самовираження, ставлення до свого здоров'я й зовнішності. На наш погляд, у варіативній частині навчання вчителю варто робити акценти на тому, як у сучасному світі знаходити та адаптувати в житті дійсно корисну інформацію щодо фізичної культури. Дуже гарним форматом було б проведення інтегрованого уроку фізкультури та інформатики, де кожен з педагогів зі свого боку подав би цю тему.

У згаданому контексті варто згадати думку В.І. Астахової, котра говорить про універсальну успішність випускників навчальних закладів [2, с. 30]. Аби після завершення навчання учні не просто згадували про уроки фізкультури, а використовували отримані знання та навички, вчителю важливо посприяти такій їхній мотивації. Це можна зробити лише тоді, коли він допоможе їм сформувати бачення щодо того, що помірні, регулярні та правильно підібрані фізичні навантаження сприяють здоров'ю та привабливості.

Ю.І. Палеха, В.І. Герасимчук та О.М. Шиян у своєму спільному доробку, присвяченому основам психології та педагогіки, посилаються на різні психологічні концепції, у тому числі – так звану піраміду потреб за Маслоу, на вершині якої знаходиться потреба у самоактуалізації, а на нижній сходинці – потреби, пов'язані з виживанням [3, с. 26]. На наш погляд, це питання цікаво співвідноситься з самим предметом фізичної культури. Дійсно, предмет стосується як нижньої сходинки піраміди потреб (бо навчає дітей

фізичній активності, аби довго жити та мати здоров'я), так і верхньої (оскільки самоактуалізація теж може бути пов'язана з усвідомлено позитивним ставленням до свого організму як джерела та можливості жити активним і якісним життям, подорожувати, підкорювати гірські вершини).

Щодо прикладів інтегративного підходу, це може бути поєднання фізичної культури не лише з інформатикою, а й з природничими науками та предметами, котрі сприяють розвитку громадянської свідомості й компетентності. Наприклад, хорошими форматами можуть бути походи в рамках Дня здоров'я, квести. Також цікавими були б шкільні спортивні змагання у руслі національно-патріотичних традицій – особливо, якщо це відбувається з попереднім вивченням специфіки згаданої тематики в історичній ретроспективі на відповідному інтегрованому занятті.

Роблячи підсумок, варто зазначити, що фізична культура у школі є тим предметом, який легко інтегрується з іншими дисциплінами та загальним контекстом, у якому перебувають учні не лише у школі, а й поза нею. Це дає вчителю багато можливостей для того, аби проявити креативність та творчий підхід до організації уроків у рамках варіативної частини навчання.

Бібліографічні посилання

1. Москаленко, Н.В. (2011). *Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів*. Дніпропетровськ: Інновація, 238 с.
2. Астахова, В. И. (2014). Успешность выпускников как главный критерий качества работы учебного заведения *Вчені зап. Харків. гуманітар. ун-ту «Нар. укр. акад.»*, [online] т. 20. Available at: <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/260> [Accessed 11 Jan. 2020].
3. Палеха, Ю. І. Герасимчук, В. І. та Шиян, О. М. (2001). *Основи психології та педагогіки*. 2-ге вид. допов. Київ, 165 с.

Секція II

Забезпечення розвиваючого ефекту початкової освіти: сучасний контекст

Бикова Т. Г.

учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

ДОСЯГНЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ МЕТОДОМ ПРОЕКТУ

«Сперечайтесь, помиляйтеся, але міркуйте,
хоч і криво, та самі».

Г. Лессінг

Сучасному суспільству потрібна людина, яка вміє самостійно мислити, ставити перед собою завдання, знаходити шляхи їх вирішення, прогнозувати результати та досягати їх. Тому Нова українська школа має формувати в учня такі якості, як ініціативність, мобільність, динамізм та конструктивність. Він повинен вміти самостійно навчатися, володіти новими технологіями, бути комунікабельним, креативним, пристосовуватися до мінливих життєвих ситуацій.

Вирішити ці завдання можливе лише за умови використання новітніх освітніх технологій, одна з яких – проектна діяльність.

Метод проектів, зазвичай, має особистісно значиму для учня мету, сформульовану як проблеми. Вирішуючи її, школяр визначає свої стратегію та тактику, розподіляє час, залучає необхідні ресурси: інформаційні, інтелектуальні, комунікативні, матеріальні.

Залучення молодших школярів до проектної діяльності сприяє формуванню таких компетентностей:

- ✓ Вміння працювати в колективі;
- ✓ Уміння розподіляти відповідальність;
- ✓ Вміння аналізувати результати діяльності;
- ✓ Вміння почуватися членом команди;
- ✓ Навички аналітичного погляду на інформацію;
- ✓ Здатність до адекватної самооцінки. [1, ст.4].

Учні працюють над проектом індивідуально, в парі, групі чи колективно.

Проектна діяльність буває дослідницька, інформаційна, творча, ігрова або практично орієнтована.

Проект розглядають як п'ять П»:

- ✓ Проблема;
- ✓ Проектування (планування);
- ✓ Пошук інформації;
- ✓ Продукт;
- ✓ Презентація.

Шосте «П» проекту – його Портфолію – папка, в якій зібрані всі робочі матеріали проекту, чернетки, плани, звіти, результати досліджень та аналізу, схеми, малюнки, фотографії, електронний варіант навчального проекту для презентації [1, ст.4].

Розглянемо етапи проектної діяльності.

- По-перше, визначення проблеми.

На початок проекту необхідно визначити проблему. Добре, якщо це буде питання, яке займає самих школярів і засноване на суперечності між тим, що існує реально, та уявленні про те, що хочеться отримати.

- По-друге, пошук способів вирішення проблеми.

Мета відповідає на запитання «Що має бути змінено у реальній ситуації, щоб вона збіглася з ідеальною». Від мети проекту залежить, яким шляхом йти у вирішенні проблеми, а також яким буде вид проекту та його продукт.

✓ В інформаційному проекті учні збирають та аналізують інформацію про об'єкт чи явище та у результаті створюють книгу, газету чи картотеку.

✓ У дослідному проекті школярі визначають методи дослідження, висувають гіпотезу, аналізують результати. Підсумком проекту може стати письмове повідомлення, наприклад, про ігри, в які грають на перервах учні початкової школи.

✓ У творчому проекті діти навчаються вирішувати нетипові завдання, розвивають мистецькі здібності. У результаті створюють вироби, ставлять спектакль, проводять конкурси.

- Підбиття підсумків.

Важливим етапом роботи над проектом є презентація його перед іншими учнями та вчителем. Під час підготовки до виступу треба враховувати інтереси аудиторії – що їй буде цікаво дізнатися, подивитися. Перед підготовкою презентації учень повинен відповісти на запитання: «Навіщо я розповідаю про проект?», «Для кого це роблю?», «Що мені для цього необхідно?». Важливо, щоби школярі готували презентацію заздалегідь: писали текст, створювали презентації, визначали, яке обладнання їм знадобиться.

Але підбиття підсумків – це ще й можливість кожному учневі оцінити свою роботу та свої особисті досягнення. На цьому етапі школяр робить висновок про результати роботи: чи вирішено проблему, чи досягнуто мети. Вчителю важливо ставити учням питання про те, що вийшло і не вийшло при реалізації проекту, як вони працювали, чи кожен зміг проявити себе. Ці питання допоможуть учням оцінити свої сили і без страху і сумнівів розпочати наступний проект.

- Які особливості організації проектної діяльності для учні початкової школі?

По-перше, це підтримка самостійності учнів. Проекти допомагають школярам виявляти свої дослідницькі якості: їм доводиться пропонувати ідеї, висловлювати своє ставлення до проблеми, оцінювати пропозиції однокласників. Вчителю важливо підтримувати активність учнів, навіть якщо ідеї поки ще складні в реалізації. Потрібно ставити правильні питання, щоб школярі зрозуміли, чи вдасться в них реалізувати проект, який вони задумали.

Важливо, щоб проект став особистісно значущим кожного учня, викликав емоції. Варто обговорювати значущість проекту, щоб школярі «засвітилися» і не втратили інтересу в процесі роботи.

Обговорювати проект усім класом. Якщо вчитель веде діалог лише з кількома учнями, то проектна діяльність втрачає сенс.

У практиці роботи, враховуючи специфіку навчання дітей початкових класів, доцільно інтегрувати проекти за домінуючою діяльністю (дослідницько-інформаційний, інформаційно-прикладний, інформаційно-ігровий тощо).

Проектна діяльність учнів початкових класів застосовується під час вивчення курсів «Я досліджую світ»; Дизайн та технології»; на уроках математики; української, російської мови та літературного читання; у позакласній роботі.

Отже, метод проектів є інноваційною педагогічною технологією. Він дає можливість врахувати індивідуальні особливості кожного учня, реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, заснований на особистісних характеристиках, який передує досвіду рівня інтелектуального, морального та фізичного розвитку дитини. Метод проектів дає можливість вирішити проблему мотивації, створити позитивну атмосферу навчання, навчити дітей знанням на практиці для вирішення життєвих та особистісних проблем.

Бібліографічні посилання

1. Даніліна, І.В. (2016). *Навчальні проекти в початковій школі. 4 клас*. Харків: Видавнича група «Основа», 160 с.

Грецьких В. М.

учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИВАЮЧОГО ЕФЕКТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ

Час вимагає змін у всіх сферах діяльності і життя. Виклики часу зумовили розроблення Концептуальних засад реформування середньої освіти. Цей документ проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистого підходу, розвитку здібностей учнів [1].

Для Нової української школи визначена така місія, як розвиток здорової, інтелектуальної і самодостатньої особистості, що здатна до позитивного мислення та творчої діяльності. Таким чином, головною задачею школи є створювання умов для повноцінного фізичного, емоційного, інтелектуального і духовного розвитку дитини, з урахуванням її віку, психічних і фізіологічних особливостей. Освітні реформи почалися з початкової ланки, тому першорядно перед учителями початкової освіти поставлені задачі зрозуміти й прийняти вимоги, подолати виклики сучасних змін.

Для вирішення поставленого завдання, необхідно спиратися на принципи, що закладені в даній концепції:

- цінність дитинства – як право дитини на навчання за допомогою різних методів, що підвищують мотивацію й емоційне тло;
- радість пізнання – як організація навчальної дослідницької діяльності й проектної технології;
- розвиток особистості з самостійним, незалежним мисленням – як альтернатива системі рутинних і непотрібних знань [1].

Щоб раціонально застосовувати дані принципи, необхідно розуміти структуру Державного стандарту, що базується на наскрізних уміннях учнів вирішувати проблеми,

розвивати власний інтелект, співпрацювати, організувати свою дослідницьку діяльність, розвивати критичне мислення [1]. Тобто навчання повинне орієнтуватися на вже дозрілі особливості дитячого мислення й вести за собою його розвиток. Ще у ХХ столітті психологічною школою й педагогічними дослідженнями було встановлено, що навчання є джерелом розвитку дитини і повинне вести за собою розвиток дитини.

У сучасній педагогіці фіксується увага на тому, що розвиваюча функція підвищиться найбільше, якщо навчальний процес буде спеціально спрямований на розвиток, розроблений так, щоб включити дитину в активну, свідому й різноманітну діяльність, в якій вирішуються поставлені завдання.

Ефективним напрямком у цьому може стати використання різних сучасних технологій. Правильне й систематичне їх використання буде позначатися на розвитку особистості кожного учня.

Однією з таких інноваційних технологій у Новій українській школі є розвиток критичного мислення. Актуальність його полягає в тому, щоб навчити дітей у світі високих технологій, інтернету, бурхливих змін у житті людства справлятися з викликами, самовизначатися в навколишньому світі. Це особливий спосіб мислення, що базується на процесах аналізу й синтезу, обґрунтованій оцінці вірогідності, здатності визначати проблеми, знаходити причини, передбачати наслідки, генерувати чи змінювати свою позицію на основі фактів і аргументів, приймати зважені рішення [2]. Ще давньогрецький філософ Конфуцій говорив: «Навчання без думки загублена праця, думка без навчання небезпечна». Критичне мислення поєднує не тільки способи розумової діяльності, але й певні ціннісні установки, моральні якості: відкритість, відповідальність, чесність, толерантність тощо. Воно потребує щоденної роботи і формується поступово. Для цього створюються певні умови, що спонукають учнів до критичного мислення:

- спілкування і співпраця;
- активна позиція всіх учасників освітнього процесу;
- цінування думок і віра в сили учнів;
- доброзичлива атмосфера.

Варто розуміти, що таке мислення – це чіткий набір розумових операцій, яким треба вчити учнів, вчити їх, не що думати, а як. Операції для вироблення критичного мислення – це різноманітний, спеціалізований план, що охоплює тривалий період. Він починається з інформації і продовжується постановкою проблеми, питань, перевірки аргументації, обговорення в діалозі для встановлення істини. Для цього існує вісім базових уроків:

- 1) розуміння тексту;
- 2) вивчення інформації на базі тексту;
- 3) кооперативне навчання праці з інформацією і її вірогідністю;
- 4) дискусії;
- 5) дослідження;
- 6) переконання опонентів;
- 7) розуміння аргументів;
- 8) критичне прослуховування;

Кожен з цих уроків ілюструє досягнення різних цілей у навчанні [2].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що технологію критичного мислення можна використовувати систематично на кожному предметі, на кожному етапі уроку незалежно від конкретного змісту. Модель самого уроку потребує певної логіки його побудови, послідовності, способів поєднання конкретних методів і прийомів. При цьому виробляється ясне розуміння поставленої мети: обов'язковість постановки питань до отриманої інформації, висловлення поглядів, самостійного формулювання своїх думок, логічного мислення, переконливої аргументації, заснованої на безсумнівних фактах й інформації. На основі цього відбувається формування універсальних навчальних навичок, необхідних компетентностей, що допоможуть у життєвих ситуаціях стати впевненими, винахідливими, успішними.

В основі даної технології лежить три етапи уроку:

постановочний;

основний;

заклучний;

Методи й прийоми критичного мислення можна співвідносити з кожним етапом уроку по їхньому змісту й призначенню. Перший етап пов'язаний із постановкою мети й активізацією пізнавальної діяльності учнів. Перед учнями ставиться задача провести рефлексію: про що дізналися, на попередніх уроках по даній темі, чи вміють застосовувати отримані способи при вирішенні завдань, про що можуть дізнатися ще. Продуктивними методами обґрунтованої й цілеспрямованої дії на цьому етапі можуть стати такі методи:

- Передбачення за допомогою опорних слів
- Асоціативний куш
- Кошик ідей
- Логічні ланцюжки
- Незакінчені речення
- Дерево передбачень
- Мозковий штурм
- Лови помилку
- Вірні і невірні висловлювання

Крім того, особливу увагу на першому етапі уроку потрібно приділяти методу «Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися». За його допомогою учні вчаться структурувати матеріал, формулювати питання, передбачати зміну нового уроку, відслідковувати не тільки колективні досягнення, але й своє особисте зростання. Цей метод може знаходити застосування на всіх етапах уроку.

Дуже важливо розуміти, що основний етап уроку – це стадія осмислення, підтримки і збереження інтересу до діяльності, застосування вивченого в новому матеріалі. На цьому етапі уроку виявляти вміння розглядати проблему з різних точок зору, аналізувати, порівнювати різні позиції й підходи, наводити докази, ставити питання допоможе діаграма «Фішбоун». Саме вона призначена для постановки проблем, аналізу причинно-наслідкових зв'язків, висновків й узагальнень. Діаграма побудована на основі кістяка риби. Голова її може бути проблемним питанням, що буде аналізуватися. На верхній частині скелета фіксуються основні причини проблеми, на нижній частині – факти, які підтверджують існування проблеми і її суть. Хвіст кістяка – це узагальнення.

Для виявлення власної думки, уміння критично міркувати, вислуховувати інші думки, важливо на уроках організовувати дискусії. «Мозковий штурм» – це дискусія, у якій відбувається висловлення великої кількості ідей. «Асоціативний кущ» допомагає в діалозі озвучити ідею, відбити склад думок, проявити почуття.

«Веббінг» (павутиння слів) – це метод побудови логічних структурованих зв'язків між явищами і подіями. Грунтується «Веббінг» на асоціативних і логічних елементах розумової діяльності. Він починається з ключового слова, навколо якого базуються інші терміни, що пов'язані з ним асоціативно або логічно.

Такі стратегії навчання, як «Кластер», «Бліц-інтерв'ю» «Ментальна карта», «Семантична карта», таблиця «За – Не знаю – Проти», «Ромашка запитань» також спонукують учнів вільно критично мислити, встановлювати зв'язок між різними поняттями, брати участь у дискусіях при доказі.

На заключному етапі уроку використовуються методи рефлексії й підведення підсумків. Тут пропонуються методики:

- Займи позицію
- Кубування
- Сеноквейн
- Вірні й невірні висловлювання
- Таблиця «Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися»
- Плюс, мінус, цікаво
- есе
- створення вікторин та інші.

Особливо слід звернути увагу на кластер «Грунування». Груно – графічний прийом систематизації матеріалу й підбиття підсумків вивченої теми чи розділу. На середині аркуша паперу чи на дошці записується факт, подія, поняття чи термін, учні пропонують асоціації з обраною темою, слова або фрази. У свою чергу, слова і фрази можуть поповнюватися новими асоціаціями, утворюючи своєрідне груно. З цього учні мають скласти висновок або написати твір-мініатюру, поділитися ідеями, своїм досвідом.

Сучасними пріоритетами початкового утворення стає вміння вчитися: здобувати навчальні навички, вміння та різні компетентності, відбудовувати й відстежувати свій індивідуальний зріст не тільки в пізнавальній, але й соціальній сфері. Розвиток критичних розумових навичок, спонукує учнів до самостійності у навчанні. Дитина може оцінювати свою діяльність, свій рух, виявляти відкритість, мобільність, комунікативність, толерантність, рефлексивність, відповідати за свій вибір і результат. Згодом ці розумові операції допоможуть людині сформулювати цінності, внутрішню позицію, застосовувати набуту компетентність критичного мислення для сприйняття світу як ресурсу свого розвитку й самореалізації.

Бібліографічні посилання

1. Бібік, Н. М. (2017). *Нова українська школа: порадник для вчителя*. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 206 с.
2. Пометун, О. І. (2020). *Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи*. Київ: Видавничий дім «Освіта», 192 с.

Кобзар О. Г.

учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК РЕСУРС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИВАЮЧОГО ЕФЕКТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Сьогодні цифрові технології дуже змінили систему освіти. Будь-яку інформацію діти можуть одержати через смартфон за короткий проміжок часу. Але потік інформації настільки величезний, стрімкий та мінливий, що навіть дорослим важко зорієнтуватися в ньому, критично оцінити достовірність та якість інформації, вибрати найнеобхіднішу. А дітей усьому цьому треба вчити. Тому роль вчителя зараз, за доби цифрової педагогіки, залишається визначальною.

Існує більше десяти відомих сучасних освітніх технологій, які вчитель може використати у своїй практиці. Педагогічну технологію можна визначити як: «Сукупність способів організації навчально-пізнавального процесу або послідовність певних дій, операцій, пов'язаних з конкретною діяльністю вчителя та спрямованих на досягнення поставленої мети (технологічний ланцюжок)».

Технологія проблемно-пошукового навчання – одна з сучасних освітніх технологій, які забезпечують ефективний ефект початкової освіти. Завдання вчителя – створити для учнів особистісно-розвивальне освітнє середовище. Пріоритетним у середовищі є становлення особи дитини: становлення людини, становлення громадянина. Це має бути середовище, де умови перетворюються на можливості для саморозвитку та самонавчання дітей [1].

У такому середовищі визначальними психолого-дидактичними категоріями мають бути:

- вирішення проблем;
- навчальне дослідження;
- висування та перевірка гіпотез;
- експеримент;
- перенесення знань;
- моделювання;
- співвіднесення моделі та реальності;
- аргументація;
- прийняття рішень;
- причетність кожної дитини до того об'єкта, заради якого розгортається його діяльність;
- сприйнятливність кожної дитини до тієї проблеми, яка вирішується, до дослідження, яке проводиться;
- відповідність зібраних даних для вирішення проблеми змісту та змісту самої проблеми;
- рефлексивне, критичне, творче мислення.

Освітнє середовище має спонукати до творчого пошуку. На уроці з будь-якого предмета учні можуть зайняти позицію вчених і відкривати нові знання. Але для цього має виникнути проблемна ситуація, діти мають зіткнутися з протиріччями та утрудненнями, які

викликають почуття подиву та бажання вирішити проблемну ситуацію. Практика показує, що лише в обстановці живого обговорення, творчої дискусії, вільного обміну думками та ідеями, в обстановці співпереживання, співчуття, радості, сприяння може відбуватися проблемно-пошукове навчання.

Вирішальними чинниками успішності пошукової роботи є розумові вміння учнів:

1. здатність до здійснення дій аналізу, планування, контролю та оцінки своєї діяльності;
2. критичне ставлення до будь-яких тверджень, вміння не приймати нічого на віру без доказів, але бути відкритим новим ідеям;
3. здатність знаходити принципово нові розв'язання проблемних ситуацій, що призводять до нових ідей та відкриттів.

Технологія проблемно-пошукового навчання має труднощі. Найскладніше – створити проблемну ситуацію. На уроках відкриття «нового знання» часто виникають труднощі саме на етапі висунування та обґрунтування гіпотез, де має виявитися продуктивна розумова діяльність учнів. З огляду на цей внутрішній елемент процесу навчання у структурі проблемного уроку вчителю необхідно розуміти, чи є проблема для дітей саме цього класу, чи є в них база знань та здібностей, щоб її вирішити. Якщо не враховувати заздалегідь ці можливості, то на уроці піде дуже багато часу на досягнення запланованих результатів, відсоток дитячої самостійності у навчально-пізнавальній діяльності буде мізерним.

Ще одна проблема лежить у площині виховних можливостей уроку. У процесі пізнавального пошуку учні можуть необґрунтовано критикувати висунуті гіпотези, твердження, відкидати чужу думку взагалі, вважати свою думку єдино правильною. Важливо в такі моменти вміло керувати розумовою діяльністю дітей, підводити їх до розуміння, усвідомлення того, що люди розходяться у думках та переконаннях. Такі ситуації не потрібно сприймати як невдачі та слабкості, а треба використовувати як можливості для пізнання.

Проблемно-пошукове навчання як розвиває здібності дітей, їх пізнавальну активність, допитливість, ерудицію, творче і критичне мислення, але є невичерпним ресурсом формування загальнокультурних компетенцій.

Бібліографічні посилання

1. Шилкунова, З. И. (2019). Smart-среда начальной школы: от атрибутов к содержанию. [online] У: *Smart-образование в smart-обществе: возможные пути адаптации*. Available at: <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/1759> [Accessed 20 Feb. 2022].

Кучерява О. О.

вихователь підготовчого класу, спеціаліст I категорії

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Старший дошкільний вік найвідповідальніший період дитинства. Саме в цей період закладаються основи особистості, активно розвивається пізнавальна, мовленнєва, творча сфера діяльності, продовжує формуватися образне мислення. Компетенції, якими має володіти першокласник, закладаються у дошкільному віці. Використання інтерактивних

методів навчання – залог успішного розвитку дітей. Останнім часом збільшилась кількість дітей з порушенням мови, комунікативних навичок. Розвиток інформаційних технологій пропонує різні форми знайомства з художньою літературою, у тому числі через інтернет. Діти часто отримують знання тільки пасивно через мультфільми, або аудіо-казки, таким чином страждає мовленнєва компетентність. Дітям важко переказати, розказати про казкових героїв. Ефективним засобом розвитку спілкування дітей є театралізована діяльність.

Театралізована діяльність – це цілеспрямований процес формування творчої особистості, що сприяє розвитку умінь сприймати, оцінювати почуття прекрасного в навколишньому світі та передавати своє ставлення до нього. Театралізована діяльність – це радість, сміх, задоволення від гри.

Розмірковуючи над питанням про підвищення рівня мовлення дітей, я дійшла до висновку, що допомогти може театралізована діяльність. Театралізована діяльність дозволяє формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що кожен літературний твір або казка для дітей дошкільного віку завжди мають моральну спрямованість (дружба, доброта, чесність, сміливість та ін).

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що метою діяльності дошкільної освіти є розвиток творчих задатків, здібностей, талантів дітей, здатності та навичок до активного, творчого впровадження набутого досвіду [1, с. 4].

Тому саме театралізована діяльність дозволяє вирішувати багато педагогічних завдань, що стосуються формування виразності мовлення дитини, інтелектуального та художньо-естетичного виховання. Саме на це спрямовані «Закон про дошкільну освіту», в якому визначається, що «Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на: забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду» [2].

Театралізована діяльність є перспективним напрямом, одним із ефективних засобів соціалізації дошкільника, розвитку мовленнєвих здібностей дітей. Використовуючи театралізовану діяльність у своїй роботі, було створено умови для розвитку творчої активності дітей, здатності вільно поводитись під час виступу, заохочення дітей до імпровізації. Під час роботи я використовувала різні засоби і форми, для отримання максимального ефекту.

1. Перегляд лялькових вистав і бесіди з ними, заохочують думати і говорити, оцінювати своїх однолітків, а часом і дорослих, вчать розуміти, що можна, а що не можна, що добре, а що погано. Наприклад: «Ми – глядачі», «Ми – актори».

2. Ігри-драматизації. Діти перетворюються на літературного чи казкового героя, мимоволі наповнюючи його образ своїми особистісними рисами. Наприклад, вранці діти вітаються з сонечком, далі проводяться ігри імпровізації «Стало вранці сонечко», «Зайчик», «Вітерець», «Ялинка» та ін. Це дозволяє активізувати мовленнєвий розвиток дітей, покращити інтонаційну виразність та формувати зв'язне мовлення.

3. Театр іграшок, настільний театр, пальчиковий театр, бі-ба-бо. Використовуються як готові, виготовлені промисловим способом і ляльки ручної роботи, створені дітьми з паперу, картону.

4. Дидактичні ігри за темою «Театр»: «Добери предмети, які знадобиться в театрі», «Збираємось до театру, який одяг треба одягати в театр», «Знайди двері, де працюють гримери, художники, костюмери».

5. Вправи з дикції (артикуляційна гімнастика, скоромовки), завдання для розвитку мовленнєвої інтонаційної виразності. В своїй роботі за цим аспектом використовувала досвід вчителя початкових класів НУА Назаренко А.А. зошит «Майбутнього першокласника, розроблений по Новій програмі розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Завдання містять загально пізнавальний характер, спрямований на розвиток різних компетенцій. В методичних розробках велика кількість віршів, оповідань.[3, с. 48] .

6. Вправи на розвиток дитячої пластики. Наприклад діти ходили по «камінцях» через струмок імітуючи якогось звіря (зайця, ведмедя, вовка), зображали поведінку улюбленого персонажа.

7. Пальчиковий ігротренінг для розвитку моторики рук: вміння виконувати рухи за текстом. Наприклад ігри «Два притопа, два прихлопа», «Їжачки, Їжачки», «Ішла коза лісом, лісом, лісом».

8. Вправи на розвиток виразної міміки. Наприклад солоний чай, їм лимон, мені сумно, я образився, розкажи вірші за допомогою міміки та жестів.

9. Мюзикл, як один із наймодніших напрямків музичного сучасного театру. Спільно з дітьми було обрано мюзикли «Попелюшка», «Вовк і семеро козенят», «Муха Цокотуха». На початковому етапі всі діти отримали можливість зіграти будь-який образ, що їм сподобався. Звичайно, будь-який артист по-своєму зображує героя казки (п'єси), а в процесі знайомства з особливостями характеру головних персонажів мюзиклів, діти звертали увагу як інші показували, переймаючи один одного міміку, жести, манери, інтонації мови. Особливу увагу довелося приділити жестам. Як правило, виступаючи, діти не знають куди подіти свої руки. Жест повинен бути досить простим, зрозумілим, необхідним, а головне, він не повинен заважати виконанню пісень. Знайомство з новим жанром – дитячим мюзиклом – нікого не залишило байдужим. Красива музика, веселі танці, улюблені образи, – все це справило величезне враження. Постановка дитячих мюзиклів дозволяє організувати гармонійний музичний розвиток дошкільнят. Завдяки комплексній діяльності, що поєднує драматизацію, спів, рух, дитина музикуючи, отримує емоційне та естетичне задоволення.

Таким чином, застосування театралізованої діяльності позитивно впливає на розвиток мови, уяви, розвиває всі психічні функції дитини. Спостерігається значне підвищення мовної активності та комунікативної спрямованості мовлення, активізується словник дитини, удосконалюється звукова культура мови, її інтонаційний устрій розвивається зв'язне, діалогічне мовлення.

Театральна педагогіка допомагає зупинитися на потребах учня, пристосувати методики до навчальних можливостей дитини, стимулювати розвиток і саморозвиток школяра, дбає про емоційне благополуччя, зосереджує увагу на навчальному діалозі, співпраці, співтворчості між учителем і учнями. Таким чином, можна напевно сказати, що театральна педагогіка сприяє особистісно-орієнтованому навчанню молодших школярів.

Бібліографічні посилання

1. (2021). *Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)*.

2. Верховна Рада України. *Про дошкільну освіту* [online]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> [Accessed 11 Mart 2022].

3. Назаренко, А. А. (2014). Практичні кроки реалізації наступності дошкільної та початкової освіти. В: *Інноваційні методи навчання в експериментальному науковому комплексі*. Харків, Вид-во НУА, с. 48

Литовченко А. В.

учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ РОБОТИ ЯК РОЗВИВАЛЬНИЙ ЕФЕКТ У НАВЧАННІ

Співпраця та спільна творчість вчителя з учнями дає можливість стимулювати творчі здібності дітей. Враховуються індивідуальні психологічні та інтелектуальні здібності учнів, віра вчителя в творчий потенціал та можливості учня.

Розвиток та формування особистості відбувається, якщо дотримуватись наступних умов:

- створення позитивного настрою до навчання;
- відчуття позитивної атмосфери в колективі для здійснення загальної мети;
- можливість висловити свою думку і вислухати думку товаришів.

Досвід роботи у школі показує, що групова і парна робота допомагає розвитку комунікативних здібностей учнів. Групова робота розглядається, як гра в навчанні, завдяки якій діти навчаються розуміти навчальну мету, розкривати, те, що є незрозумілим. Головна мета групової роботи – розвиток мислення учня. Саме в самостійній колективно-розподільній діяльності діти вчаться діалогічним формам ділового спілкування, одиницею якого є мала група. Вчитель повинен організувати умови для розвитку справжнього мислення – творчого, теоретичного. Мислення формується тільки в процесі розв'язання задач, змістом якого є теоретичні поняття. Така пошукова діяльність по-справжньому цікавить дитину. В умовах колективної пошукової діяльності діти вчаться не тільки мислити, а й спілкуватися. Вони опановують способами співдружності в процесі розв'язання навчальних задач. Виховання особистості відбувається в самій навчальній діяльності.

Організація групової роботи, формування груп є складним процесом в навчанні. Від того наскільки правильно та вдало сформована група для групової роботи, залежатиме успішність роботи в цілому.

Існують різні способи формування груп. Вибір того чи іншого способу залежатиме від цілей у цей момент.

Групи можуть бути сформовані наступним чином:

- Групи за бажанням – учасники самі вибирають тих, з ким вони хотіли би працювати, об'єднуються за взаємним вибором. Часто в таких групах неможливо створити умови для продуктивної праці та розвитку всіх, неоднорідні групи. На таку групу важко вплинути, складно прогнозувати результат.

- Група, яка сформована «лідером» – може бути різноманітною в залежності від того, який є «лідер», формуючий групу. Групи виходять різні, але більш «однорідні», ніж

групи за бажанням. Часто «лідери» обирають тих, хто дійсно може працювати та досягнути певного результату.

- «Випадкова» група – група формується за принципом випадковості. Вона характеризується тим, що в ній іноді об'єднуються ті, хто ні в яких інших умовах разом не працюють. Робота в такій групі розвиває в учасників здібність пристосовуватися до різних умов діяльності та до людей, що важливо для їх подальшого життя. Учаснику групи доводиться виконувати невласиві йому функції: керувати, організовувати, висувати гіпотези – освоювати нові для нього види діяльності.

- Група, що формується організатором – група, яка формується відповідно до цілей, які організатор ставить на даний момент. Ця група завдяки свого складу вирішує певні задачі. Для формування такої групи організатор називає імена учасників, які мають працювати в тій чи іншій групі.

Після того, як групи будуть сформовані, необхідно організувати їх роботу.

Існують основні правила групової роботи.

1. Кожен член групи висловлює свою гіпотезу, версію, рішення.
2. Інші члени групи повинні поставитися до висловленого і бути готовими аргументувати свою згоду з промовцем або свою незгоду з ним.

3. Варіанти можуть обговорюватися в міру висування, а можуть обговорюватися і після того, як основні з них сформульовані. У другому випадку необхідна фіксація ідей, щоб жодна з них не залишилася поза увагою.

4. При висуванні та обговорюванні необхідно дотримуватися встановленої черговості, не висловлюватися одночасно, не перебивати один одного.

5. Обговоривши ідеї, група має дійти єдиного рішення, яке і буде груповим рішенням. Викладаючи групове рішення, група має пояснити підстави вибору.

6. Якщо в групі є людина, яка не згодна з рішенням групи, то група має заявити про це. В деяких випадках можна надати слово для обґрунтування рішення і члену групи, який не згоден з рішенням групи. Іноді група, яка не прийшла до загального рішення, не допускається до доповіді, а пояснює причину.

7. Групові рішення виносяться на дошку та потім обговорюються. Обговорення можливе як у групах, так і в загальній дискусії.

8. Часто в групі обирають організатора групи. Організатор групи стежить за дотриманням правил групової роботи, визначає порядок роботи та стежить за його дотриманням, призначає відповідача від групи.

Після групової роботи, особливо складним є організація дискусії. Без уміння правильно організувати загальну дискусію, вчитель неспроможний повністю вирішити ті задачі, що він собі ставить. З одного боку вчитель не має права нав'язувати учасникам групи свою логіку роздумів, свої висновки та рішення, а з іншого боку він не повинен допускати «відходу» їх у бік від вирішення задачі, надавати їм повну свободу та пропускати беззмістовні, неаргументовані чи безвідповідальні виступи. В ідеальному випадку організатор повинен лише оформлювати роботу учасників групи, контролюючи дотримання правил культурної дискусії.

Аналіз результату починається з простого питання: «Який результат (рішення, текст) особливо сподобався і чому?» Намагаючись аргументувати свій вибір, учасники обговорення

з необхідністю приходили до знаходження критеріїв оцінки результату (рішення, тексту). Створюється дітям така ситуація, в якій у них виникає потреба виробити вимоги до тексту чи рішення.

Від аналізу результату необхідно перейти до аналізу способів роботи, у яких було отримано той чи інший результат. Як організувати роботу на цьому етапі?

Одним із способів роботи може бути таким:

Вчитель звертає увагу дітей на більш вдалий результат та цікавиться, як його було отримано. Представник групи (або група), який отримав цей результат, розповідає як він працював: що він робив, на що звертав увагу. У спільному обговоренні учасники гри з'ясовують, які саме дії привели до цього результату, яка була їхня послідовність, чим вони відрізняються від дій інших груп. На дошці може з'явитися спосіб розв'язання задачі або створення тексту. Вчитель пропонує обговорити його, щоб з'ясувати, чи достатньо він повний, чи не пропущено щось важливе. Діти висловлюють свою думку, уточнюють та доповнюють спосіб. Потім вчитель, похваливши їх за роботу, може запропонувати їм перевірити, чи можна користуватися ним при розв'язанні задач, складанні тексту чи організації роботи (якщо цей спосіб пов'язаний із спілкуванням). Якщо учасники групової роботи дійсно зацікавлені, на цю пропозицію вони відгукуються із задоволенням. При цьому знову доведеться проаналізувати результат і порівняти його з результатом, отриманим вперше.

Наприкінці групової роботи необхідно підбити підсумок і поставити дітям дуже важливі питання:

Що сьогодні з'ясували у групі?

Що сподобалось? Чому?

Що не сподобалось? Чому?

Що легко вдавалося?

Що здалося особливо складним?

Що нового для себе дізнався?

Що хотів би дізнатися на наступному занятті?

Аналізуючи відповіді на ці запитання, вчитель може скласти уявлення про те, як сприйнято заняття учнями, що він зрозумів, що не зрозумів, яку насправді він ставив мету, яку задачу вирішував.

Організувавши і провівши групову роботу, ми отримали якесь зрушення у розвитку. Проаналізувавши і обговоривши результат і спосіб роботи, ми можемо вийти на наступний вищий рівень, додати щось нове і, провівши заключну рефлексію, ми маємо право вважати, що просунемося ще хоч трохи. Груповою роботою може бути лише приводом для початку діяльності, початком мислення, спілкування, творчості.

Бібліографічні посилання

1. Танцоров, С. Т. (1997). *Групповая работа в развивающем образовании. Исследовательская разработка для учителя*. Рига: ПЦ "Эксперимент", 63 с.
2. Лійметс, Т. В. (2015). *Груповою роботою на уроці*. Київ: Изд-во Знання, 62 с.

Магомедова А. П.

учитель початкових класів, спеціаліст

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИВАЮЧОГО ЕФЕКТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ

Час вимагає змін у всіх сферах людського життя, а освіта, особливо школа, є однією з найпопулярніших сфер, до яких ці зміни стосуються. Саме на школу покладено важливу роль – сформувати людину, здатну жити і працювати в сучасних реаліях.

Школа вже не місце стандартних правил і обов'язків (донедавна це вважалося нормою). Сучасна освіта – це інтерактивне навчання, непублічне оцінювання учня, його становлення як особистості, використання набутих знань на практиці.

Розвиток початкової освіти в Україні здійснюється на основі таких нормативно-правових документів: Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту»; Державний стандарт початкової загальної освіти; Концепція загальної середньої освіти; Укази Президента України «Про заходи щодо забезпечення першочергового розвитку освіти в Україні», «Про національну доктрину розвитку освіти» та ін.

Основні аспекти розвитку початкової освіти досліджували Н. Дем'яненко, М. Євтух, Н. Нікало, О. Сухомлинська та ін. Проблема професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів, специфіка їх професійної діяльності досліджували такі вчені, як: Н. Бібік, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, О. Савченко, Л. Хоружа, М. Фіцула, І. Шапошнікова та ін. Проблеми в початковій освіті присвячені роботи М. Скаткіна, І. Лернера, В. Раєвського, В. Леднева та ін.

Метою статті є теоретичний аналіз забезпечення розвиваючого ефекту початкової освіти на сучасному етапі розвитку.

Новий Державний стандарт початкової освіти, регулюючи свободу педагогічних спільнот у виборі шляхів навчання, виховання та розвитку початкової освіти, відкриває можливість вибору та створення власного виховного забезпечення навчально-виховного процесу. Сучасні вимоги до його якості доповнюються показниками, які відповідають пріоритетам Держстандарту та включають реалізацію ідеї інтеграції, дослідницький підхід до розвитку навичок, побудову знань, а не відтворення, організацію пошуку інформації з різних джерел, розвиток критичного мислення, креативності тощо. Головна мета Нової української школи – перехід від школи, де дають лише знання, до школи компетенцій, необхідних для життя в 21 столітті. Учитель є найважливішою дійовою особою будь-якої освітньої трансформації, що вимагає переорієнтації його діяльності на нові педагогічні цінності.

Традиційна освіта базувалась на парадигмі знань. Навчально-виховний процес у системі загальної та професійної освіти будувався на дедуктивній основі відповідно до дидактичної тріади «знання – вміння – вміння». І основна увага приділялася здобуттю знань. Вважалося, що процес навчання має розвивальний потенціал, саме в процесі навчання повинні формуватися необхідні вміння та навички (на цьому ґрунтувалася теорія розвивального навчання В.В. Давидова) [1, с. 4-5].

Враховуючи інтегрований характер кожної компетенції, ми рекомендуємо систематичне використання міждисциплінарних і міжпредметні зв'язки, що сприяють

цілісності результатів початкової освіти, а перенесення навичок у нові ситуації є обов'язковою умовою використання інтегрованих курси та інтегровані уроки.

На етапі масового переходу всіх шкіл на новий зміст освіти, відсутність домашнього завдання та 1-2 класи в Типових класах програми, ми визначили очікувані результати не в кінці першого циклу, а окремо для першого класу і другого, щоб вчителі мали методичні рекомендації для прогрес дітей. Як показало подальше обговорення проектів типових програм, у процесі якого Міністерство освіти і науки України отримало понад 1000 відповідей, такий підхід підтримується більшістю учасників [2].

НУШ долає такі негативні аспекти традиційного навчання:

- запропонована побудова уроку та монотонність;
- нераціональний розподіл навчального часу; позбавлення учнів функцій цілепокладання, планування, оцінювання; надання лише первинного керівництва в матеріалі, а досягнення високих рівнів перетворюється на домашнє завдання;
- ізолюваність учнів у навчанні один від одного; несаможиттєвість вибору;
- пасивність або наочність діяльності учнів; слабка мовленнєва активність; слабкий зворотний зв'язок;
- орієнтація на середнього учня; відсутність індивідуальної підготовки; негативізм методів оцінки [1].

Перевага в НУШ надається тематичному та діяльнісному підходам в інтеграції. На думку американських дослідників, інтеграція в освіті – це організація процесу пізнання, при якому учні можуть використовувати набуті в школі знання та вміння, у реальних життєвих ситуаціях.

Інтегроване навчання – це навчання, яке базується на комплексному підході. Освіта розглядається крізь призму загальної картини, а не поділяється на окремі дисципліни. Межі предметів зникають, коли вчителі заохочують студентів відстежувати зв'язки між дисциплінами та розвивати знання та навички з кількох предметних областей. Учням потрібні відкриті можливості для інтеграції знань і навичок з різних дисциплін і критично оцінити, як усі ці частини взаємодіють.

За словами засновника Інституту критичного мислення США Метью Ліпмана, критичне мислення – це «вміле відповідальне мислення, яке дозволяє людині формулювати достовірні правдоподібні судження, оскільки воно:

- а) ґрунтується на певних критеріях;
- б) саморегулюється;
- в) впливає з конкретного контексту».

Здатність критичного мислителя: оцінювати достовірність джерел інформації; виділити необхідну інформацію та обробити її; аналізувати та оцінювати власні чи чужі висловлювання, припущення, висновки, аргументи, гіпотези, переконання; задавати питання з метою отримання більш точної інформації або її перевірки; розглядати проблеми з різних точок зору та порівнювати різні позиції та підходи до їх вирішення; висловлювати власну позицію, влучно добирати мовні засоби для побудови висловлювань; прийняти зважене рішення [3, с. 138].

Вирішенню проблеми допомагає впровадження інноваційних технологій в освіту щодо їх якісного впливу на зміст, методи та організаційні форми навчання, що, у свою чергу,

дозволяє створити умови для процесу оновлення у сфері підготовки майбутніх учителів. Вирішення проблеми особистого інтелекту можливе лише в результаті реалізація принципу єдності навчання, виховання та розвитку особистості, спрямована на підвищення якості знань та формування творчих здібностей учнів на широкій основі впровадження активних форм, сучасних методів і методів навчання.

Незважаючи на те, що педагогічні інновації стали предметом спеціальних досліджень у вітчизняній науці лише за останні десятиліття багато зроблено в цьому напрямку. Спектр вітчизняних досліджень, що висвітлюють проблеми педагогічної інновації, достатньо широкий.

Соціальна потреба у школах нового покоління вимагає особливої уваги до інноваційних процесів. Сьогоднішня психолого-педагогічна наука вважає, що нове в педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які ще не використовувалися, а й такі складні елементи педагогічного процесу, що дозволяють ефективно вирішувати завдання розвитку і саморозвиток творчої особистості. Однією з особливостей сучасної системи освіти є співіснування двох стратегій організації навчання – традиційної та інноваційної [4, с. 450].

Нині в початковій ланці школи запроваджено багато нововведень. З них виділяють, зокрема такі, як технології особистісного навчання та виховання, традиційні педагогічні технології, засновані на активізації учнів, педагогічні технології, засновані на вдосконаленні ефективності організації навчально-виховного процесу, педагогічні технології. Ми вважаємо, що застосування таких інновацій є оптимальним успішне навчання, виховання та розвиток молодших школярів.

Нова школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін. Реформа передбачає низку стимулів для особистісного та професійного зростання для залучення до професії найкращих.

Перш за все, викладачеві буде надано академічну свободу. Учитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, обирати власні підручники, методи, стратегії, методи та засоби навчання; активно висловлювати власну професійну думку. Держава гарантує йому свободу від втручання у його професійну діяльність [3, с. 241].

Таким чином, забезпечення розвиваючого ефекту початкової освіти залежить не лише від учасників самого навчального процесу, а й від технологій, які йому сприяють. Розвиток початкової освіти можливий у комплексі поєднання новітніх знань, умінь та навичок.

Бібліографічні посилання

1. (2021). *Нова українська школа в дії: актуальні проблеми методик навчання та стратегії розвитку*. Рівне: РДГУ, 200 с.
2. Лобова, О. В. (2020). *Дошкільна та початкова освіта в сучасному педагогічному просторі*. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 352 с.
3. Коваленко, Є. І. (2018). *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 269с.
4. Шинкаренко, В. В. (2021). *Сучасні стратегії, цінності й пріоритети дошкільної та початкової освіти*. Дніпро: КЗВО «ДАНО» ДОР», 465 с.

Шилкунова З. І.

*канд. пед. наук, завкафедри початкової освіти, учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії, учитель-методист*

ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ: ПОГЛЯД З «НУА»

Існуюче сьогодні в Україні централізоване регулювання змісту освіти й навчального матеріалу й реалізовані моделі освіти переважно засновані на фіксації монолітних норм минулого.

Сучасний світ показав, що адаптивні моделі освіти, засновані на трансляції знань, умінь, і навичок, виявляються неефективними, оскільки спрямовані на виховання «людини – здатної тільки повторювати».

Однією з вимог часу до педагогічної спільноти є розробка преадаптивних освітніх моделей, які дозволили б максимально розвинути здатності до життя в невизначеному світі, що постійно змінюється. Ці моделі, основною цінністю яких є вчити вчитися, дозволили б учневі самостійно конструювати значеннєву картину світу, розробляти власні стратегії поведінки й відповідати за них у непередбачених, нестандартних ситуаціях, з яких складається сучасне життя.

У цих моделях майбутнє людини не підганяється під готові зразки, воно не задане ними, що дає можливість сприймати зміни як норму. Такі освітні моделі спрямовані на формування «людини – здатної створювати», у першу чергу себе.

У пострадянському просторі є досвід створення таких освітніх моделей. Їх називають моделями імовірнісного навчання, варіативного навчання або «школою невизначеності». Реалізація цих моделей у початковій школі унікальна й не піддається тиражуванню [1].

Ідея імовірнісної освіти – освіти, яка цілком і повністю будувалася б на непрограмованій, неплановій основі не нова в педагогіці.

Вільні школи античних філософів, класична філософія Сократа, заснована на іронії, майетиці, індукції, майстерні ремісників і художників, у яких реалізувався імовірнісний освітній процес.

Однак виникає питання, як уникнути протиріччя: дія за зразком не є розвиваючою і веде до виховання слухняного функціонера, а надання абсолютної волі призводить до розвитку особистості за іншим шаблоном.

Розвиваючий ефект освіти перебуває десь між цими полюсами. Однак життя сучасного школяра, як і раніше, нагадує рух поїзда: рух строгий за розкладом і в одному, єдиному для всіх напрямку.

Здавалося б, реформа НУШ передбачає прокладання іншого маршруту, наявність різних способів пересування й підтримує ідею диверсифікованості маршрутів. При цьому поза межами уваги залишилося найголовніше – навчальний зміст. Саме навчальний зміст є стрижнем інноваційного освітнього процесу, оскільки задає значеннєві орієнтири діяльності вчителя й учня.

Якщо говорити про преадаптивні освітні моделі, то сама можливість їх створення криється в навчальному змісті. Змісті, який дасть імпульс навчальній ініціативі дитини, розбудить уяву, дозволить висловити кілька гіпотез, у процесі перевірки яких і буде

народжуватися знання. Не дія за зразком і шаблоном, а власна дія по перевірці власної гіпотези. І немає гарантії, що ця гіпотеза вірна. Зате є гарантія, що існує багато різних варіантів розгортання подій, думок інших, розширення меж своїх, авторських дій.

Навчальний зміст визначає методи й форми взаємодії в системах «учитель-учень», «учень-учень», «учитель-учні» і лежить в основі «суб'єкт-суб'єктних» відносин. При освоєнні навчального змісту, який не припускає наявності дитячої навчальної ініціативи, поля для виникнення дитячих питань, гіпотез, пошуку під великим сумнівом залишається можливість становлення компетентності учня, оскільки центральним ядром компетентності є особистісне ставлення до предмета діяльності. Навчання стає особистісно значущим тоді, коли учень – ініціатор і співавтор учителя в цьому процесі, коли існує змістовний діалог між світом дітей і світом дорослих.

Навчальний зміст у НУШ залишився колишнім. Його намагаються «пожвавити» пропозиціями групової й парної роботи на уроках. Однак завдання для таких видів роботи в основному носять формальний характер і групова робота є тільки по зовнішніх ознаках.

Суттю групової роботи є спільний пошук і навчальний діалог, причин для виникнення яких немає в існуючому навчальному змісті.

Курс НУШ на інтеграцію, безумовно, актуальний і важливий. Але часто при аналізі підручників згадуються слова П.Блонського про педагогів, які забиралися із приводу ніжки класного стола в Південну Америку.

Концептуальні ідеї НУШ цікаві й важливі. Невирішеним залишається питання розробки навчального змісту, який дозволить їх реалізувати.

Однієї з найбільш відповідних концепції НУШ освітніх систем є, на наш погляд, система розвиваючої освіти Д.Б. Ельконіна-В.В. Давидова. Вона реалізується в «НУА» більш ніж 30 років, оскільки найбільше повно відповідає нашому розумінню суті дитячого розвитку, який здійснюється в навчальній діяльності – діяльності по присвоєнню здатностей до рефлексії, аналізу, планування; моделювання; контролю й оцінки. Навчальний зміст системи РН передбачає необхідність створення вчителем ситуації пошуку, у якому кожна висловлена дитиною гіпотеза сприймається важливим кроком на шляху до результату, практично виключає засвоєння знань поданих у готовому вигляді [2].

Розробка навчального змісту – найважливіша, але не єдина умова ефективності навчання. Для формування компетентностей ХХІ століття необхідне освітнє середовище школи, що створює умови для становлення дослідницької позиції дитини.

Важливим напрямком роботи повинно стати впровадження ідей STEM – STEAM – STREAM – освіти. В «НУА» воно реалізується через проведення «Дня дослідника». Це спеціально відведені дні, протягом яких уся початкова школа перетворюється в дослідницькі лабораторії, у кожній з яких, учні дослідним шляхом шукають відповіді на питання, які їх цікавлять.

Практика проведення таких днів показала високу ефективність використання підходів STEM – STEAM – Stream освіти в напрямку розвитку навчальної мотивації школярів, здійснення істинно інтегративного підходу й формуванні цілісного світогляду у дітей.

Важливою науковою подією для життя початкової школи є проведення науково-практичної конференції молодших школярів «Старт у науку». Вона проходить у рамках Днів науки в «НУА». Це дає можливість молодшим школярам відчувати свою причетність до

важливої академічної події, підкреслює значущість наукової роботи в академії, наочно демонструє механізм взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу «НУА».

Участь у конференції є результатом дослідницької роботи учня, яку він здійснює протягом навчального року під керівництвом учителя й батьків.

Одним із завдань на перспективу є завдання розширення освітнього простору школи (дескулінг, розшколювання, розпакування школи). Це потужний ресурс, коли школа буде інфраструктуру, яка містить у собі театри, музеї, банки, бібліотеки, зоопарки, соціальні служби й перетворює ці місця в освітні.

У кафедри початкової освіти є позитивний досвід реалізації таких проектів зі Станцією юних туристів, «Парадокс-Шоу», зоопарком. Але вибудовування освітньої інфраструктури ще попереду.

Відповіді на виклики системі освіти й розв'язати перелічені вище завдання можна тільки в єдиному випадку – наявності високопрофесійного вчителя, здатного до саморозвитку.

Розроблені в 2017 році ISTE стандарти, зокрема до вчителя, показують значний розрив між тим, що є і тим, що має бути. Сьогодні практично немає вчителів, здатних:

- конструювати освітнє середовище й навчальні події, які допускають варіативність і дозволяють вибудовувати індивідуальні освітні маршрути;
- використовують цифрові технології для створення навчально-методичних матеріалів і адаптації існуючого досвіду до власних завдань, індивідуальних освітніх запитів і потреб здобувачів освіти;
- уміють одержувати й використовувати дані, щоб скорегувати навчання й ін. [3]

Виходячи з вищесказаного, можна перелічити критерії оцінки ефективності освітньої системи школи:

- навчальний зміст, який дозволяє створювати та реалізувати преадаптивні освітні моделі;
- формування дослідницької позиції учня й учителя;
- розширення освітнього простору школи (дескулінг, розшколювання, розпакування школи);
- створення розвиваючого середовища для вчителів.

Аналіз роботи початкової школи СЭПШ «НУА» дозволяє з оптимізмом дивитися на завдання, які ставить сучасність, оскільки є розуміння їх змісту й сміливість їх вирішувати.

Список бібліографічних посилань

1. Мартинець, Д.А. (2015). *Сучасні моделі освіти*. 2-ге вид. доповн. та переробл. Донецьк, 102 с.
2. Шилкунова, З. И. (2018). Риски детства как вызовы в системе образования. *Образовательные риски: суть и подходы к решению*, [online] Available at: <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/1759> [Accessed 20 Feb. 2022].
3. *ISTE стандарти*, (2022) [online] Available at: <https://cdn.iste.org/www-root/Libraries/Documents%20%26%20Files/PDFs/ISTE%20Standards%202017%20RUS%20web%20version.pdf> [Accessed 20 Feb. 2022].

ЗМІСТ

МАТЕРІАЛИ XXIX МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Секція I. Світ університету на межі традицій і новацій	5
Безрядина О.	5
Возникновение частного обучения в Украине: история явления.....	5
Бирюкова А.	6
Студенческое и ученическое самоуправление в ХГУ «НУА».....	6
Гребинюк А.	8
Студенческие организации: история вопроса.....	8
Крутько Т.	10
Вузовская отечественная наука в годы Второй мировой войны.....	10
Ляховольская Я.	12
Творческие коллективы нуа: история создания и деятельности.....	12
Осмакова А.	14
Средневековый университет: студенчество.....	14
Пальваль А.	16
Євроінтеграція в освіті: історія питання.....	16
Якуніна А.	18
Історія становлення та розвитку студентського театру ХГУ «НУА» «На Лермонтовській, 27».....	18
Секція II. Університетська освіта в системі соціальних відносин сучасних суспільств.....	21
Бесєдіна Є.	21
Формування культурних компетенцій – завдання сучасної освіти	21
Боровець А.	22
Екологічні проблеми та студентська молодь.....	22
Давиденко Д.	22
Дозвіллєва діяльність як фактор формування культури студента.....	22
Кісіль В.	23
Довіра до університетської освіти як складова її якості	23
Лавриненко В.	24
Тенденції розвитку сучасної університетської освіти.....	24
Ткалич П.	26
Університетська освіта та реалії ринку праці: актуальність балансу	26

Хоменко А.	27
Протиріччя, помилки та ризики професійного вибору сучасної молоді	27
Черкашина К.	28
Взаємозв'язок культури та мови	28
Шейко А.	29
Виклики сьогодення для університетської освіти	29
Секція III. Academia VS vita в динаміці єдностей і суперечностей третього тисячоліття: мовно-літературний дискурс	31
Вершиніна Л.	31
Тексти замовлянь як джерело вивчення українських міфологічних уявлень	31
Мірошниченко Д.	31
Англiцизми в студентському сленгу	31
Худотеплова Д.	32
Сучасне бачення узуальних мовних засобів: синонімія в діловому мовленні	32
Секція IV. Економічна освіта та нормативно-правове забезпечення освітніх трансформацій в Україні	34
Беспалов І.	34
Дистанційна освіта як форма організації процесу навчання: сучасна специфіка та перспективи	34
Бондаренко С.	35
Вивчення моделей мотиваційних процесів як важлива складова формування компетентностей у сфері економічної освіти	35
Гранкіна Я.	37
Формування конкурентоспроможного випускника у 21 столітті	37
Кошарновская А.	38
Проблеми образовательного законодательства украины и пути их решения	38
Крапивная К.	39
Аккредитация высших учебных заведений в Украине	39
Мищенко А.	40
Глобалізація і освіта	40
Семененко В.	41
Корупція в освіті: правовий аспект	41
Скачкова О.	42
Розвиток стандартів менеджменту в умовах суспільства 5.0	42
Яковенко В.	43

Проблеми регулювання освітнього законодавства в Україні	43
Секція V. The Twenty-First-Century University dilemmas	46
Kochura M.	46
Digital participation	46
Levina P.	47
Why more than half of the population of Ukraine does not work in the field	47
Redin O.	48
The 12st century university dilemmas	48
Секція VI. Актуальні проблеми підготовки перекладачів і перспективи наукових досліджень у контексті сучасних трансформацій університетської освіти.....	50
Бардакова О.	50
Проблеми викладання іноземної мови в сучасних умовах	50
Велика О.	51
Метамовний вимір дитячої літератури (на прикладі роману Кеннета Грема “The Wind in the Willows”).....	51
Гузь А.	52
Мовленнєва творчість як складова діяльності перекладача (на прикладі літературних перекладів Миколи Лукаша)	52
Дементьєва К.	53
Політичні дебати в сучасних умовах – перспективний напрямок наукових досліджень .	53
Мед А.	54
Знання граматики – шлях до підвищення якості перекладу	54
Секція VII. Формування світогляду студентства: особливості сучасного етапу	56
Бокатов М.	56
Французькі запозичення в китайській мові	56
Єременко К.	58
Гендерні стереотипи в епоху смарт освіти	58
Талебзадех Е.	59
Аспекти вербальної і невербальної креативності на франкомовних форумах.....	59
Секція VIII. Вивчення інформаційних технологій і математики при зміні ставлень і підходів до вищої освіти	61
Абросимова В., Филиппова С.	61
Рейтинговые оценки деятельности учебного заведения при изменении подходов к высшему образованию.....	61
Григор’єва С.	62

Комплексна оцінка діяльності студентів при изменении подходов к высшему образованию.....	62
Моргун К.....	63
Зміна ставлення та підходів до вивчення математики та інформатики.....	63
Нощенко А., Борисова Д.	65
Удаленные вычислительные ресурсы при изучение информационных технологий и математики: состояние, перспективы	65
Пономарьев Д.	66
Неформальна освіта при зміні підходів до вищої освіти	66
Соколов А.	67
Информационная безопасность учебного заведения: перспективные средства и технологии	67
МАТЕРІАЛИ XXIX РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВЧИТЕЛІВ	
Секція І. Інноваційна складова української школи в сучасних умовах	69
Аніщенко В. В.	69
Актуальність забезпечення медіабезпеки учнів і їх батьків	69
Batmanova S.	71
New trends in foreign language teaching at school based on "focus second edition" course....	71
Воробьова С. В.	75
Нові тренди викладання англійської мови в школі в умовах дистанційного навчання....	75
Гопта Л. А.	77
Актуальні тенденції у викладанні іноземних мов у школі.....	77
Діденко Ю. О.	80
Освітні тренди у контексті застосування особистісно-орієнтованого підходу на уроках англійської мови	80
Колісниченко Ж. О.	83
Інноваційні форми фізичної культури в сучасній школі.....	83
Ніколаєва С. В.	86
Інтегративний підхід до уроків фізкультури в рамках інноваційно-орієнтованого навчання	86
Секція ІІ. Забезпечення розвиваючого ефекту початкової освіти: сучасний контекст .	90
Бикова Т. Г.	90
Досягнення загального розвитку молодших школярів методом проекту	90
Грецьких В. М.	92

Формування критичного мислення один із факторів забезпечення розвиваючого ефекту початкової освіти у сучасному контексті	92
Кобзар О. Г.	96
Проблемно-пошукова технологія як ресурс забезпечення розвиваючого ефекту початкової освіти	96
Кучерява О. О.	97
Театралізована діяльність як засіб розвитку мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку.....	97
Литовченко А. В.	100
Організація групової роботи як розвивальний ефект у навчанні.....	100
Магомедова А. П.	103
Забезпечення розвиваючого ефекту початкової освіти: сучасний контекст	103
Шилкунова З. І.....	106
Проблеми початкової освіти в сучасному контексті: погляд з «НУА»	106

Наукове видання

ДЕНЬ НАУКИ

МАТЕРІАЛИ

XXIX МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА: ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІДНОСИН І
ПІДХОДІВ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ»

XXIX РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВЧИТЕЛІВ «ШКОЛЯР І ШКОЛА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ОСНОВНІ
НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ»

16 квітня 2022 р.

В авторській редакції

Підписано до друку 12.04.2022. Формат 60×84/8.
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 13,95. Обл.-вид. арк. 7,39.
Тираж 300 пр.

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002

Надруковано у видавництві
Народної української академії.

Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27